

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1924.

Andra kammaren.

Nr 25.

Fredagen den 4 april.

Kl. 3,30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 28 och den 29 nästlidna mars.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 18 och 19, statsutskottets utlåtanden nr 32 och 33, bevillningsutskottets betänkanden nr 24—29, bankoutskottets memorial och utlåtanden nr 28—31, första lagutskottets utlåtande nr 18, jordbruksutskottets utlåtanden nr 18—25, andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 3 och andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 6.

§ 3.

Herr *Holmström* i Gävle avlämnade en av honom och herr *Ward* undertecknad motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 192, angående statsmonopolet å tobakstillverkningen i riket.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 444, bordlades.

§ 4.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställning om anvisande av anslag till ersättande av vissa genom eldsvåda å Galärvarvet förstörda inventarier;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av överskott i Djurgårdskassan till säkerställande under år 1925 av Ulriksdals kungsgårds förvaltning och drift; och

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringsarbeten vid Garnisonssjukhuset i Stockholm;

från bevillningsutskottet:

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1925 års taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt samt till beviljning av inkomst m. m.;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 19 § 9 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker; och

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 1 juli 1918 angående vissa alkoholhaltiga preparat; samt

från bankoutskottet:

nr 81, i anledning av vissa framställningar rörande pensioner och understöd; och

nr 82, i anledning av väckta motioner om understöd åt efterlevande till vissa värnpliktiga, vilka omkommit vid en järnvägsolycka vid Jörlanda.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande, nr 8, angående regleringen för budgetåret 1924—1925 av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Schweiz träffad provisorisk handelsöverenskommelse; och

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående transitering av införsel förbjudna varor m. m.; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § i lagen den 26 maj 1909 om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av andra stycket av slutbestämmelserna i lagen den 19 juni 1917 angående ändring i vissa delar av lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige;

nr 21, i anledning av väckt motion med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 och 18 §§ i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura; och

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura m. m.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Rydén* under den 5 april och
» *Lindberg* » 5 dagar fr. o. m. den 5 april.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,50 e. m.

In fidem
Per Crowvall.

Lördagen den 5 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet herrar *Holmströms* i Gävle och *Wards* på kammarens bord liggande motion nr 444.

§ 2.

Vidare föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 8, bevillningsutskottets betänkanden nr 30—32 och första lagutskottets utlåtanden nr 19—22.

§ 3.

Till avgörande förelåg först konstitutionsutskottets utlåtande, nr 16, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i gällande bestämmelser om förlust av rösträtt på grund av uraktlåten utskyldsbetalning.

Konstitutionsutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft dels de likalydande motionerna nr 144 i första kammaren av herr *Reuterskiöld m. fl.* och nr 220 i andra kammaren av herr *Olsson* i Kullenbergstorp *m. fl.*, dels de likalydande motionerna nr 145 i första kammaren av herr *Reuterskiöld m. fl.* och nr 221 i andra kammaren av herr *Olsson* i Kullenbergstorp *m. fl.*

Ang. vissa ändringar i gällande bestämmelser om förlust av rösträtt på grund av uraktlåten utskyldsbetalning.

I de två förstnämnda motionerna hade föreslagits, att riksdagen ville såsom grundlagsenligt vilande antaga följande ändrade lydelse av § 16 riksdagsordningen:

Valrätt tillkommer — — — — — utövas av

a) — — — — —

b) — — — — —

c) — — — — —

d) den som icke erlagt honom påförda utskylder till stat och kommun, vilka förfallit till betalning under de tre sist förflutna kalenderåren så vitt han icke genom avkortning, uppskov, nedsättning eller befrielse i härför stadgad ordning för dem upphört att häfta.

Till efterrättelse — — — — — inträffar.

Motionerna I:145 och II:221 innefattade förslag till dels skärpning av det kommunala utskyldsstrecket och dels sådan ändring i kommunallagarna, att kommunala beslutande myndigheter eller i visst fall Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshavande skulle kunna medgiva nedsättning eller uppskov med betalning av oguldna utskylder i syfte att bevara rösträtten för de oförvitliga medborgare, som utan eget förvållande blivit urståndsatta att betala sin skatt.

Ang. vissa
ändringar i
gällande be-
stämmelser om
förlust
av rösträtt på
grund av
uraktlåten ut-
skyldsbetal-
ning.
(Ports.)

Utskottet hemställde,

1:o att motionerna I: 144 och II: 220 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; och

2:o att motionerna I: 145 och II: 221 icke heller måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtet voro emellertid fogade reservationer:

av herrar *N. J. Martin Svensson, Vrang, K. A. Westman* och *Pehrsson* i Göteborg;

av herr *Jansson* i Edsbäcken; samt

av herr *Reuterskiöld*, som, med instämmande av herr *Karl Johan Ekman*, ansett, att utskottet bort hemställa,

1:o att motionerna I: 144 och II: 220 måtte av riksdagen bifallas med den ändring, att ordet »uppskov» i förslaget till riksdagsordningen § 16 mom. d) utginge; samt •

2:o att motionerna I: 145 och II: 221 likaledes måtte av riksdagen bifallas med vissa av reservanten angivna ändringar.

Sedan *punkten 1)* föredragits, anförde:

Herr *Pehrsson* i Göteborg: Herr talman! Det föreliggande utskottsbetänkandet inbjuder till åtskillig kritik och gensaga. Jag har naturligtvis såsom reservant i utskottet inte haft något med avfattningen att göra, och jag skall be att få peka på ett och annat som synes mig egendomligt.

Det förefaller mig, som skulle det varit efter två linjer, ungefär jämnlöpande med varandra, som man gått fram inom utskottet vid betänkandets avfattning. Den ena linjen innebär att detta utskyldsstreck, som här är i fråga, endast skall gälla för skattesolkare, och det andra, att det skulle vara ett statsintresse, att även de, som icke betala sin skatt, bli representerade uti det allmänna politiska livet. Man har nämligen utgått ifrån, att det skulle vara något slags naturlig mänsklig rättighet detta, under det att det för oss andra ter sig som en medborgarrätt, som skall motsvaras av en medborgarplikt. Nu vill jag genast från början säga, att detta utskottsbetänkande har icke egentligen att syssla med annat än skattesolkarna, som man icke har velat skulle ha rösträtt uti stat och kommun, och icke med de övriga som oförvållat häfta för skatt. Emellertid ligger här i betänkandet — jag ber herrarna lägga märke till detta — vid sidan av denna linje också den linje, att även skattesolkare, de som av bristande vilja icke betala sin skatt, skola vara medbestämmande i samfundslivet. Det heter nämligen i betänkandet att »de principiella skäl, som av 1921 års konstitutionsutskott anfördes för bibehållande av den gällande ordningen, äga enligt utskottets mening alltjämt full bärkraft». Ser jag på vilka dessa principiella skäl äro, så finner jag på sidan 5 i utskottets utlåtande en passus, där det heter: »Genom utskyldsstreckets sammankopplades frågorna om rösträtt och ekonomisk förmåga på ett sätt, som är för en demokratisk uppfattning främmande. . . Ett återinförande av strecket skulle innebära ett avsteg från den princip om allmän rösträtt oberoende av ekonomiska kvalifikationer, som nyss genomförts, och kan enligt utskottets uppfattning ur principiell synpunkt ej försvaras.»

Alltså, mina herrar, heter det även om denna motion, att den skulle innebära ett återinförande av utskyldsstrecket, då det här principiellt gäller endast dessa så kallade skattesolkare. Jag vill då erinra om att hela denna motivering sålunda går alldeles på sidan om vad motionen innebär och går likaledes på sidan om vad som från olika håll yttrats inom det parti, som jag har äran tillhöra, och vad som yrkats under de senare åren i detta hänseende. Redan i högerns

reservation 1918 höras samma toner som höras uti detta betänkande. Uti 1921 års konstitutionsutskott är man färdig att säga, att man på alla håll är ense om att den oförvållade oförmågan att fullgöra skattskyldigheten ej borde leda till rösträttens förlust. Och den motion, som vi här behandla, har i sitt förslag till lydelse av § 65 och övriga motsvarande bestämmelser gjort följande formulering: »Har skattskyldig till följd av sjukdom, oförvållad arbetslöshet eller annan liknande grund blivit oförmögen att gälda honom behörigen påfört utskyldsbelopp» etc. Det gäller alltså här icke längre återinförandet av det ekonomiska utskyldsstreet, utan det gäller ett *ordentlighetsstreet*. Skulle det icke vara möjligt, mina herrar, att vi kunde avföra ur debatten i dag — jag begär icke att det skall avföras ur debatterna litet längre fram på året — men skulle vi icke kunna avföra ur debatten i dag denna synpunkt om återinförande av det gamla utskyldsstreet? Skulle vi icke också kunna få avföra alla de där synpunkterna, som gå ut på att det vore meningen att komma arbetarklassen till livs etc., och i stället hålla oss till vad saken här i verkligheten gäller, nämligen detta ordentlighetsstreet, om vilket jag här har talat?

Nu säges det, att det vore omöjligt att kunna åstadkomma en sådan klyvning mellan dessa, som av bristande vilja bli häftande för sina utskylder och dem som bli häftande på grund av oförvållade omständigheter. Man brukar hänvisa till att högerens representant i den kommitté, som utredde denna fråga, också han stannade vid denna ståndpunkt. Jag vill då erinra er, mina herrar, om att detta utlåtande kom icke i egentlig mening förutsättningslöst till, utan det skedde under det starkaste politiska tryck, som gärna kunde komma i fråga, och beträffande vilket jag icke vill besvara kammaren med att tala om vari det bestod.

Jag anser nu, att den Reuterskiöldska motionen skulle kunnat vara en synnerligen god utgångspunkt för en förnyad utredning under lugnare förhållanden, om icke ett sådant urskiljande hade kunnat komma till stånd. Men det förstå ni, mina herrar, att för en lekman på det juridiska området är det alldeles omöjligt att våga taga på sig ansvaret för i lagtext formulerade ändringar utav grundlagen, och därför vågar jag icke att yrka bifall till motionen såsom sådan. Av denna grund hade det väl närmast legat till hands att yrka på en skrivelse, där denna sak upptoges. Men det vet jag ju väl, och herrarna veta det också, att läget i kammaren, sedan saken förfallit genom föregående beslut här i kammaren och genom utgången i första kammaren, skulle göra, att det icke bleve annat än en tom demonstration, varför jag icke heller skall ge mig in på ett sådant yrkande.

Det finnes ett annat yttrande här uti betänkandet, som säger att »streetets borttagande innebär en betydelsefull vinst för vårt politiska liv, som också bland stora lager av vårt folk hälsades med livlig tillfredsställelse». Mina herrar, det finnes också stora lager av vårt folk — ty vi vilja också höra med till folket — som räkna det icke som vinst, utan som räkna det som förlust. Jag vill erinra om det liberala uttrycket, som citerats så många gånger, att »utskyldsstreet har djupa rötter i vår författning». Ja, vår författning har man ruskat på så mycket, att rötterna kanske också börja lossna. Men detta utskyldsstreet i den form, varom vi nu tala — jag hoppas som sagt att vi kunna hålla oss till denna form i den följande debatten — har djupa rötter i *svenskt rättsmedvetande*, och icke bara vi högermän eller bondeförbundets representanter, som närmast stå i ansvar för motionen, hysa den uppfattningen, utan den sträcker sig mycket djupt ned i olika samhällslager och partier. Och jag skulle vilja uttrycka det för herrarna populärt på följande sätt: man resonerar så — och så resonerar man i mycket vida kretsar — att den politiska rösträtten och det politiska inflytandet också skola förbindas med verklig ansvarskänsla; den som icke vill betala skatt skall icke bestämma skatten för andra. Och jag vet

*Ang. vissa
ändringar i
gällande be-
stämmelser om
förlust
av rösträtt på
grund av
uraktläten ut-
skyldsbeta-
ning.
(Forts.)*

Ang. vissa
ändringar i
gällande be-
stämmelser om
förlust
av rösträtt på
grund av
uraktläten ut-
skyldbetal-
ning.
(Forts.)

icke, om herrarna riktigt tänkt sig in i, vad man i vårt land icke kan underlåta att tänka på, och det är, att där kan med nuvarande lagstiftning — och det torde också faktiskt förekomma — där kan man sitta i taxeringsmyndigheter, utan att själv betala skatt och sålunda bestämma om skatten för andra; där kan man vara landstingsman, kommunalfullmäktig och stadsfullmäktig och — varför skall jag fördölja det — principiellt taget, mina herrar, kan man sitta i denna kammare såsom riksdagsman och bestämma över skattelagstiftningen för folket, utan att man själv har betalat sin skatt. Det finns nämligen icke något som helst principiellt hinder för en sådan ordning, och detta kan icke stämma med det rättsmedvetande, som råder hos en stor del av vårt folk, ett rättsmedvetande, som det vore en förlust för vårt folk om vi skulle förlora. Det är också tanken på, vilka det är som på detta sätt, mina herrar, draga sig undan beskattning, som här spelar in. Det är icke familjefäder, icke ordentliga arbetare, som ha ansvarskänsla för hem och familj och därmed för samhället, utan det är ofta just sådana, som ha ganska goda inkomster, men som leva utan familjeband och som låta det gå dag efter dag utan tanke på sitt ansvar för samhället. Och detta kan upprepas år efter år; vi kunna i restlängderna finna samma personer år efter år. Och jag har varit med om mer än en gång att höra personer ge uttryck åt den meningen, att det icke kan vara riktigt, att dessa, som icke vilja betala sina utskylder, skola ha lika mycket att säga till om som de ordentliga.

Nu fråga herrarna: varför egentligen tala om detta återigen? Jo, jag vill säga ifrån det, därför att det är min övertygelse, att vi, som ha denna principiella åskådning, vi stå fortfarande fast vid den. Det är en princip som vi icke släppa.

Det finns dock även ett annat skäl för att icke *nu* taga upp en sådan utredning, nämligen att vi leva ännu icke under normala förhållanden, det är efter den svåra kristiden så många, som utan eget förvållande äro i den situationen, att de icke förmå betala sin skatt, och denna omständighet skulle därför förtrycka en sådan utredning och möjligen också komma åstad ett oriktigt och orättvist resultat.

Här skulle alltså stå fastslaget i detta utskottsbetänkande — jag vet icke om det är meningen, det få herrarna som skrivit det och de övriga som stå på samma ståndpunkt själva deklarerera för, men det står så — att kravet på rösträtt för skatteskolarna skulle vara något slags demokratiskt krav. Jag hade icke tänkt detta, och jag hoppas för demokratiens egen skull, att icke så är. Herrarna le; det är naturligtvis icke för att manifesteras någon större kärlek för den s. k. demokrati, i vilken vi för närvarande röra oss, som jag föranledes till detta mitt yttrande, men det hänger därpå, att vi nu skola såsom folk leva i demokratiska former, det är ett fullt accepterat faktum från alla sidor; och då gäller det att, om denna demokrati skall bli till välsignelse för vårt folk, den bäres upp av ett starkt rättsmedvetande. Och jag anser att denna princip, som här knäsettes, verkar nedbrytande och fördärvande för vårt rättsmedvetande.

Jag tror icke det skall lyckas mig att övertyga någon av herrarna, som icke på förhand står på samma sida som jag. Men jag tillåter mig uttala den förhoppningen, att när svallvågorna efter den stora lidelsen 1918 ha hunnit lägga sig, så skola herrarna och damerna, även ur demokratiens, komma i den kontakt med det sunda rättsmedvetande i sina respektive partier, som verkligen finnes hos vårt folk överallt. Och så skall väl till sist den dagen komma, då vi kunna lyfta upp denna fråga igen och då de stora svårigheter, som föreligga, vilka jag icke skall förneka, skola liksom alla svårigheter av annat slag, som göra sig gällande i vårt folks liv, visa sig vara svårigheter som äro till för att övervinnas, när man verkligen vill nå ett mål, som är för vårt folks framtid av betydelse.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Då jag fick detta konstitutionsutskottsutlåtande i min hand, såg jag, att det fanns ett rätt stort antal reservanter och gjorde mig då den frågan, vad de reservanter, som reserverat sig blankt, avsåge med sin reservation. Jag vet icke, om jag har rätt att konstatera, att de övriga reservanterna stå någorlunda på den linjen, att de principiellt anse, att det som motionen i huvudsak trycker på är en tanke, som man icke kan låta falla. Jag tillåter mig för tillfället åtminstone, att uttyda det så, och jag kan ju även förvänta att de herrar reservanter, som reserverat sig blankt, om de ha en annan mening än övriga reservanter, låta oss höra sina åsikter i frågan. Jag tror också, att det är felaktigt att kasta fram så mycket att den här motionen är ett utslag av den uppfattningen, att penningen är avgörande för allting. Denna uppfattning är fullkomligt oriktig. Jag vet väl, att för några dagar sedan, då man diskuterade om ett bevillningsutskottsutlåtande över en av mig väckt motion ville så där indirekt låta skina igenom, att det innersta motivet till motionen icke var det av motionären angivna, och skulle således motive- ringen till motionen icke varit ärligt menad. Så tydde jag åtminstone åtskilliga vändningar i det anförande, som då riktades mot mig. Har icke jag under hela min riksdagsmannabana strävat efter att lätta bördorna på de svaga skuld- rorna? Jag har aldrig någonsin varit den, som hållit på, att man skulle gå fram hårt och orättfärdigt mot de i ekonomiskt avseende mindre lyckligt siterade.

Så förhåller det sig även nu. Jag står naturligtvis på samma linje som den motion som vi i dag avhandla. Den huvudsakliga skillnaden mellan min stånd- punkt och den ståndpunkt, som intages av utskottets majoritet, ligger däri, att utskottsmajoriteten anser, att de verkliga skatteskokarna äro ett fåtal men där- emot de ofrivilliga skatteskokarna, om jag så får uttrycka mig, d. v. s. de som av förhållandenas makt varit förhindrade att erlägga skatterna, utgöra det stora flertalet, medan jag anser motsatsen. Jag vågar säga, att utskottets mening beror på en bestämd missuppfattning. Det är ändock icke så dåligt ställt med vårt taxeringsförfarande, att man kan göra så grova fel, att majoriteten av dem, som icke betala sin skatt, äro sådana personer, som ofrivilligt blivit skatteskok- kare. Men å andra sidan kan jag icke fördölja, att, när jag såg några siffror, som äro upptagna i bevillningsutskottets betänkande nr 29, som vi om en stund här skola behandla, fann jag där berörda några förhållanden som måste anses synnerligen tråkiga, ja, rent av sorgliga. Av betänkandet framgick exempel- vis, att i en kommun, där 31,000 personer voro debiterade, 16,900 brustit i sina skyldigheter att erlägga skatt. I fyra andra kommuner voro motsvarande siffror respektive 34,000 skattskyldiga — 19,000 skatteskokkare, 27,000 skattskyldiga — 16,000 skatteskokkare, 20,000 skattskyldiga — 12,000 skatteskokkare, 11,000 skattskyldiga — 7,000 skatteskokkare. Tro herrarna, att majoriteten bland dessa personer, som icke vid uppörden betalat in sin skatt, äro sådana, som av omständigheternas makt icke kunnat fullgöra ifrågavarande skyldighet. Det är väl ändå omöjligt att förutsätta något dylikt.

Man har skyllet på, att uppbördsverket icke skulle vara bra organiserat. Vad beträffar kronoskatterna ha vi väl den bästa tänkbara organisation. De kunna ju uppbäras av de olika postanstalterna och de inbetalas under en avsevärt lång tid. Det tycker jag är en organisation som borde kunna anses hålla måttet. Emel- lertid kan jag icke föreställa mig, att man i städerna är så förfärligt dåligt ut- rustad i berörda hänseende. Vidare: Om jag är skyldig en person pengar, har jag alltid den känslan, att vill jag betala, så får jag alltid tillfälle att betala. Jag kan sålunda inte gärna tro, att en dålig organisation av uppbördsverket skulle kunna med fog åberopas emot dessa motioner.

Så finns det ju en hel del folk som förklara, att de kanske skulle vara villiga att reflektera på de ifrågasatta åtgärderna, om de lades på annat sätt. Man skulle t. ex., enligt sistnämnda personers åsikt, bestämma att bristande uppfyl-

*Ang. vissa
ändringar i
gällande be-
stämningar om
förlust
av rösträtt på
grund av
uraklåten ut-
skyllsbetal-
ning.
(Forts.)*

Ang. vissa
ändringar i
gällande be-
stämmelser om
förlust
av rösträtt på
grund av
uraktlåten ut-
skyldsbetal-
ning.

(Forts.)

lelse av den kommunala skattskyldigheten skulle inverka endast på den kommunala rösträtten samt att uraktlåtenhet att betala skatt till staten endast skulle inverka på rätten att deltaga i val av riksdagsmän. Ett sådant resonemang kan måhända ha ett visst fog för sig. Saken kan i varje fall diskuteras.

Vidare vill jag framhålla en annan omständighet. Det tager alltid tid, om icke precis någon längre tid så i alla fall en avsevärd tid, innan en uppkommen brist inbetalas, och även om man skulle göra något för att hjälpa dem, som ofrivilligt råkat i den ställning, att de icke kunnat betala sin skatt, så tar det tid, och under tiden bli de diskvalificerade. Det torde icke vara så svårt att råda bot på den saken. Lösningen ligger enligt min mening så nära till hands. Det behövdes bara att man så att säga flyttade tillbaka den skattskyldighet, som utövade inflytande på rösträtten, och exempelvis bestämde att i 1924 års röstlängder som valberättigade skulle upptagas personer som under tiden 1920—1922 ordentligt fullgjort sin skatteplikt. I 1926 års längder skulle personer som under tiden 1922—1924 ordentligt betalt sin skatt eller erhållit avkortning upptagas som röstberättigade. Jag tror, att det finnes vägar, som äro framkomliga, om man överhuvud taget sätter något värde på den principen, att den, som skall ha att bestämma, låt vara indirekt, för de andra även skall fullgöra sina skyldigheter, och jag vill ännu en gång understryka vad jag så ofta sagt, att vare sig det gäller det stora samhället, staten, eller de små samhällena, kommunerna, kunna de icke upprätthållas, såvida medborgarna icke fullgöra sina skyldigheter mot dem. Jag tror också att just genom att släppa efter på detta mycket betydelsefulla område har man, som den närmast föregående talaren påpekade, satt en stor del av vårt folks pliktökänsla på avskrivning. Den pliktökänslan har säkerligen ett högre värde än det, vartill den av många uppskattas. Jag håller också före, att, om man verkligen vill taga upp denna fråga till saklig behandling, så är det icke så svårt att finna en lämplig lösning. Man har invänt att det skulle bliva en oändlig mängd, som skulle komma att besvära myndigheterna med ansökningar om efterskänkande, nedsättning eller uppskov med skattebetalning. Härtill kan svaras, att det ändå skulle vara märkvärdigt, om icke våra år efter år fortsatta strävanden att förbättra våra skattelagar icke skulle bära någon frukt och om vi icke till slut skulle nå fram till en skattläggning, som i stort sett vore någorlunda tillfredsställande. Jag tror icke, att våra skattelagar äro särskilt bristfälliga, men jag medger gärna, att det kan inträffa att den taxerande myndigheten icke har fullt reda på den skattskyldiges ekonomiska förhållanden eller att under tiden mellan taxeringsförfarandet och uppbördens förhållanden inträffa som göra en utvidgad avkortningsrätt väl motiverad. Nu har i en reservation, som är bifogad detta utlåtande, den del av motionen strukits, som handlar om uppskov. Det är ju framför allt mot den saken, man gjort anmärkning, därvid man framhållit, att med de i motionen föreslagna bestämmelserna kan, åtminstone teoretiskt, inträda den orimliga konsekvensen, att samtliga skattskyldiga begära uppskov. Jag tror också, att det icke är så nödvändigt, att man medger de skattskyldiga möjlighet att erhålla uppskov som att man medger dem möjlighet att erhålla befrielse från eller nedsättning i skatterna. Jag vill ännu en gång understryka, att, eftersom den skattskyldige redan då han lämnar in sin anhållan skall förete handlingar eller intyg som styrka, att han har fog för sin begäran om avskrivning eller nedsättning av skatten, blir det säkerligen icke så svårt att bedöma, huruvida hans anhållan bör bifallas i synnerhet icke i de fall, då fråga är om avskrivning. Man får ju i stort sett gå ut från någorlunda samma principer, som de, vilka hittills kommit till användning vid prövning av dylika ärenden.

Jag skall icke fortsätta längre. Jag får verkligen erkänna att hade från det håll, som representeras av en föregående ärad talare på göteborgsbänken, i december 1918 hörts några toner, något så när liknande dem, som nyss förnum-

mos i sistnämnde talares anförande, då hade jag kanske sagt mig, att det bästa varit att låta herr Pehrsson och hans meningsfränder söka realisera sina åsikter i denna fråga. Men 1918 uttalades inga dylika meningar från det hållet, och det är just detta, som varit anledningen till att jag, som 1918 nära nog var den ende opponenter i denna kammare, nu har ansett mig pliktig att bringa frågan inför kammaren även vid denna riksdag. Jag antar, att även i fortsättningen i kammaren kommer någon, som tar upp frågan. Den åskådning, åt vilken jag i dag sökt giva uttryck, är så djupt rotad, att den icke kan strykas bort genom ett utskottsulåtande, sådant som det nu föreliggande. Då jag anser, att man utan fara kan gå med på vad herrar Reuterskiöld och Ekman i sin reservation föreslagit, skall jag, herr talman, bedja att få yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till den av nämnda reservanter avgivna reservation.

*Ang. vissa
ändringar i
gällande be-
stämmelser om
förlust i
av rösträtt på
grund av
uraktlåten ut-
skyldsbetal-
ning.
(Forts.)*

Herr **Gustafson** i Kasenberg: Herr talman! Jag har inom utskottet deltagit i detta ärendes behandling men icke haft tillfälle vara närvarande vid justeringen av utskottets utlåtande, så att jag kunnat anmäla någon reservation. Därför vill jag nu yttra några ord för att förklara min ställning till motionen. Jag vill icke inlåta mig på någon kritik av utskottets utlåtande. En sådan kritik har redan förut kommit fram.

När jag i utskottet anslöt mig till motionen, så skedde detta därför, att jag ville opponera mig mot dem, som icke ansågo en ändring av ifrågavarande förhållanden erforderlig. För min egen del vill jag säga, att jag anser, att det här är fråga om en ordningsregel. Jag vill framhålla önskvärdheten av att de medborgerliga rättigheterna sammanbindas med skatteplikt. Då motionen var det enda förslag, som gav uttryck för denna min tanke, anslöt jag mig till motionen. Jag kommer emellertid icke att framställa något yrkande, ty jag kan icke finna, att de i motionen angivna utvägarna äro framkomliga. För övrigt tror jag, att den tanke, jag nyss gjort mig till tolk för, nämligen att medborgerliga rättigheter böra vara förbundna med medborgerliga skyldigheter, kommer att göra sig mer och mer gällande, och jag är säker på, att frågan om något år kommer att tas upp igen och vinna ökad anslutning, även om det tar tid, innan den kan gå igenom.

Herr talman, jag har intet yrkande att framställa.

Herr **Molander**: Herr talman! Jag skall försöka att med ett par ord belysa sanningen av en gammal sats, som visst säger något om att vad som är sanning i Heidelberg kan vara svartaste lögn i Jena. Bondeförbundsmotionärerna hava nämligen här i sin motion anför, att oviljan mot den reform, som gick ut på borttagande av skattestrecket vid riksdagsmannavalen hos åtminstone landsbygdens folk, blivit allt större samt att det fastslagits såsom varande en stor orättvisa att låta reformen äga bestånd. Motståndet mot reformen påstås ha blivit skarpare och skarpare, allt eftersom skattetrycket blivit hårdare och hårdare.

Nu menade herr Pehrsson i Göteborg, att vi skulle kunna låta bli att tala om, att detta är ett försök att komma arbetarna till livs. Ja, då få vi kanske säga, att det är ett försök att komma en del bönder till livs. Jag tror nu, att icke heller detta var herr Pehrssons i Göteborg mening, men ser man på förhållandena sådana de äro här i livet, tror jag dock man måste säga, att ett bifall till reservationen berövar en hel del bönder deras rösträtt. Är det nu en sanning, att jordbrukarna i Skåne och på andra ställen, där det lär vimla av bondeförbundare, hysa motvilja mot denna reform, så torde detta däremot icke vara fallet på alla ställen i landet.

Jag har en redogörelse här för hur skattetrycket verkar i en norrländsk socken och hur det förhåller sig med restantierna. Denna redogörelse visar, att man åtminstone där icke bör ha så särdeles stora skäl att vara missbelåten med den reform, varigenom skattestrecket borttogs. I denna socken hade man år 1923 en

Ang. vissa
ändringar i
gällande be-
stämmelser om
förlust
av rösträtt på
grund av
uraktlåten ut-
skyldsbetal-
ning.

(Forts.)

uttaxering av 14 kronor per bevillningskrona. Följden av denna höga uttaxering har blivit, att en stor del av folket i denna fattiga landskommun icke kan betala sina skatter. År 1920 utvisade restlängden ett belopp å 516,000 kronor i runt tal. Det var en summa, som med närmare 200,000 kronor översteg det belopp, som inbetalades. Hur har det nu gått med dessa människor som icke kunnat betala sina skatter? Ja, en stor del av dem har måst söka hjälp hos fattigvården. Tio procent av den ortens befolkning åtnjuta fattigunderstöd och är väl redan på den grund berövade sin rösträtt. Nu kan det ju sägas, att om motionen bifalles man skall pröva de förhållanden, under vilka dessa människor leva o. s. v., och om det befinnes, att de icke kunna betala sina skatter, så skola de för den skull icke berövas sin rösträtt. Detta är emellertid en svår sak. Nu går man så tillväga med denna befolkning, att man gör utmätning hos densamma. Under de sista fjorton dagarna har man sålunda gjort utmätning hos icke mindre än 37 bönder. Hos en utmätes en häst, hos en annan köreddskapen och en ko. Det har hållits exekutiva auktioner på 37 ställen, och den 3 april, alltså för icke så länge sedan, hade man exekutiv auktion hos 11 bönder, varvid försåldes respektive en häst, en ko, en kviga, en häst, ännu en häst, en ko, två får, en häst, en ko, en häst och en ko.

Kan man verkligen säga, att befolkningen i den socknen har så särdeles stora skäl att vara missbeläten med den reform, som gick ut på att skattestrecket skulle borttagas? Jag vill fråga herr Olsson i Kullenbergstorp och även den siste ärade talaren — jag hörde inte vad han sade, men han sjöng förmodligen på samma visa — hur man skall tänka sig att en prövning efter de linjer motionärerna föreslagit skulle gå i de fall jag här omnämnt om dessa människor i så fall skall berövas sin rösträtt eller ej. Skall verkligen denna prövning, som dessa herrar talade om, kunna ge dessa människor, som icke kunnat betala sin skatt, någon möjlighet att behålla sin rösträtt? — Som jag förut sagt, torde dock en stor del av dem redan förut vara berövade sin rösträtt, på grund av att de måste åtnjuta fattigunderstöd. Nu vill man också taga rösträtten från de övriga som ej kunnat betala skatterna.

Jag skall, herr talman, icke längre orda om detta, utan ber endast att få yrka avslag på motionen och bifall till utskottets hemställan.

Herr Engberg: Herr talman! Min högt ärade vän herr Olsson i Kullenbergstorp och jag bruka ibland, mellan slagen, härute i klubbrummen spela ett spel, som heter rävspel. Det förekommer därvid ibland, att min högt ärade vän herr Olsson i Kullenbergstorp såsom handhavare av rävarna konstaterar, att han till sist alltid vinner seger därigenom, att han får en räv, som går fri och ledig och ej kan instängas.

När jag hörde herr Olssons replik mot herr Pehrsson i Göteborg, vari han apostroferade sig själv, såsom den där alltjämt spatserade fri i denna fråga medan herr Pehrsson och hans kommittenter voro instängda, tänkte jag på det spel vi tillsammans bruka idka. Det hade ju sitt lilla pikanteri att höra detta lilla angrepp från bondeförbundets sida mot högern, kanske mest därför, att man såväl vid första kammarens votering i denna fråga i år som vid båda kamrarnas behandling av frågan för ett par år sedan lade märke till, att högern begagnade herr Olssons i Kullenbergstorp trupper såsom stormtrupper, som fingo företaga stormanfallet, medan man själv teg, men i voteringen, säkert och bestämt över hela linjen, såvitt man kan förstå, voterade med det yrkande, som framställdes av bondeförbundet.

Jag misstänker, att vi stå inför samma situation nu och att herr Pehrsson i Göteborg i dag utgjort ett undantag från regeln och gått egna vägar, eller kanske mest uppträtt på egen hand, det betyder kanske mindre i detta sammanhang. Jag säger detta så mycket mer, som jag har en känsla av att herr

Pehrsson i Göteborg, när han lade upp frågan på det moraliska planet, kände sig hemlös både i tanke och framställning och famlade efter några riktiga hållpunkter för det yrkande han hade för avsikt att framställa.

Men det vill jag säga herr Pehrsson i Göteborg, att han bör nog akta sig för att lägga upp denna fråga på ett moraliskt plan. Han tillhör själv och kämpar i främsta ledet för en institution, som åtminstone enligt sina officiella urkunder avsvärjer Mammon och det som mal och rost förtära och som i stället vill bygga på helt andra värden än de ekonomiska. Men nu, när det gäller utövandet av den politiska rösträtten, då förklarar han utan vidare, liksom högern alltid gjort, att medborgarpliktens fullgörande betyder, att man ordentligt betalar sina skatter.

Jag får verkligen säga, att av alla de garantier, varmed den gamla rösträttsordningen var kringgärdad, utgjorde skattestrecket icke blott den förhatligaste utan även den, som verkade mest orättfärdig. Varför knyta pliktuppfyllelsen mot det allmänna just till skattebetalningens fullgörande? — Jag vill säga herr Olsson i Kullenbergstorp en sak. Vi ha i beskattningsfrågan en företeelse, som är mycket vanlig, nämligen att man deklarerar för lågt, och det är en grupp av samhällsmedlemmar, beträffande vilken det, av helt naturliga skäl för övrigt, är mycket svårt att kontrollera, att deras deklarationer äro exakta, och det är den svenska bondeklassen. Skulle herr Olsson i Kullenbergstorp vilja vara med om att beröva dem rösträtten, som undandraga det allmänna en del av sin naturliga skattskyldighet genom att de i sina självdeklarationer uppgiva lägre inkomster än de i själva verket ha? Jag riktar den frågan även till de ärade representanter för högern, som varit synliga i spetsen för den senaste folkkrörelsen, den som riktar sig mot folkskolans undervisning. Jag undrar, om det icke är så, att hela denna åskådning bara är en förklädnad för den gamla lusten att förbehålla rösträtten åt ett litet privilegierat fåtal. Ty herr Olsson i Kullenbergstorp är tillräckligt klyftig för att omedelbart inse, att den procedur, som den Reuterskiöldska motionen föreslår, är tekniskt utförbar. Konstitutionsutskottet har uppvisat, att när det gäller debiteringslängdens justering skall den saken redan vara klar, vilket betyder, att man långt i förväg skall avgöra, huruvida vederbörande, som ansöka om befrielse från skattebetalningen, komma att vid den tidpunkt det här gäller vara urståndsatta att betala sin skatt eller icke. Detta argument glider man lätt och lekande förbi och talar i stället helt allmänt, såsom exempelvis herr Pehrsson i Göteborg gjorde, om, att här gäller det verklig ansvarskänsla, och här duger det icke att andra skola vara med om att bestämma om skatter, som de icke själva kunna betala. Och för att riktigt illustrera hur befängt enligt hans uppfattning systemet verkligen är, tillgrep han tankekonstruktionen att man kan ju sitta här i kammaren utan att betala sin skatt. Ja, herr Pehrsson i Göteborg kan ju göra försöket, om han har lust, men jag misstänker, att vi då i Göteborgspressen och pressen i övrigt få läsa en notis om, att herr Pehrsson i Göteborg stupat för konkursstrecket. Jag trodde annars, att herr Pehrsson i Göteborg, innan han gick upp i denna fråga, hade tagit reda på, att konkursstrecket fortfarande består och att i alla fall varje försök han företar i riktning mot skatteskolning obönhörligt leder till att vederbörande stupar för konkursstrecket. Denna jämförelse är och förblir ingenting annat än en tankekonstruktion.

Vidare yttrade herr Pehrsson i Göteborg, att konstitutionsutskottet skulle velat säga, att det är ett statsintresse att ge skatteskolarna rösträtt. Detta är, säger han, en bestämd linje i utskottets hemställan. Jag får då erinra om, att konstitutionsutskottet aldrig sagt, att det är ett statsintresse att giva skatteskolarna rösträtt. Vad vi sagt och alltjämt hävda, det är, att det icke finnes någon saklig och förnuftig grund för att med varandra sammankoppla fullgörandet av skattskyldigheten och medborgarrättens utövande. Detta är två

*Ang. vissa
ändringar i
gällande be-
stämmelser om
förlust
av rösträtt på
grund av
uraktläten ut-
skyldsbeta-
ning.*
(Forts.)

Ang. vissa
ändringar i
gällande be-
stämmelser om
förlust
av rösträtt på
grund av
uraktlåten ut-
skyldsbetal-
ning.

(Forts.)

fullständigt skilda ting, och det är en ren godtycklighet att söka en anknytning mellan de båda. Herr Pehrsson i Göteborg skall för övrigt icke tala alltför högljutt om, att man vill låta folk vara med och bestämma skatter, som själva icke skulle ha rätt till det. Hur är det på våra kyrkostämmor, herr Pehrsson i Göteborg? Hur går det med skaran av goda och hederliga hedningar här i landet, som icke bry sig om att gå på kyrkostämmor? Jo, de få finna sig i att ekonomiskt sitta emellan för beslut, som ha inflytande på kommunens hela ekonomi, beslut, som vederbörande kyrkligt intresserade ha behagat fatta. Så att den principen, herr Pehrsson i Göteborg, hävdad till sina konsekvenser, leder nog in på områden som kunna vara rätt så delikata ur herr Pehrssons synpunkt.

Herr Pehrsson i Göteborg säger vidare, att skattestreckets borttagande innebär ett nedbrytande och ett fördärvande av vårt rättsmedvetande, ty det gamla svenska rättsmedvetandet var sådant att det krävde rösträttens anknytning till skattebetalningen. Jag tror inte, att man med minsta skynt av fog kan påstå, att svenskt rättsmedvetande skulle vara så barbariskt, att det skulle ställa dem, som av någon anledning — och sådana finnas ju ofantligt många — kunna mista rösträtten, utan att detta kan sägas hava skett genom eget förvällande, att svenskt rättsmedvetande, säger jag, skulle vilja ställa dessa utanför rösträtten. Det hjälper icke med den utväg herr Pehrsson i Göteborg visar på, ty den har konstaterats vara orimlig. Vad skulle följden bli, herr Pehrsson? Jo, att man skall sitta och bestämma i kommunalförsamlingarna om dessa regler, som redan gälla för efterskänkande av oguldna utskylder i vad avser när dylikt efterskänkande skall äga rum. Det talas formellt om efterskänkande, men vad blir i själva verket följden? Jo, det blir huruvida Andersson, Pettersson och Lundström skola ha rösträtt eller icke.

Jag får verkligen fråga: Är det rim och reson att tänka sig en ordning, som innebär i realiteten, att man skall sitta och fatta beslut huruvida den ene eller andre skall få rösträtt? Jag tror, att med den benägenhet hos olika partier som finnes, att tillgodose sig på motståndarnas bekostnad, kommer det alltid, vare sig fog härför finnes eller icke att vidlåda en sådan anordning misstanken att man genom detta förfarande på en gång också bestämmer, vilka som skola få och vilka som icke skola få rösträtt, och att man på det sättet söker tillrättalägga utgången, mången gång, av kommunalpolitiska strider.

Det är detta förhatliga drag i det förslag, som från bondeförbundshåll blivit framlagt, som gör, att även herrarna av högern borde betänka sig mer än en gång, innan de gå in för ett sådant förfarande. Att under tider, då arbetslöshetens härjningar skulle åstadkommit det största manfall bland de röstberättigade i händelse skattestrecket skulle bestått, nu yrka på upplivande av detta streck, det vittnar om att man i grund och botten ingenting lärt och ingenting glömt sedan striderna om rösträtten i forna dagar. Man står alltjämt på samma standpunkt. ehuru man maskerar denna med allehanda konstbesynnerliga förslag. Jag vill också säga herr Pehrsson i Göteborg, att om man vill gå ut i landet och förkunna, att ett gott och riktigt använt rättsmedvetande kräver, att man ovillkorligen skall ha betalt sin skatt för att få rösta, så torde han icke få majoriteten av svenska folket med på den uppfattningen.

Jag tror icke, att man rimligtvis kan säga, att skatteskolning är något karaktärsdrag hos svensken. Han har i regel ambitionskänsla och vill betala sin skatt, om han kan. När man sett, hurusom trots de oerhörda härjningar, som arbetslöshet och dylikt förorsakat, när man sett i vilken omfattning exempelvis i min stad, Malmö, arbetslösheten gått fram bland den stora industriarbetarbefolkningen där och samtidigt kunnat konstatera, i vilken utsträckning det dock lyckats för myndigheterna att få in skatterna, då måste man säga sig, att det dock är en oförsynhet, när man t. ex. i ett bondeförbundsorgan får läsa en artikel med rubriken: »Luffarerösträtt». Man vill karakterisera dem såsom luffare,

som icke kunnat komma ut med sin skatt, när det dock har visat sig, att de under dessa svåra år trots nöd och umbäranden ha i mycket stor utsträckning fullgjort sin skatteplikt.

Jag tror därför, att herr Pehrsson i Göteborg skulle befinna sig i större och bättre samklang med både svenskt rättsmedvetande och den religion, för vilken han är förkunnare, om han i stället resolut bröte med sitt mammonistiska betraktelsesätt och låte detta vara detta d. v. s. betrakta skatten och dess betalande som en sak och rösträtten och dess utövande som en annan sak. Ty skall man, mina herrar, gå in för att kräva vissa medborgerliga pliktuppfyllelser såsom villkor för att ha rösträtt låt oss då se till, att vi förfara lika på andra områden. Vad är det då för olika krav, som anmäla sig? Jo, då anmäla sig icke bara denna korrekta skattebetalning, utan då anmäler sig även deklarationen och allehanda göranden och låtanden från individernas sida i deras offentliga och enskilda liv. Jag tror det är mera styrka i den ordning vi nu ha, jag tror, att det är en styrka, om det alltjämt kommer att visa sig, att vi kunna utkämpa våra politiska mellanhavanden utan att den ena eller andra gruppen får ett försprång, tack vare bättre ekonomisk ställning. Och jag skulle vilja säga åt herrarna av högern, som bakom herr Olssons i Kullenbergstorp rygg säkert komma att rösta för hans synpunkter: Vad ha herrarna att vinna genom att än en gång taga upp striden om skattestrecket? Vad vinna herrarna, om ni återigen skulle få skattestrecken införda? Ingenting annat än ett förgiftande av det politiska livet på nytt och ett förstörande av den naturliga grundval, på vilken vi vilja bygga upp det politiska livet här i landet. Det är ett steg i riktning mot denna förgiftning, som herr Pehrsson i Göteborg vill taga. Han tager det i rättens och moralens namn, men detta steg vill jag icke vara med om, och därför yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Paulsen, Bäcklund, Norsell, Lovén, Molin, Hage, Svensson* i Skönsberg, *Vahlstedt* och *Lindqvist* i Halmstad.

Herr **Sjöström**: Herr talman! Jag har begärt ordet endast för att giva några upplysningar. Min ärade bankkamrat herr Pehrsson i Göteborg bad innerligt, att vi i debatten här i dag skulle avföra allt resonemang om utskyldsstrecket och endast syssla med de s. k. skatteskokarna. Då jag i så måtto har nöjet att lyda under herr Pehrssons i Göteborg domvärjo, att han är min själasörjare, skall jag väl också lyda hans råd, och kommer jag alltså att i mitt anförande enbart beröra de s. k. skatteskokarna.

Herr Pehrsson i Göteborg nämnde något om att förslagets bestämmelser innebära en stor orättvisa gentemot dem, som äro oförmögna att betala sin skatt, och att man skulle försöka skilja denna kategori från dem, som äro medvetna skatteskokare. Nu har det varken i motionen eller i reservationen kunnat påvisas, huru man rättvist skall kunna genomföra denna kategoriklyvning. För alla står det alldeles klart, att om man skulle försöka sig på en dylik kategoriklyvning skulle orättvisorna härutinnan bliva bra mycket större än de för närvarande kunna tänkas vara.

Herr Pehrsson i Göteborg nämnde också, och det var med anledning därav, som jag begärde ordet, att ansvarskänslan skulle avtrubbas, därest man icke sammankopplar rösträttens utövande med skattebetalningen. Jag vill då säga, att denna ansvarskänslans avtrubning var rådande i mycket stor utsträckning på den tiden, då vi hade sammankopplat skattebetalning och rösträttsutövning. Då man här gör gällande att man vid detta förslags uppgörande speciellt haft för ögonen arbetarna, särskilt arbetare i industrisamhällen, vill jag framhålla, att det för åtskilliga år sedan ansågs som en synnerligen god gärning, att, som man sade, lura skattmasarna. Om sålunda någon arbetare talade om för sina

Ang. vissa
ändringar i
gällande be-
stämmelser om
förlust
av rösträtt på
grund av
uraktlåten ut-
skyldsbetal-
ning.
(Forts.)

Ang. vissa
ändringar i
gällande be-
stämmelser om
förlust
av rösträtt på
grund av
uraktläten ut-
skyldsbetal-
ning.
(Forts.)

kamrater, att han kunde komma ifrån att betala sin skatt, trots att han hade både tillfälle och råd att betala densamma, vann ett sådant förfaringsätt beträffande skattebetalningen kamraternas fulla gillande. Sedan skattestrecket avskaffades och den nya ordningen infördes har denna uppfattning dock radikalt förändrats. Med den erfarenhet, som åtminstone jag har, vill jag säga, att det numera är sällan, som någon arbetare vågar tala om för sina kamrater, att han kan göra den enligt hans mening lyckade kuppen att komma ifrån att betala sin skatt, ty nu reagera arbetarna emot något sådant. Den uppfattningen har nämligen nu gått in i blodet även hos arbetarna, att den, som snor sig ifrån att betala sin skatt, ehuru han är i stånd att betala den, därmed indirekt övervältrar densamma på andra skattedragande, alltså på dem själva. De gilla alltså icke numera någon skatte-solkning.

Herr Olsson i Kullenbergstorp nämnde, att de verkliga skattesolkarna i själva verket äro ytterst få till antalet. Med den erfarenhet, som jag har, är jag övertygad om, att det icke skall dröja så värst länge, förrän de bliva ännu färre och kanske rent av bliva alldeles borteliminerade. Jag har den uppfattningen, att en kategoriklyvning ganska snart skulle kunna komma till stånd just genom våra taxeringsnämnder, och det sätt varpå de äro organiserade och sammansatta. Jag har själv suttit i en taxeringsnämnd ett antal år, och jag vet bestämt, att man mycket lätt kan få reda på, om mindre inkomsttagare såsom arbetare och dylika kunna betala sina skatter eller ej. Taxeringsnämnderna kunna nämligen lätt nog söka upp dem. Däremot hava dessa nämnder ett förfärligt besvär med att komma till rätta med exempelvis större affärsföretag och i synnerhet bolag. Den erfarenheten har jag sedan flera år tillbaka.

Det förslag, som här är framlagt, och som bland annat av herr Pehrsson i Göteborg skärskådats ur moralisk synpunkt, kommer icke att medföra någon som helst rättelse i nuvarande förhållanden i den meningen, som anhängarna av densamma tro. För min del tror jag tvärtom, att vi med tiden nog få rättelse, om det system, som nu råder, får verka och utvecklas.

Herr Pehrsson i Göteborg slutade sitt anförande med att icke göra något yrkande. I motsats hertill skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Edén: Herr talman! För ett par veckor sedan hade jag tillfälle att uttala mig om en motion, som i realiteten berör samma sak som den, vilken nu är före. Vid sådant förhållande skulle jag gärna ha besparat kammaren den stund, som ett anförande av mig i dag kan komma att upptaga. Men debatten i dag har i ett par avseenden fått en läggning, som gör att jag anser mig pliktig att även nu taga till orda.

För det första skall jag taga mig friheten påpeka, att när man nu yrkat bifall till reservationen, innebär detta först och främst ett yrkande om bifall till en ändring i riksdagsordningen, sålunda en blivande grundlagsändring, vilken är av den beskaffenheten, att den fullständigt svävar i luften utom det, att den även i och för sig är rent orimlig. Denna ändring i riksdagsordningens paragraf 16 avser nämligen, att man skulle främtaga den person rösträtt, som icke erlagt honom påförda utskylder till stat och kommun, vilka förfallit till betalning under de tre sist förflutna kalenderåren, »såvitt han icke genom avkortning, uppskov, nedsättning eller befrielse i härför stadgad ordning för dem upphört att häfta». Men nu förhåller det sig så, att riksdagen för ett par veckor sedan avslagit en motion om ett förfarande angående dylik nedsättning eller befrielse från kronoskylder. Den »ordning», som förutsattes såsom »stadgad», har sålunda avvisats, och den förutsättning, varpå denna grundlagsändring skulle vila, finnes följaktligen icke och kommer helt säkert icke heller att komma till stånd, vad kommunalutskylderna angå. Då frågar jag, om det nu

är rimligt att framställa ett dylikt yrkande om grundlagsändring. Har det icke hittills ansetts höra till vanligt parlamentariskt skick, att man, när man yrkar på en grundlagsändring, också tillskapar den förutsättning, som åberopas i själva grundlagstexten?

Redan av den grunden blev jag alltså något förvånad, när herr Olsson i Kullenbergstorp yrkade bifall till reservationen. Inte mindre förvånad blev jag, när jag hörde, att han gjorde sitt yrkande med den motiveringen, att man »utan fara» skulle kunna gå med på reservationen. Eftersom herr Olsson i Kullenbergstorp egentligen tyckes syfta på förslaget i den mån det rör de kommunala utskylderna, vill jag säga, att det är just lämpligheten av förslaget på den punkten, som jag på mycket goda grunder vågar bestrida. Jag tror verkligen, att den, som gör sig besvär med att gå igenom reservanternas förslag i vad det angår de kommunala utskylderna, skall finna, att det från början till slut är fullständigt ohållbart, och att det ur saklig synpunkt helt enkelt icke låter sig praktiskt tillämpas. Det förefaller då vara ganska starkt att under sådana förhållanden påstå, att man »utan fara» kan taga reservationen.

Vad är det nämligen som reservanterna i själva verket hava föreslagit i denna del? Det har hittills inte inför kammaren ordentligt analyserats; jag skall därför tillåta mig att göra detta. Jo, de hava först föreslagit, att om en skattskyldig till följd av sjukdom, oförvårdad arbetslöshet eller annan liknande grund anser sig oförmögen att gälda honom påfört utskyldsbelopp, skall han kunna inkomma med en ansökan om nedsättning eller befrielse från detsamma. Så långt får man väl anse, att förslaget åtminstone teoretiskt låter sig utföra. Men så fortsätter förslaget med stadganden, att en sådan ansökan skall i varje kommun på landet vara inlämnad senast åtta dagar före den stämma, då debiterings- och uppbördslängderna fastställas, och sedan skall ett dylikt ärende ovillkorligen avgöras på just denna stämma. Detta framgår av den transumerade paragraf 66 i motionen. Vad vill nu detta säga, ärade kammarledamöter? Tillåt mig först göra den anmärkningen, som — jag är förvånad däröver — ej framställts förut, att motionärerna hava lyckats skriva motionen på det sättet, att även i de kommuner, där kommunalfullmäktige finnas, i *kommunalstämmans* hand överlämnas befogenheten att fatta avgörande om dessa ansökningar. Ja, så har man verkligen skrivit och förmodligen sammanhänger detta därmed, att man har ansett sig tvungen att få dessa saker avgjorda i sammanhang med fastställande av debiterings- och uppbördslängderna. Jag frågar nu: huru kunna de ärade motionärerna och överhuvud taget någon, som har erfarenhet från det kommunala livet, tänka sig, att det i de större kommunerna, där kommunalfullmäktige obligatoriskt finnas, ens fysiskt skall vara möjligt att åstadkomma en kommunalstämma med samtliga röstberättigade med uppgift att sakligt behandla dylika ärenden? Hur skall en sådan kommunalstämma få ett rum att samlas i, och hur skall den kunna gå igenom och pröva alla dessa ansökningar, från den första till den sista? Jag skall nu inte tala om de allra största kommunerna, ty det vore obarmhärtigt. Men tag t. ex. en kommun — med ett invånarantal av 6, 8 eller 10,000 personer — sådana kommuner äro ingalunda sällsynta, i synnerhet inte i trakter, som hava en industribefolkning. Tro verkligen motionärerna, att det är möjligt att hålla en kommunalstämma med flera tusen röstberättigade och låta en sådan kommunalstämma gå igenom och pröva sådana ansökningar varom här är fråga? Eller är icke redan denna anmärkning av den art, att den fullständigt undanrycker varje grund för herr Olssons i Kullenbergstorp förmodan, att det icke skulle ligga »någon fara» uti att bifalla reservationen? Faran ligger helt enkelt redan däri, att de i reservationen föreslagna bestämmelserna icke kunna tillämpas, det vågar jag påstå.

Denna fara ökas, om vi komma in på det spörsmålet, i huru pass stor utsträckning dylika ärenden kunna inkomma. Reservanterna hava visserligen

Ang. vissa ändringar i gällande bestämmelser om förlust av rösträtt på grund av uraklåten utskyldsbetalning.
(Forts.)

*Ang. vissa
ändringar i
gällande be-
stämmelser om
förlust
av rösträtt på
grund av
urakillåten ut-
skyldsbetal-
ning.
(Forts.)*

haft den meningen, att ansökningar icke skulle inkomma i någon större omfattning. Det heter på sidan 9 i trycket, att reservanterna hava den meningen, »att överhuvud antalet fall, då verkligt oförvållad oförmåga föreligger, icke äro synnerligen många». Ingen lär väl kunna åtaga sig att säga, huru stor procent av utebliven skattebetalning, som beror på den resterande själv, och hur stor procent som är oförvållad. Men nog nödgas jag — efter några års erfarenhet med indrivningsväsendet — uttala en rakt motsatt mening mot den, som företrädes i reservationen. Jag är verkligen rädd för, att flertalet, jag kanske får lov att säga det övervägande flertalet av dem, som restera, verkligen kommit i det läget på grund av oförmåga, som man måste kalla oförvållad. Jag säger detta därför, att den kategorien ungefär torde motsvaras av dem, vilkas utskylder i sinom tid bliva avkortade, sedan man genomgått hela det stränga förfarandet med indrivning, utmätning, införsel, eventuellt hot om konkurs och slutligen funnit, att det icke finnes någonting att taga. Jag tror sålunda för min del, att antalet av dem, som oförvållat restera för skatten, är större än antalet av de egentliga skatteskolarna. För övrigt behagade herrar motionärer observera, att ingenting ger säkerhet för att det bara bleve de, vilka oförvållat restera för skatten, som komme att söka befrielse därifrån. Det vore väl besynnerligt, om icke så många som möjligt skulle göra ansökan därom. Jag upprepar, vad jag härom dagen yttrade vid behandlingen av den fråga jag förut omnämmt: man komme att räkna som så, att en ansökan kostar ingenting, och att man ju alltid kan försöka.

Nu anføra reservanterna gentemot en sådan möjlighet, att något dylikt icke skulle vara att befara, därför att det fordras »bevis» om oförvållad oförmåga att betala skatten. Det heter nämligen i yrkandet i motionen, att vid ansökan skola »vara fogade nödiga bevis om de förhållanden, varpå ansökan grundas». Om vi nu skulle taga upp den detaljen och fråga, vad motionärerna egentligen mena med bevis härvidlag. Vad är det för slags bevis man tänker sig att den sökande skulle komma med? Jag förmodar, att det på det stadiet knappast skulle kunna vara något annat än ett intyg av någon trovärdig person, som i intyget uttalar, att den skattskyldige efter hans uppfattning icke kan betala sin skatt på den grunden, att antingen han själv varit sjuk eller någon av hans familj varit sjuk, eller att han varit oförvållat arbetslös eller på grund av någon »annan liknande grund». Så mycket lära vi emellertid känna förhållandena i våra kommuner, att vi icke kunna inbilla oss, att det skulle bli någon svårighet uti att förete ett dylikt s. k. »bevis». Och om nu ett intyg föreligger, då frågar man sig, vad kommunalmyndigheten skall göra. Jo, den skall naturligtvis ingå i en saklig prövning av fallet — man kan ju nämligen icke taga varje intyg för gott. Kommunalstämmorna, och i städerna stadsfullmäktige, få alltså sätta sig att diskutera herr A:s, herr B:s och herr C:s ekonomiska förhållanden hela vägen utefter. Och hur skall det för dem bli möjligt att utröna, om vederbörande verkligen utan eget förvållande saknar förmåga att betala sin skatt — jag bara ställer den frågan! Det är detta, mina ärade herrar motionärer, som gör förfarandet alldeles orimligt. Och detta även om man skulle rätta det först anmärkta felet i motionen och låta prövningen av ansökningarna ske genom fullmäktiges försorg, såsom man ju låtit fallet bli, vad städerna vidkomma.

Jag kan för den här gången hoppa över att illustrera saken med något större siffermaterial. Jag vill dock i allra största korthet omnämna, att antalet resterande för kommunalutskylder i de kommuner, från vilka jag har kunnat inhämta några upplysningar, är ungefär detsamma, som antalet av dem, som restera för utskylder till staten, och att sålunda ett lika överväldigande antal ansökningar kan befaras inkomma även rörande befrielse från kommunalutskylderna. Om jag säger, att i Solna socken, som jag omnämnde i föregående diskussion, finnas 6,510 personer, som restera för 1923 års kommunalutskylder,

i den vida mindre Österåkers socken 821 resterande och i Östra Ryds socken, som endast har 970 invånare, 125 resterande. så kan kammaren redan av dessa exempel förstå, vilka mängder det här kan komma att röra sig om och måste befaras komma att röra sig om. Det är även ur denna synpunkt helt enkelt inte görligt att genomföra hela detta system.

Sedan skall jag be att till herrars motionärers övervägande få påpeka en annan sak. Vad är det som de egentligen här vilja? De vilja tydligen, att kommunen redan på det stadium, då det gäller att fastställa debiterings- och upp-börds-längderna, skall besluta sig för, huruvida man skall avkorta eller nedsätta eller icke avkorta eller nedsätta utskylderna. Det innebär med andra ord ett överhoppande av hela den procedur, som man nu använder för att verkligen på allvar kunna taga reda på, om en skatt-skyldig kan betala eller ej. I samma ögonblick, som kommunalstämman har avskrivit eller nedsatt utskyldsbeloppet — och märk väl, att det skall gälla utskylderna för nästkommande år — äro utskylderna borta, även om den skattskyldige sedermera under årets lopp skulle få en så pass mycket bättre ekonomisk ställning, att han kunde betala, vare sig direkt eller åtminstone genom införsel. Det är nu ganska överraskande, att man, från ett håll, där man, så vitt jag förstår, är angelägen om att taga ut kommunens tillgodohavanden, får mottaga en motion om ett förfarande genom vilket det riskeras att de kraftiga medel, som nu finnas för skattens uttagande, helt enkelt skjutas undan, om en majoritet på kommunalstämman eller i stadsfullmäktige behagar så besluta. Även med hänsyn till kommunernas intresse att ej eftergiva skatt, innan den verkligen visats vara omöjlig att uttaga, är alltså motionen lika ohållbar.

Jag har velat uttala detta därför, att jag har ansett, att det kunde vara skäl, att innan kammaren går att besluta i frågan, det i kammarens protokoll bliver ordentligt fastslaget, att kammaren har hört, hur denna sak tar sig ut inför en praktisk prövning av de verkliga förhållandena. Det lär inte gå för sig att gent emot dessa anmärkningar hänvisa till sådana enkla och allmänna förhoppningar, som i reservationen uttalas. Då det i reservationen heter att avgörandet i kommunerna kommer att »bero av den förebragta bevisningen», och denna »icke lämnar utrymme för någon mera växlande tolkning vid tillämpningen», får jag lov att säga: hur kan man skriva på det sättet? När man här talar om bevisning, så vet man ju inte ens, vad man avser för slags bevisning. Mänskligt att döma förhåller det sig alldeles tvärtom. När »bevisningen», såsom jag nyss påpekade, efter all sannolikhet kommer att inskränka sig till något slags intyg, man vet ej ens av vilka intygsgivare, då ligger väl den faran i öppen dag, att en värdering av dessa intyg på grundvalen av intygsgivarens förhållanden och den sökandes förhållanden kan komma att icke blott bliva olika i olika kommuner, utan också lämna rum för det mest uppenbara personliga — låt mig säga ut ordet — godtycke.

Herrars reservanter hava till sist uttalat, att de invändningar, som redan förut gjorts mot hela detta försök till lagstiftning, »med god vilja torde kunna övervinnas», och de hava slutat med att påstå att den vägen, som de föreslagit, bör »vara fullt framkomlig». Det är ju givetvis var och en reservant och motionär och ledamot av kammaren obetaget att uttala sådana oförgräpliga omdömen. Men nog hade man väl ändå kunnat vänta, att när allvarliga sakliga anmärkningar blivit gjorda, de anmärkningarna skulle hava upptagits till verkligt saklig granskning och inte avfärdats bara med att det gäller litet »god vilja» eller med ett påstående, att vägen är »framkomlig». Vägen är icke framkomlig, därför att motionärerna säga så, utan den blir det först om de kunna visa, att hindren kunna undanröjas. Och den »goda viljan» att undersöka saken vågar

Ang. vissu
ändringar i
gällande be-
stämmelser om
förlust
av rösträtt på
grund av
uraktlåten ut-
skyldsbetal-
ning.
(Forts.)

Ang. vissa
ändringar i
gällande be-
stämmelser om
förlust
av rösträtt på
grund av
uraktlåten ut-
skyldsbetal-
ning.
(Forts.)

jag för min personliga del säga icke hava brustit. När jag nödgats underkasta denna motion liksom den föregående den kritik jag framställt, beror det därpå, att motionärernas förslag icke stå sig inför en saklig granskning. Jag kan inte komma till något annat resultat, än att även denna motion liksom den tidigare behandlade fullständigt bestyrker riktigheten av den ståndpunkt, som man intog 1918—1919, nämligen att det icke har lyckats åtminstone hitintills att finna en framkomlig väg för att skilja skatteskokarna från de oförvällat skatteresterrande på ett sådant stadium, att denna åtskillnad skulle kunna inverka på rösträtten. Detta står fast, man må sedan med herr Pehrsson i Göteborg uttrycka en önskan, att frågan dock åter skall tagas upp. Önskan är fri, men de försök, som hittills gjorts, ha så pass ordentligt misslyckats, att även denne ärade talare inte fann det vara möjligt, såvitt jag uppfattade honom rätt, att yrka bifall till reservationen.

Jag tror nu för min del, att efter de erfarenheter vi gjort vore det klokare, att vi inriktade oss på att förbättra både taxeringsförfarandet och indrivningsförfarandet, så att vi på *det sättet* kunde eliminera bort begreppet skatteskokare. Ty om man bara gör taxeringen tillräckligt noggrann och indrivningsförfarandet tillräckligt effektivt, då blir det icke några skatteskokare att tala om vidare. Då tar man ut skatten av dem, som överhuvud kunna betala, och mer kan ju inte begäras. Den vägen är bättre än att nu försöka riva upp den gamla striden om de politiska utskyldsstrecken. Jag har, herr talman, med vad jag nu anfört givit skäl för min mening, att det försöket varit i hög grad olämpligt och att det fullständigt misslyckats. Jag hoppas, att det icke skall återkomma, utan att man, om det nu skulle anses behöfligt, håller efter skatteskokarna på andra vägar.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr **Jansson** i Edsbäcken: Herr talman! Då jag inom utskottet inte kunnat tillfullo dela majoritetens mening, har jag låtit anteckna en blank reservation, och jag ber därför att med några få ord få angiva den ställning, jag inlagt till dessa båda frågor.

Vad först det politiska utskyldsstrecket beträffar, skall jag villigt erkänna, att jag har varit med om att medverka till att det togs bort. Och jag har icke funnit någon anledning att frångå den uppfattning, jag då hade. Jag anser, att det var klokt och välbetänkt. Däremot har jag en något annan uppfattning än vissa partikamrater, när det gäller det kommunala skatte-strecket. Denna åsikt har jag förut givit tillkänna, då vi vid ett föregående tillfälle, för tre år sedan, behandlade denna fråga. Jag gick då inte så långt som motionärerna här. Jag ville nämligen icke återinföra det kommunala utskyldsstrecket, utan jag anförde då i en reservation, att jag inom utskottet yrkat, att det skulle fordras fullgjord skatteplikt vid kommunala besluts fattande. Emellertid inser jag mycket väl, att den vägen är oframkomlig. Det skulle då erfordras en särskild röstlängd vid fattandet av kommunala beslut. Och sedan kommunalfullmäktige införts i de allra flesta mera betydande kommuner, skulle det också få betydelse endast i fråga om kyrkostämmorna. Det torde väl inte heller dröja så länge, förrän även kyrkofullmäktigeinstitutionen blir införd, och då skulle alltså denna min tanke bli så gott som utan all verkan. Jag har sålunda icke kunnat biträda motionärernas mening, men jag har å andra sidan skilt mig från utskottsmajoriteten i det avseendet, att jag icke fullständigt delar dess uppfattning, att det kommunala utskyldsstrecket under alla förhållanden är förkastligt. Nu är det ju emellertid borta, och jag tror inte, att det är möjligt att återinföra det. Jag skulle för övrigt inte själv vilja vara med om att återinföra det *vid val*. Men just i fråga om *kommunala beslut* har jag alltid ansett det orätmätigt, att de, som inte betala skatt, skola ha lika mycket

att säga till om vid beslutens fattande som de, vilka fullgjort sina skyldigheter.

Herr talman, jag har endast med dessa ord velat angiva min ställning, och jag har intet yrkande att göra.

*Ang. vissa
ändringar i
gällande be-
stämmelser om
förlust
av rösträtt på
grund av
uraktlåten ut-
skylls betal-
ning.
(Forts.)*

Herr Sävström: Herr talman! Konstitutionsutskottet har väntat med att avgiva detta utlåtande, till dess att riksdagen skulle fått taga ställning till de två andra motionerna, som väckts i samma spörsmål, nämligen om det statliga skattestrecket. Nu är det bekant, att båda kamrarna den gången utan votering avslog dessa motioner. Och jag hade verkligen trott, att i dag vid behandlingen av de nu föreliggande motionerna ingen längre diskussion skulle behöva ifrågakomma. Efter det anförande, som förra gången hölls av herr Edén, ett anförande, som enligt min uppfattning var ett av de sakligt starkaste anföranden, som ha hållits här i riksdagen, under den tid jag varit ledamot av densamma — en fullständigt mördande kritik av motionerna — hade jag trott, att det inte skulle behöva ordas så länge om dessa motioner. För övrigt vill jag säga, att syftet är ju uppenbart. Det är att söka beröva vissa grupper rätten att utöva sin rösträtt. Ty om syftet skulle vara att få in skatterna till samhället, till stat och kommun, så är det ju uppenbart, att man inte får in större skattebelopp från de verkliga skatteskolarna därigenom att man berövar dessa människor rösträtten. I regel är det ju så, att de icke äro intresserade utav att utöva vare sig kommunal eller politisk rösträtt. Men om man skulle vidtaga en sådan här åtgärd, så skulle man därigenom från rösträtt utesluta stora grupper av medborgare, som verkligen vilja betala sina skatter men icke kunna göra det i rätt tid. Mot dem skulle man begå en orättvisa, och därför är det ju klart, att vi från vår synpunkt icke vilja vara med om detta. Såsom herr Edén förra gången framhöll, har problemet om att kunna skilja de verkliga skatteskolarna från de oförvållat skatteresterande icke blivit löst genom dessa motioner, och enligt min uppfattning torde det kanhända komma att dröja, innan det problemet blir löst. I varje fall har man inte kunnat göra det denna gång. Vi se ju också, att herr Jansson i Edsbäcken såsom liberal icke kunnat ansluta sig till reservanternas yrkande, ehuru han för sin del hyst önskan om att åstadkomma någonting i detta avseende.

Herr talman, med stöd av vad jag sålunda yttrat, vill jag för min del yrka bifall till utskottets hemställan, och jag hade verkligen hoppats, att inte så många av denna kammars ledamöter skulle låta sig att gå med på den av herrar Reuterskiöld och Ekman avgivna reservationen, en reservation, som nu blivit underkastad vederbörlig kritik av herr Edén och i vilken kritik jag för min del ber att få instämma.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Efter de synnerligen starka anföranden, som ha följt, sedan jag yttrade mig, är jag nästan nödsakad att replikera åtskilligt, som jag eljest inte trodde att jag skulle behöva yttra mig om i dag. Jag vill då först konstatera, att vid detta tillfälle ljuda, tycker jag, gamla toner. Jag tycker, att nu har jag träffat på återigen den fruktbärande samverkan över hela fältet. Det är kanske ett misstag från min sida, och då må det vara mig förlåtet.

Jag har mycket svårt att förstå den ståndpunkt, som herr Jansson i Edsbäcken intog till dessa frågor. Jag kan inte se, hur han, även om kommunalfullmäktige inte hade införts, skulle kunna genomföra någonting i den riktning, varom han talade. Då jag alltså inte förstår hans uppfattning, och det säger jag uppriktigt att jag inte gör, så måste jag gå förbi den.

Äras den som äras bör! Jag skall då först taga upp till bemötande blott ett

Ang. vissa
ändringar i
gällande be-
stämmelser om
förlust
av rösträtt på
grund av
uraktlåten ut-
skyldsbetal-
ning.

(Forts.)

par av de uttalanden, herr Edén haft här i dag. Ett av dem var, att han ansåg det vara alldeles orimligt att vidtaga grundlagsändringar, innan man hade klart beträffande de kommunala följderna och dylikt. Men så har skett även förut.

Detta är visst icke det enda fallet. Det är ju på det sättet, att det är fråga om fyraåriga perioder, så snart det gäller grundlagsändringar, och därför har man även förut, då man vidtagit vederbörlig grundlagsändring, velat klara av sådana ändringar, som kunna beslutas på en gång, för att senare fatta följdbesluten.

Jag framhöll i mitt förra anförande, att jag ansåg, att man utan fara, utan våda kunde antaga denna av två ledamöter i första kammaren avgivna reservation. Det anmärktes, att detta endast var ett naket påstående från min sida. Vad jag egentligen grundade detta mitt omdöme på det var, att de båda männen ha olika samhällsverksamhet. Hade bägge två varit nuvarande eller förutvarande professorer, så hade kanske också jag varit rädd för att antaga den, men då den ene är hovrättsråd, så tycker jag, att man även på den juridiska kanten skulle ha en liten smula säkerhet för att det formellt hänger ihop, såsom vi lantmän brukar säga. Det var det hela.

Vidare talades det om, hur fasligt mycket kommunalstämmorna skulle få att göra i de stora kommunerna. Ja, men kommunalstämmorna skola ju hållas i alla fall, det kommer man inte ifrån. Och om var och en skattskyldig gjorde anmärkning på sin debitering, så skall det strängt taget upptagas till behandling redan nu. Nu kan man ju säga, att detta bara är en teoretisk spekulation, ty det sker aldrig. Nej bevars, det har jag nog klart för mig, och lika litet skulle man behöva befara något dylikt härvidlag. Och vidare, innan restlängderna avgå, skola också de prövas, låt vara att det i det fallet sker av kommunalfullmäktige. Men prövas skola de ändå. Alltså dessa märkvärdigheter, som skulle inträffa i de stora kommunerna, har man redan nu. Anser man därför, att detta förslag skulle medföra så förskräckliga vådor för de stora kommunerna, så vore det logiskt, att taga bort även dessa andra saker, som teoretiskt äro lika litet genomförbara, nämligen om man resonerar in absurdum, att alla skulle göra anmärkningar.

Sedan vill jag konstatera, att herr Edén och jag skilja oss i det avseendet, att han ansåg, att det var majoritet för de oförvällat skatteresterande. Jag tillät mig i mitt första anförande säga, att detta icke kan vara rimligt, ty så dåliga äro inte våra skattemyndigheter och taxeringsmyndigheter. Jag vill begagna tillfället att också rätta ett misstag av herr Sjöström. Jag sade inte, att de verkliga skatteskokarna voro få, utan jag sade att de ofrivilliga skatteskokarna voro få, men kanhända kunde mitt uttalande icke klart uppfattas.

Så skall jag övergå till att resonera litet med min, som han sade, trätobroder, herr Engberg. Gent emot en annan talare riktade han den uppmaningen att låta detta vara detta. Ja, mina herrar, ni som hörde första delen av herr Engbergs anförande, hörde alltså, att herr Engberg brukar den metoden att låta detta vara detta. Jag skall för min del inte uttala någonting vidare om den första delen av herr Engbergs anförande. Herr Engberg riktade den frågan till mig, om jag var med om att de, som deklarerat för lågt, borde mista sin rösträtt för en viss period. Därtill vill jag säga, att om herr Engberg vill göra någonting i den vägen, så har han mig med genast, för såvitt det nämligen är fråga om sådana personer, som mot bättre vetande deklarerat för lågt. Låt dem då mycket gärna förlora sin kommunala rösträtt för en rösträttsperiod. Det anser jag absolut inte vara mer än rätt. Om man emellertid ställer frågan så enkelt, att en person bör förlora sin rösträtt, bara därför att han faktiskt deklarerat för lågt, så blir saken litet betänkligare. Ty här finnas så många tusen i vårt land, som inte kunna riktigt förstå och sätta sig in i alla de bestämmelser, som finnas i våra nuvarande skattelagar och till följd därav ofrivilligt deklarerat för lågt. Men som sagt, kan man komma på någon, som med vett och vilja deklarerat för lågt, så skall jag med största nöje vara med om att gå i bräsch för att en sådan person bör förlora

sin rösträtt, ty då är han skattesolkare, om också inte i fråga om hela skatten, så dock beträffande en större eller mindre del av densamma. Så därvidlag kunna herr Engberg och jag mycket fort mötas.

Herr Engberg talade emellertid om att det var jordbrukarna det gällde, och jag kunde ju förstå, att det var dit han ville komma, ty eljest hade det icke fått någon relief. Jag har svårt att förstå, att det skall precis vara endast jordbrukarna som det gäller. Jag kan säga för min egen del, att för det gångna året hade jag en behållen inkomst av mitt jordbruk å 1,3 %. Men icke desto mindre får jag ju betala kommunalskatt för jordbruket, beräknad efter 6 % av taxeringsvärdet. Med denna tvångsbestämmelse lär nog herr Engberg för ögonblicket kunna träffa på många tusen, ja, jag tror, den absoluta majoriteten av Sveriges jordbrukare, som få betala kommunalskatt efter för högt inkomstbelopp, det vill säga efter ett inkomstbelopp, som de icke haft. Sådant är det verkliga förhållandet, till följd av att man har denna räddningsplanka med de beräknade 6 procenten, ty under nuvarande förhållanden skall det vara nästan ett underverk, om någon jordbrukare når dit.

Så riktades det spörsmålet till oss, vad vi ha tänkt att vinna med att taga upp denna fråga. Ja, jag kan inte förstå, vad man egentligen menar därmed. Skall man inte göra någonting eller uttala en mening här, utan att man har hopp om att vinna någonting eller att förtjäna någonting därpå. Jag försäkrar, att jag utan några sådana hänsyn med lika glatt mod tar upp och kämpar, så gott jag kan, för vad som enligt min övertygelse är riktigt. Mot min övertygelse kämpar jag aldrig, det kunna herrarna vara övertygade om. Och aldrig gör jag mig den frågan: vinner jag någonting på eller vinner ens min partigrupp någonting på detta? Å nej, det åskådningssättet står mig fjärran. Men kanhända det finns andra personer, som verkligen först göra sig den frågan: ha vi någonting att vinna på om vi göra det och det eller om vi gå med på det och det? Det är mig därför omöjligt att svara på ett sådant spörsmål, då jag aldrig själv gjort mig den frågan.

Till herr Molander vill jag säga, att huvudsaken av vad han anförde ju gick i sådan riktning, att jag tycker, att han bort förena sig med mig för att hjälpa de människor, som ofrivilligt blivit skattesolkare. Han förklarade ju, hur svårt det blivit för sådana personer i åtskilliga fall. Hur han då kunde komma till det resultatet, att ingenting bör göras, det är verkligen förvånande. Men det går ju som en underton igenom det hela, att man icke bör göra någonting. Det är omöjligt, säger man. Ni ha inte visat, att det kan gå. Men även om det är så svårt — och jag medgiver, att det icke är någon lätt sak — så tycker jag dock, att herrarna själva skulle finna det vara en uppgift att ändå försöka draga ett strå till stacken för att litet grand hjälpa dessa människor, som ofrivilligt blivit skattesolkare och som bli pressade till det yttersta genom införsel och dylikt. Jag förstår, att ni påstå, att det är inte ärligt av mig, men jag försäkrar, att det är ärligt spel i det fallet. Då säga ni kanske, att genom bättre beskattnings- och uppbördsförhållanden man skall komma därhän, att det icke finns några skattesolkare. Ja, det är en önskan, som man har uttalat åtskilliga gånger förut. Jag har nu svårt att tro, att densamma kan realiseras, men skulle det enligt min åsikt nästan ofattbara inträffa, så har herrarna ingenting förlorat genom att biträda mitt yrkande, för då förlorar ju ingen sin rösträtt genom att skolka från skattebetalningen.

Trots det den siste talaren sade, att förslaget hade underkastats en mördande kritik, vågar jag ännu en gång stå vid mitt yrkande. Hade, som jag sade, herrarna visat positivt, att ni uppfattat själva det innersta i dessa motioner och icke tagit detta till förevändning, att man överhuvud taget kan ingenting göra, så skulle det icke i mina ögon synas vara så, att man anser sig behöva dessa ofrivilliga skattesolkare för att hjälpa de andra fram till rösturnan.

*Ang. visau
ändringar i
gällande be-
stämmelser om
förlust
av rösträtt på
grund av
uraktlåten ut-
skyllsbetal-
ning.*

(Forts.)

Ang. vissa
ändringar i
gällande be-
stämmelser om
förlost
av rösträtt på
grund av
uraklåten ut-
skyldsbetal-
ning.

(Forts.)

Herr Pehrsson i Göteborg: Herr talman! Det synes mig, som skulle det yttrande jag i början av denna debatt hade i ganska hög grad hava blivit verifierat av den följande debatten. Det är nämligen två linjer, som gått sida vid sida i utskottet och sida vid sida här i debatten. Jag vill säga genast, att det är ju ganska lönlöst att, när man står på två fullkomligt skilda plan, försöka komma till något samförstånd i denna fråga. Jag skall dock taga upp ett par yttranden, som kunna vara av intresse.

Jag känner allra först ett personligt behov att framföra en sak. Jag har en gång suttit därnere på Upplandsbänken som landsbygdsrepresentant, och jag har äran tillhöra lantmanna- och borgarpartiet. Jag kan icke underlåta säga ifrån, att den beskyllning mot en hel aktningssvärd samhällsklass, som gjordes här i dag av herr Engberg att Sveriges bönder skulle som klass undandraga sig beskattning genom oriktig deklaration — och det torde icke kunna undkommas att formen var sådan, att man måste tolka det så — den beskyllningen, säger jag, hör icke hemma i Sveriges riksdag och borde icke få opåtalat där förekomma. Jag inlägger åtminstone min gensaga däremot. Ty det är alldeles visst, att det är en hedervärd klass, som man icke har rätt att kasta sådant i ansiktet, lika litet som man har rätt att kasta det i ansiktet på någon annan samhällsklass i Sverige, ej heller på arbetarna. Jag vill på det allra bestämdaste betona den motsättning, som i det fallet ligger i det yttrande, som gjordes av min ärade vän och församlingsbo på Göteborgsbänken, då han talade om, hur bland arbetarna känslan av plikt att betala skatt blir starkare och starkare. Jag har alldeles samma känsla, att det verkligen är på det sättet. Men jag vill fråga min ärade vän: om han ställde till dessa arbetare, som känna sig så indignerade, när de upptäcka en, som skolkar från skatten — något som gör att sådana numera ej skryta över dylikt eller ens våga tala därom — den frågan, hur de anse detta, huruvida han då ej skulle få göra samma erfarenhet som jag i detta avseende gjort. — Jag är övertygad om, att de då skulle säga: »Nog är det för galet, att den, som icke betalar sin skatt, utan kastar ut sina penningar på nöjen men har sina arbetsförhållanden så beskaffade, att man inte kan komma åt honom på det ena eller det andra sättet, då det gäller att taga ut skatten — och den där konkurshistorien veta vi, att den i många fall skulle vara rent spegelfäkteri — nog är det för galet, att han skall ha samma rösträtt, samma inflytande i samhälleliga angelägenheter som vi familjeförsörjare, ärliga och ordentliga arbetare, som med yttersta möda anstränga oss att göra våra utskylder, det är ej rätt!» Det är min uppfattning, och jag har många gånger hört detta uttalas. Jag sätter detta emellertid i motsats till det synnerligen oförsynta uttalande, som skett i dag i denna kammare gent emot Sveriges bönder.

Så skall jag väl kanske ännu med ett par ord vidröra den ärade talaren på Skånebanken, han som i dag och som så många andra gånger förut själv manifesterat sig såsom hedningarnas talesman i denna kammare. Det var icke utan, att det var något av moralisk och religiös indignation i de ord, med vilka han vände sig mot mig. — Jag vill ej förolämpa den ärade talaren med att säga kristligt moralisk och kristligt religiös indignation — han var ju hedningarnas talesman — men det var dock något sådant han talade om. Vår uppfattning var »mammonism», och han hade starka och fördömande ord mot detta mammonistiska betraktelsesätt; och vad som var kanske ändå värre det var det »barbariska rättsmedvetande», som toge sig uttryck i de orden: Den som skall ha rättigheter skall också vilja fullgöra sina plikter. Ja, vi stå på denna ståndpunkt, vi kunna inte komma ifrån detta barbari, men att det skulle vara något, som strider mot den institution, vid vilken jag är bunden som dess tjänare, det vill jag dock bestrida. Jag vill erinra den ärade ledamoten, talesmannen för dem, varav jag icke trodde det skulle finnas så många i detta land, därom, att det dock finns en religiös grundsats, stark nog att hava trängt igenom det nuvarande samhället,

den som är uttryckt i ett icke obekant ord: »Given alla vad dem tillkommer, skatt åt den som skatt tillkommer!» Det ordet är icke mammonism utan ett uttryck för kristen rättfärdighetskänsla.

För övrigt tycks det förhålla sig så, att jag har rubbat den ärade talarens cirkel. Han kom tydligen för att hålla ett »stort» anförande i denna kammare i dag. Vad jag sade, var tydligtvis något oväntat, ty jag kom icke med något yrkande, av skäl som jag då framlade. Jag sade också åtskilligt, som han kanske inte väntade, bland annat det att jag icke *nu* ville påyrka en fullständig utredning på grund av den orättvisa, jag säkert tror att en utredning *nu* av denna principfråga efter de svåra förhållanden, i vilka vi leva, skulle medföra. Men han fullföljde likväl sina tankelinjer med den påföljd, att han kom att vända sig mot yttranden, som han hade tänkt att jag skulle hava, men som jag aldrig hade. Han talade om, att detta var en förklädnad för ett strävande att »*knyta rösträtten till ett privilegierat fåtal*». Ja, mina herrar, ett privilegierat fåtal hette det, men här ha dock lämnats siffror, för övrigt mycket glädjande, i avseende å skattebetalningen, som visa den rätta innebörden av detta påstående. Jag vet icke, men den ärade talarens matematik står för mig som ett outgrundligt problem, och jag förstår ej hur det här kan bli tal om något sådant.

Sedan har han talat om folkskolan och skatterna till den, talat om *hedningarnas* skatter och kyrkostämmorna. Jag förstår inte, vad det nu hör ihop med den här frågan. Det är kanske en brist hos mig, men jag undrar ändå, om det icke är en rest av vad den ärade talaren hade tänkt få tillfälle föra fram med anledning av vad jag möjligen skulle komma att säga.

Jag har, herr talman, ej kunnat förena mig i det yrkande, som här framkommit från ett par håll. Vad jag anför har jag sagt därför, att jag har velat uttala, att jag står kvar vid den princip, som vi förfäktat, och att det synes mig vara något, som förr eller senare tränger igenom, försåvitt icke — och det skulle glädja mig mer än allt annat — särskilt med hjälp ifrån den demokrati, som kämpar för denna sak, hela denna fråga om skattesolkarna kan elimineras bort därigenom att den moraliska känslan av plikt och ansvar kommer att så höjas, att frågan verkligen till stor del försvinner och sålunda av sig själv kommer att lösas på den vägen. Men till dess att så sker stå vi, mina herrar motståndare i denna fråga, principiellt fast på den ståndpunkt, som vi hava intagit.

Herr **Lövgren**: Herr talman! Jag föranleddes begära ordet, när herr Pehrs-son i Göteborg talade om rättigheter och plikter.

Hur tager det svenska samhället ut plikterna av medborgarna? Jo, dels genom direkt skatt, dels genom indirekt. Den indirekta skatten drabbar på ett långt hårdare sätt arbetarna än vad den drabbar bondeklassen, därför att en hel del varor, som arbetarna köpa, äro tullbeskattade, under det att bonden, som producerar dem själv, icke utgör någon skatt på det sättet. Således kan man ej mäta fullgörandet av skyldigheten mot samhället enbart efter om debetsedelns är betald eller icke.

Därtill kommer emellertid ett annat förhållande, som jag skall be att få påpeka. En gång under sistlidna höst kom jag att samtala med en jordbrukare i min hemtrakt. Vi kommo att resonera bland annat om skattesystem, deklARATIONER och sådant. Jag tror han har sina politiska sympatier hos högern, men han sade till mig, att han kände sig upprörd däröver, att man över en bank vid uppskattning av jordbrukets avkastning gått ut ifrån en avkastning av 1,600 liter mjölk på ko och år. Han förklarade själv, att han icke hade någon ko, som mjölkade under 2,000 liter, och ingen som gjorde det fick stå kvar i hans ladugård och borde icke få göra det. Han trodde icke, att han hade en avsevärd bättre kreatursbesättning än hans kolleger. Vad innebär detta satt i system inom en kommun, när det accepteras av taxeringsnämnden, vars majoritet är

*Ang. vissa
ändringar i
gällande be-
stämmelser om
förlust
av rösträtt på
grund av
uraktläten ut-
skyllsbetal-
ning.*
(Forts.)

Ang. vissa
ändringar i
gällande be-
stämmelser om
förlust
av rösträtt på
grund av
uraklläten ut-
skyldsbetal-
ning.
(Forts.)

lantbrukare? Jo, det innebär, att man snyter stat och kommun på en femtedel av skattebeloppet. Man undandraget en femtedel av inkomsten ifrån skatt, när jordbruket är baserat på boskapsskötsel. Vilken rimlig anledning finns det nu att komma och kräva utskyldsstreckens återinförande, när det i alla fall under de årtionden, som de gällde, ju visat sig, att de medförde rent av härresande orättvisor. Vi hade här under åren 1920, 1921 och 1922 en oerhörd arbetslöshet inom industrien. I min hemkommun, som till 50 procent består av arbetare och till 50 procent av bondebefolkning, tedde det sig så, att sågverksarbetarna voro arbetslösa under två eller tre år. De kommo på restlängd och få nu genom införelse i lön år efter år dragas med oerhörda skatterestantier, som de likväl så småningom betala av. När man har ett system, varigenom samhället avkräver skatt av arbetarbefolkningen både direkt och indirekt, så att ytterst ringa belopp kvarstår av inkomsten, men när man samtidigt kan konstatera — jag vill hänvisa till den utredning, som gjorts av Kooperativa förbundet i år om till exempel mellanhändernas ringa beskattning jämfört med de kooperativa föreningarnas — att stora inkomstbelopp glida skattemyndigheterna förbi utan att bliva upptagna och man ej kan råda någon bot för detta, när det vidare utan tvivel är så att ingen medborgargrupp i detta land får åtminstone i skatteväg så göra rätt för sig som arbetare och tjänstemän, då menar jag, att det är hutlöst att komma och begära, att denna grupp, som under tider av depression som dem vi nu genomlevat omöjligan kan fullgöra skatteplikten, också därför skall berövas sin medborgarrätt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr **Olofsson** i Digernäs: Herr talman! Jag skulle vilja passa på tillfället och efterlysa en skrivelse, som avläts av riksdagen, om jag inte tar fel, för två år sedan, vilken skrivelse gick ut på en begäran att av Kungl. Maj:t få ett förslag, hur man skulle kunna på ett bättre sätt än som sker taga ut skatterna av skattesolkare. Detta vore väl den rätta vägen, och jag vill understryka den mening, som herr Edén nyss uttalade, att det är den vägen man skall gå för att få en förbättring i fråga om skatternas uttagande. Men den väg, som här föreslås, är för mig alldeles ofattlig, och det är påvisat, särskilt av herr Edén, att den är oframkomlig. Vi böra som sagt verkligen kunna få ett system för skatternas uttagande. Det är många som framhålla, att man är alltför hård, när det gäller att taga ut skatterna. Kan så vara i vissa fall; i andra fall återigen gör sig motsatsen gällande. Från de socknar jag bäst känner till vet jag, att det förhåller sig på det sättet, att lösskarlar där gå och arbeta och taga stora inkomster. De sätta emellertid rentav en ära i att icke betala sina skatter. Den ene kan säga till den andre: Är du så dum, att du går och betalar skatt; vad tjänar det till? — Sådana bör man väl söka hålla efter.

Jag vill med detta endast hava efterlyst en skrivelse i detta ärende, som avgick för ett par år sedan från riksdagen till Kungl. Maj:t.

Herr **Nilsson** i Antnäs: Herr talman! Herr Lövgren hade ett vilseledande påstående, som jag anser icke bör få stå oemotsagt. Han sade nämligen, att han talat med en lantbrukare uppe ifrån sin hemtrakt, som hade varit upprörd över att taxeringsnämnderna beslutat att utgå ifrån en mjölmängd av 1,600 liter på ko och år. Han uppgav, att denne man skulle hava sagt, att i hans ladugård ingen ko fick stå kvar, som mjölkade under 2,000 liter, och att hans yrkesbröder nog inte hade sämre ladugårdsbesättningar. Jag kan upplysa herr Lövgren och kammaren om, att det finns massor av ladugårdsbesättningar, som icke komma upp till 1,600 liter. Om herr Lövgren studerar kontrollföreningarnas räkenskaper — kontrollsiffror — skall han finna, att många

kontrollföreningar ej komma upp till en genomsnittssiffra av 1,600 liter per ko utan torde i många fall stanna vid 1,400 liter. Att märka är därvid att sådana som tillhöra kontrollförening i regel hava de bästa ladugårdsbesättningarna. Den lämnade uppgiften är så ovederhäftig och vilseledande, att jag har ansett, att den icke bör stå oemotsagd.

Vidare sade herr Lövgren — och detta är oriktigt tycker jag — att det är ingen medborgargrupp i detta land som får göra rätt för sig så som arbetarna. Jag tror inte herr Lövgren känner, hur småbrukarna i bygderna få göra rätt för sig. Jag tror, att de kunna mäta sig fullt ut med arbetarna. Om alla gjorde så rätt för sig i livet som dessa småbrukare få göra, skulle det ekonomiska tillståndet i detta land säkert vara bra mycket bättre än det är.

Ang. vissa ändringar i gällande bestämmelser om förlust av rösträtt på grund av uraktlåten utskyllsbetalning.
(Forts.)

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till det förslag, som innefattades i punkten 1) av den utav herr Reuterskiöld avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Olsson i Kullenbergstorp, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i punkten 1) av utskottets förevarande utlåtande nr 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit det förslag, som innefattas i punkten 1) av den utav herr Reuterskiöld avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 122 ja mot 74 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 2).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 4.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 31, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående skatteutjämning för synnerligt skattetyngda städer m. m.

Ang. skatteutjämning för synnerligt skattetyngda städer m. m.

I anslutning till vad som föreslagits i en inom andra kammaren av herr Wagnsson m. fl. väckt, till statsutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 49, hemställde utskottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta snarast möjligt verkställa utredning rörande möjligheten för synnerligt skattetyngda städer att komma i åtnjutande av skatteutjämning.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herr Olsson i Kullenbergstorp, som ansett, att utskottets motivering bort hava annan i reservationen angiven lydelse.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Ang. skatte-
utjämning för
synnerligt
skattetyngda
städer m. m.

(Forts.)

Cehefen för finansdepartementet herr statsrådet **Beskow**: Herr talman, mina damer och herrar! När jag såg, att utskottet här föreslog en utredning utan att anvisa några medel för dess bedrivande, så kom jag att tänka på historien om studenten, som fick ett förmaningsbrev från sin far, på vilket han svarade: »Det är roliga brev far skriver, det är inga pengar i dem.» Men på denna punkt är det ej så farligt, ty i själva verket hade utredningen kommit till stånd även utan någon skrivelse från riksdagen. Det är visserligen sant, att frågan icke är remitterad till kommunalskatteskommittén, ty denna har en ofantligt stor arbetsbörda i alla fall. Men meningen har varit, att när förslaget kommer från kommunalskatteskommittén, så skall denna icke obetydliga och ganska komplicerade fråga utredas i finansdepartementet.

I själva saken skulle jag vilja lämna ett par upplysningar.

Den ena är den, att det är alldeles riktigt, som i motionen säges, att man ej med tillämpning av nuvarande grunder skulle kunna åstadkomma större understöd till stadskommunerna. Tvärtom ligger det så, att med tillämpning av dessa grunder det enligt en utredning, som ägde rum för ett par år sedan, visat sig, att ingen enda stadskommun skulle ha fått några medel även om ej undantaget för stadskommunerna funnits och om bestämmelserna sålunda icke endast gällt för landskommuner. Skall man alltså tänka sig ett bidrag till stadskommuner, blir det fråga om nya bestämmelser, och de kunna ej tänkas genomförda utan att den kommunala progressivskatten ökas eller att på annat sätt skaffas nya skatteutjämningsmedel. Jag vill nämna, att dessa medel gått ned väsentligt. Det beräknade beloppet för år 1921 var c:a 12,400,000 kronor, för år 1922 6,702,000, år 1923 4,837,000. Om man ej vill uttaxera mer än 70 % såsom förra året -- år 1921 var det 60 % -- är det svårt att lämna de behövande kommunerna större belopp än 3 1/2 miljoner kronor. Skall man gå in för att även understödja skattetyngda städer, får man skaffa pengar på annat sätt. Vad man än gör får man tänka på, att icke sparsamhetssträvandena inom våra stadskommuner bli motverkade. Med den erfarenhet jag har om våra stadskommuners sätt att sköta sina affärer, tror jag att det är viktigt att se till, att dessa sparsamhetssträvanden i stället såvitt möjligt underlättas.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Efter det uttalande, som herr finansministern nu gjort, kan jag fatta mig helt kort. Jag kunde naturligtvis aldrig förutsätta, att när en enskild motion behandlades i kammaren, statsrådet då skulle finnas närvarande. Jag tyckte, att det var litet ovanligt av statsutskottet att kasta ut en begäran om utredning på så lösa boliner, som här skett, utan direktiv, varför de utredande skulle få röra sig över hela fältet. Då gjorde jag mig den frågan: skall man knyta den till den nuvarande provisoriska kommunalskattelagen och dess påbyggnad om denna progressivskatt? Ja, om så är, tycker jag sannerligen, att det vore en bra svag grund att lägga förslaget på, när jag har mig bekant, att det stora spörsmålet om städernas och landsbygdens utgifter för dels kommunala och dels statliga intressen är så svårt att reda ut. Då kunde jag ej komma till annat resultat, än att en dylik motion som denna icke borde vara det avgörande för detta stora problem, som man sökt komma in på livet i minst tjugu år i vårt land, och vars lösning efter en utredning av förre statsrådet Nothin jag trodde vara en smula på väg. Jag är visst icke någon motståndare till utjämningen i och för sig, men då skall den tagas upp som ett verkligt led för sig och icke knytas ihop med en sådan liten del av saken som att utjämna de kommunala bördorna i städerna med en del av progressivskattemedlen.

Det är också en annan sak, som statsrådet ej berörde, men som jag ej riktigt kan komma ifrån. Skall man gå in som motionären här gjort för att taga

med närpå alla tänkbara slag av uppgifter, som förekomma i städerna? Jag menar alla dess uppgifter, som motionären räknat upp. Då har man, såvitt jag kan förstå, öppnat hela fältet i stort sett. Såsom denna motion är lagd skulle det endast vara det totala skattetrycket, som skulle vara avgörande. Med ett ord sagt, så skulle det gälla alla dessa saker. Det visar sig i den statistik, som anförts i motionen, att det är ett oerhört skattetryck i åtskilliga stadskommuner. Men då undrar jag om staten skulle gå in för en utjämning till en viss del av det totala skattetrycket, om ej staten också skall ha i sin hand att kunna gripa in i tid, innan det går till dessa ytterligheter, med ett ord, att staten vill ha ett ord med i den så kallade kommunala självbestämmanderätten. Så länge de i kommunen betala till darskaper, som man ibland gör, så har staten bra litet med det att göra. Jag är stark motståndare till, att staten skall dirigera oss i stort sett inom kommunerna och strängt nagelfara vad vi få göra och icke få göra, det systemet vill jag ej få in. Men jag får säga, att skall man bestämma utjämningen efter skattetrycket utan vidare, ser jag ingen möjlighet att motstå anspråk från staten, att den skall dirigera i stort vad vi få göra och ej få göra. Nu har man kastat fram till mig, att det finge endast bli de kommuner, där man kommit så långt, där staten finge ta i med hårda händer. Är det ej för sent bör man göra det innan man kommit dit. Har det gått för långt kan det bli en mycket dyrbar sak att komma till rätta med det hela. Och huvudsakligast på den grund, att jag håller så starkt på den kommunala självbestämmanderätten, kan jag ej vara med om att släppa utredningen lös över hela fältet. Och det är märkvärdigt, att statsutskottet någonsin kommit med ett så litet klarlagt och begränsat skrivelseförslag, sannerligen jag känner till att så någonsin skett. Hade det kommit från ett tillfälligt utskott, hade det ej förvånat mig så mycket, men att det kommit från statsutskottet är förvånansvärt. Jag skulle icke ha något att anmärka, om det verkligen funnes städer, som vore berättigade under samma villkor som landsbygden. Då kunde man fatta beslut utan denna stora utredning. Nu nämnde emellertid statsrådet, att det vid en undersökning, som gjordes för ett par år sedan, visade sig, att så icke var fallet. Kanske det har förändrat sig sedan dess. Det känner jag ej. Men jag tror, att det säkraste är att på grund av denna motion ej gå längre, än att städerna få precis samma rätt som landsbygdens kommuner nu ha. Sedan må det bli en sak, när det stora avgörandet sker mellan stad och land, att rätta till missförhållandena.

Klämmen i utskottets utlåtande kan jag ej ha något emot. Den täcker vad man behöver säga i det fallet. Det är endast mot den motivering, som utskottet åberopat, som jag tillåter mig att föreslå den förändring i det sista stycket på sidan 3, som innefattas i den av mig avgivna reservationen. Den har råkat ut för, att man fått särtrycka ett kartongblad, men detta beror icke på någon förändring från min sida, utan det är tryckaren, som glömt en stor bokstav. Det är väl ett omen, att mitt förslag ej skall gå igenom, men jag har efter statsrådets uttalanden vunnit det huvudsakliga, i det jag fått uttala mina utomordentligt stora betänkligheter mot att släppa lös frågan på sätt som skett.

Jag skall, herr talman, beträffande motiveringen yrka bifall till min reservation, men jag skall ej trötta herrarna med en votering.

Herr Carlsson-Frosterud: Herr talman! Utskottet och reservanten äro eniga angående formuleringen av den föreslagna klämman, däri skrivelseförslaget inrymmes, och det är, som reservanten nyligen påpekade, endast ett principuttalande i motiveringen, vari majoriteten, det vill säga hela utskottet enhälligt med undantag av herr Olsson i Kullenbergstorp, enats. Herr Olsson har i sitt förslag till motivering velat ge principiella och bindande riktlinjer för den blivande

*Ang. skatte-
utjämning för
synnerligt
skattetyngda
städer m. m.*

(Forts.)

Ang. skatte-
utjämning för
synnerligt
skattetyngda
städer m. m.

(Forts.)

utredningen, så att endast ett enda förutsett resultat skulle framkomma av densamma. Och han har icke nöjt sig med att ge direktiv utan gått så långt, att han föreslår, att riksdagen skulle säga, att städerna i varje fall icke böra komma i åtnjutande av utjämning enligt andra principer, än som *för närvarande* gälla för landskommunerna. Detta yrkande innebär, att om i framtiden riksdagen skulle besluta förändrade grunder för bidrag till landskommunerna, skulle trots detta stadskommunerna icke komma i åtnjutande av detta skatteutjämningsbidrag annat än efter de grunder, som *för närvarande* äro gällande för landskommunerna. Utgångspunkten för detta skrivelseförslag är ju den behandling, som riksdagen tidigare ägnat frågan, nämligen år 1921, då motioner voro väckta i enahanda syfte som nu. Statsutskottet yttrade då om saken, att den vore beaktansvärd i och för sig, men att riksdagen icke kunde besluta i saken, därför att ett sådant beslut borde föregås av en ingående utredning. Vid samma riksdag, då Kungl. Maj:t framlade förslag om de nu gällande bestämmelserna beträffande landskommunernas skatteutjämningsunderstöd, framhöll departementschefen det faktiska förhållandet, att de skattedragande i de skattetyngda stadskommunerna efter samma grunder som övriga skattedragande få bidraga till de medel, som utgå till utjämning av landskommunernas skattebörd. Men han yttrade, att denna fråga vore av så invecklad beskaffenhet, att dess lösning måste föregås av en omfattande utredning, varför det syntes honom lämpligast, att användandet av skatteutjämningsprincipen åtminstone tills vidare begränsades till landskommunerna. Nu har vid denna riksdag väckts en motion med enahanda yrkande som vid 1921 års riksdag. Statsutskottet har emellertid förvissat sig om att den av både statsutskottet och departementschefen 1921 ifrågasatta utredningen icke blivit igångsatt; och därför har utskottet velat friska upp frågan om denna utredning genom att föreslå en mera formlig framställning genom en skrivelse till Kungl. Maj:t. Utskottet har velat, att utredningen skulle vara förutsättningslös. Nu kommer herr Olsson i Kullenbergs-torp och klandrar statsutskottet för att det icke självt utrett frågan utan i stället hemställt om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om en utredning. Detta förfarande torde kunna ursäktas, då det tidigare konstaterats, att denna fråga är svårlöst och komplicerad, och då det ju för övrigt icke begärts av motionären, att statsutskottet skulle utreda frågan utan tvärtom att man skulle skriva till Kungl. Maj:t. Men när nu frågan är så komplicerad, är det självfallet att utskottet icke velat giva några bindande direktiv, i vilka avseenden denna undersökning skulle få utföras, utan menat att man borde ha full frihet härvidlag, när det gällde städernas skattebördor, som i många hänseenden äro olikartade i jämförelse med landskommunernas. Därför bör man som sagt taga dessa förhållanden i deras helhet under övervägande. Detta är vad statsutskottet föreslagit, medan däremot reservanten vill uppställa bindande direktiv.

Nu vill jag påpeka, att första kammaren utan invändning eller åtminstone utan diskussion eller votering godkänt utskottsförslaget. Skulle nu andra kammaren fatta ett beslut med annan formulering i motiveringen, så komme detta endast att medföra det resultatet, att den del av motiveringen, beträffande vilken kamrarna stannat i olika beslut, bortföle, varigenom klämman komme att stå där utan motivering. Härigenom skulle uteslutas möjligheten för motionären att på något sätt få fram vad han äsyftat.

Det är på dessa skäl som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Wagnsson: Herr talman! Jag skall med anledning av vad den ärade reservanten nyss framförde be att få säga några ord. Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att statsutskottet föreslagit en förutsättningslös utredning i denna fråga. Statsutskottet har icke vela binda sig vid de linjer,

som jag i motionen uppdragit, utan det har ansett, att frågan bör komma under en förutsättningslös prövning. Reservanten däremot har i sin reservation gått en annan väg. Han har ansett, att riksdagen på förhand borde binda utredningen på så sätt att man fastläste de nuvarande provisoriska bestämmelserna såsom de där även i fortsättningen skulle bliva gällande.

Ang. skatteutjämning för synnerligt skattetyngda städer m. m.
(Forts.)

Efter den upplysning, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet nyss lämnade angående tidigare gjorda undersökningar, är det tydligt, att ingen stad skulle komma i åtnjutande av skatteutjämningsmedel, därest de nuvarande bestämmelserna även i framtiden skulle få gälla. Det visar sig alltså, att herr Olssons i Kullenbergstorp förslag icke innebär någon lösning av frågan. Tager man vidare i betraktande, att första året, då man hade skatteutjämningsandelen på kommunalskattedebetsdelarna, utdebiterades 12,400,000 kronor, varav icke mindre än 9,510,000 kronor kommo på städernas konto, samt att städerna dock ställdes utanför möjligheten att under några förhållanden få del av dessa medel, måste man enligt min mening erkänna att det föreligger en orättvisa som måste bringas ur världen.

Herr Olsson i Kullenbergstorp sökte vidare göra gällande, att den utredning, som för några år sedan gjordes av dåvarande revisionssekreteraren Nothin angående städernas skyldigheter och rättigheter i förhållande till staten, i viss mån skulle tangera de förhållanden, som beröras i motionen. Med anledning av detta yttrande vill jag emellertid erinra om att herr Nothin i denna utredning bestämt fastslår att frågan om skatteutjämningen faller helt och hållet utanför ramen därför.

Herr talman, med det nu sagda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan, under uttalande av en förhoppning, att den begärda utredningen snarast möjligt kommer till stånd.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Endast ett par ord.

Med anledning av finansministerns inlägg vill jag erinra om att finansministern själv icke varit den minst skyldige till att det finnes så litet pengar till förfogande för utredningsändamål. Om man ser efter uti statsverkspropositionen, skall man finna att det är en mycket blygsam summa som begärts för ifrågavarande ändamål, och då utskottet och riksdagen beviljat vad som begärts, bör detta icke gärna av statsrådet kunna klandras såsom för njuggt från riksdagens sida.

Att statsutskottet borde för varje särskilt fall föreslå anvisande av medel för de utredningar, som begäras, det är en princip, som jag icke tror riksdagen gärna vill gå in på, ty den skulle kunna leda bl. a. därtill, att även motionärer, som hemställt om skrivelse till Kungl. Maj:t och som alltså skulle få sina motioner remitterade till tillfälligt utskott, i stället i större utsträckning än nu skulle begagna sig av möjligheten att begära ett mindre anslag för ändamålet, detta i syfte att motionerna skulle bli hänvisade till ständigt utskott. För min del kan jag icke vara med om ett sådant tillvägagångssätt. Jag vill nu endast uttala den förhoppningen att regeringen nästa gång icke kommer att vara så knusslig i sina anspråk för utredningsändamål.

Herr talman. Då jag i övrigt blivit förekommen av herr Carlsson-Frosterud, skall jag, med instämmande i vad han sagt, inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Hamilton**: Herr talman! Jag skall giva den aktade motionären rätt i att, när det gäller skattelindring, böra stad och land vara likställda; men däremot vill jag ifrågasätta, om denna lindring även bör omfatta andra ändamål än sådana av statlig natur, som beslutas av de kommunala myndigheterna och sålunda tynga på den kommunala budgeten.

Ang. skatte-
utjämning för
synnerligt
skattetyngda
städer m. m.

(Forts.)

Då riksdagen anvisade den kommunala progressivskattens utjämningsandel, ansåg den att härmedelst utjämna de orättvisor, som uppkomma därigenom att staten ålägger en kommun, där den beskattningsbara inkomsten är ringa i förhållande till invånarantalet, samma bördor för skola, kyrka och fattigvård som den ålägger sådana kommuner, där den beskattningsbara inkomsten är stor. Denna orättvisa beskattning i avseende å skola, fattigvård och kyrka har haft till följd, att inom sådana kommuner, där befolkningen är obemedlad, utgifterna för dessa statsändamål kommit att bli proportionvis ända till tio gånger högre i jämförelse med vad fallet är i de förmögna kommunerna. Jag tror, att missförhållandena blivit större, i den mån landskommunerna fått sig ålagt att bygga skolhus i vidare omfattning än vad förut varit fallet, och jag tror, att därest man icke utvidgar den progressiva beskattningen för skatteutjämning, kommer det att finnas föga medel över för att utjämna den skatteökning, som uppkommer därigenom, att kommunerna ha att tillgodose även sådana ändamål, som icke äro endast rena statsändamål.

Den näst siste ärade talaren framhöll, att det vore städerna, som med, om jag minnes rätt, 80 procent bidroge till den kommunala progressivskattens utjämningsandel. Detta är riktigt, men vad betyder det? Jo, det betyder endast, att förmögenheterna finnas i städerna. Detta är de rikas skatt till fattigmans barn, som ålägges dem för att de skola giva någon hjälp till undervisning och fattigvård i de fattigare samhällena.

Nu är det tydligt och klart, att den påkallade utredningen bör äga rum, och jag vill hoppas, att man vid denna utredning måtte taga i övervägande vad jag sagt om den kommunala progressivskatten. Själv tillhörde jag den kommitté, som uppgjorde det första förslaget i fråga om skattelindringen. Det gällde då ett anslag på 600,000 kronor för hela skattelindringen. Meningen härmed var att söka åstadkomma rättvisa med avseende å kommunernas utgifter för skolväsen, kyrka och fattigvård. Sedan dess ha förhållandena blivit något förbättrade därigenom, att ålderdomsförsäkringen kommit till stånd, men skolväsendet tynger alltjämt lika hårt som förr på de fattiga kommunerna, och det kan ifrågasättas om icke skolväsendet, som i grund och botten är ett rent statligt ändamål, borde helt ställas utanför kommunerna och bestridas av staten.

Som sagt, herr talman, jag vill icke motsätta mig den föreslagna utredningen och skall därför icke heller yrka avslag å statsutskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till samma hemställan och till det av herr Olsson i Kullenbergstorp i fråga om motiveringen under överläggningen framställda yrkandet, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 5.

Ang.
ändrad lydelse
av 32 §
sjömanslagen.

Vidare förekom till behandling första lagutskottets utlåtande, nr 17, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 32 § sjömanslagen.

Uti en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 167, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Lövgren* föreslagit, att riksdagen måtte antaga följande

Förslag

till ändrad lydelse av 32 § i sjömanslagen den 15 juni 1922.

32 §.

Är sjöman

----- manskapsgraden.

Avskedas sjöman på grund av sjukdom, må ej den omständighet, att han är anställd med avtal om viss kortare uppsägningstid än två månader, om han tillhör befälsgraden, och en månad, om han tillhör manskapsgraden, berättiga befälhavaren att vid avskedandet utbetala hyra för kortare tid än två resp. en månad.

*Ang.
ändrad lydelse
av 32 §
sjömanslagen.
(Forts.)*

Har sjöman — — — — —
— — — — — förrätta tjänsten. —————

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr Lövgren: Herr talman! När jag väckte denna motion, gjorde jag det för att råda bot på något som jag anser vara en oformlighet, nämligen det sätt, varpå sjömanslagen kommit att verka i det praktiska livet.

Om en sjöman avmönstrar på grund av sjukdom och hans hyresavtal löper på längre tid än en månad, därest han tillhör manskapet, eller två månader, i fall han tillhör befälsgraden, då har han enligt lagen rätt till en respektive två månaders hyra utöver tjänstgöringstiden. Detta stadgande kommer att tillämpas å de flesta segelfartyg, vilka av naturliga skäl mönstra för seglation, men de stora rederierna sluta i regeln med sjömännen avtal, baserade på åtta dagars uppsägning. Med den tolkning, som sjömanslagen fått sedan lagkommentarerna kommit ut, har befälhavaren när dylikt avtal föreligger rätt att välja mellan att avskeda sjömannen på grund av sjukdom och därvid giva honom en eller två månaders hyra eller ock att uppsäga avtalet, varvid han endast behöver betala åtta dagars hyra. Den större sjöfarten kommer alltså till följd av lagens formulering undan med ungefär en fjärdedel av vad som ålägges den mindre sjöfarten.

Nu har utan tvivel denna paragraf tillkommit som en klumpig form av sjukförsäkring, men under arbetets gång har man, tack vare denna formulering, kommit ut på sidan av vad som ursprungligen varit avsett. Denna uppfattning har jag fått, då jag diskuterade saken med de manskapsrepresentanter, som voro med i den kommitté, vilken utarbetade förslaget till denna lag.

Jag tycker naturligtvis icke, att mitt eget förslag utgör någon så utomordentligt tillfredsställande form för en sjukförsäkring, men jag vågar påstå, att det dock är bättre än ingenting alls. Det är icke roligt för en sjöman, som avmönstrar på grund av sjukdom, i all synnerhet om hans anställningstid varit relativt kort, att bli slängd i land utan ett öre på fickan. Den belastning, som ett bifall till mitt förslag skulle innebära för rederinäringen, bleve ju dessutom ganska obetydlig.

Jag tror också, att jag har ganska starka skäl för min uppfattning därför, att strax efter det lagen kommit ut och innan den ännu blivit försedd med några kommentarer, tvekade man aldrig på redare- och befälhavarehåll att läsa densamma så som där stod. När en sjöman avmönstrade, fick han följaktligen en månads hyra. Men sedan kommentarerna kommit ut, så har man *uppsagt hyresavtalet* och därigenom kommit undan med en fjärdedel av vad man eljest hade nödgats betala. Nu har det formella fått vara bestämmande för utskottets ståndpunkt i denna fråga, och jag har naturligtvis ingen som helst utsikt att få mitt förslag igenom, men jag tillåter mig det oakttat, herr talman, att yrka bifall till min motion.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Den här saken ligger så, att om en sjöman under tjänstgöringen blir sjuk, så att han icke kan tjänstgöra, befäl-

Ang.
ändrad lydelse
av § 32
sjömanslagen.
(Forts.)

havaren eller rederiet har att välja mellan två utvägar: antingen kan befälhavaren med iakttagande av den uppsägningstid, som är avtalad mellan sjömannen och rederiet, uppsäga avtalet att upphöra efter den i avtalet överenskomna uppsägningstiden eller också kan han avskeda sjömannen omedelbart. I fall han väljer den senare utvägen, att utan att iakttaga den i överenskommelsen stadgade uppsägningstiden avskeda sjömannen, har sjömannen rätt till en månads tilläggshyra. Detta är, såsom den föregående talaren anmärkte, en form av sjukförsäkring. Om däremot befälhavaren icke begagnar sig av den i lagen stadgade möjligheten att avskeda sjömannen utan vidare, utan håller sig till den i avtalet stadgade uppsägningstiden och uppsäger avtalet att upphöra efter den tidens utgång, har sjömannen icke någon rätt till tilläggshyra. Det är lagen. Det är nog icke så, att de verkligt sakkunniga haft någon annan uppfattning om denna sak, utan detta har varit klart allt sedan lagen stiftades. Detta framgår bland annat därav, att motionären för två år sedan, då lagen antogs, avgav en motion, i vilken han framställde ungefär samma yrkande som nu, vilken motion dock avstyrktes av utskottet och avlogs av riksdagen.

Naturligtvis ligger det något behjärtansvärt i motionärens förslag, att en sjöman, även i det fall att han avskedas med iakttagande av uppsägningstiden, får tilläggshyra. Men å andra sidan måste man väl erkänna, att det ligger en skillnad i sak mellan å ena sidan att avskeda en sjöman omedelbart och å andra sidan uppsäga honom och således iakttaga den uppsägningstid, som är överenskommen, samt att följaktligen olika rättsverkningar inträda i ena och i andra fallet.

Med vad utskottet här uttalat har det naturligtvis icke velat förneka, att det kan finnas skäl för att införa en mera betryggande sjukförsäkring för sjömän än den som hittills finnes.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Ang.
undervisning i
engelska
språket vid
folkskole-
seminarierna.

Vid härpå skedd föredragning av andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående undervisning i engelska språket vid folkskoleseminarierna, begärdes ordet av motionären

Fru **Thüring**, som yttrade: Herr talman, ärade kammarledamöter! Det kan synas märkligt, att en motionär, som varit med om behandlingen av en sin motion i ett utskott, icke reserverat sig mot ett avslag på densamma, men i här förevarande fall tror jag, att det kan försvaras. Utskottet har behandlat motionen välvilligt, och att det icke kunnat bifalla densamma helt eller delvis, beror på motionärens bristande kännedom om vissa riksdagens former. Jag hade nämligen aldrig tänkt på att taga ställning till tyska språket, som nu är obligatoriskt vid de flesta av landets seminarier; och huru därmed skulle förfaras i händelse av ett bifall till min motion, trodde jag, att utskottet hade befogenhet att föreslå. Då nu emellertid ett tillfälligt utskott icke har befogenhet att göra en dylik hemställan utanför motionens ram, har utskottet måst avstyrka motionen och till och med det valfria införandet av engelska språket i seminarierna, vilket skolöverstyrelsen förordat. Såsom saken därför nu ligger, kan jag varken göra något yrkande eller gå in på själva sakfrågan, och det är ju troligt, att jag med aktning för den digra föredragningslista, som finns på kam-

marens bord i dag, gör klokt i att vid detta tillfälle låta motionen begravas i all tysthet.

Jag vill emellertid be kammarens ledamöter vara vänliga att studera det utlåtande, som kommit ifrån första kammarens första tillfälliga utskott, där man kan säga att ungefär samma sak behandlats, nämligen herr Lindhagens motion om skrivelse till Kungl. Maj:t om hänvändelse till Nationernas förbund angående ett världsspråks införande, och vilket utlåtande blev antaget i första kammaren. Om kammarens ledamöter så göra, tror jag, att de skola finna, att också härav skall framgå, att jag haft fog för att väcka denna motion, och jag skall vid ett annat tillfälle kunna återkomma kanske på ett annat sätt.

Jag har, herr talman, icke något yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Andra lagutskottets utlåtande, nr 11, i anledning av väckt motion om upphävande av legostadgan föredrogs nu; och yttrade därvid:

Herr **Olovson** i Västerås: Herr talman! Utskottet har i här föreliggande utlåtande föreslagit, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära utredning och förslag, syftande till legostadgans upphävande. Vid utskottsutlåtandet har jag m. fl. fogat en reservation, vari yrkats antagande av en lag angående upphävande av legostadgan. I denna lag stadgas, att legostadgan skall upphöra att gälla den 24 oktober innevarande år, dock att de avtal, som dessförinnan äro ingångna, skola vara gällande till avtalstidens utgång. Nu har emellertid första kammaren avlagit reservationen och bifallit utskottets hemställan. Det föreligger sålunda ingen möjlighet för reservanterna här i andra kammaren att yrka på bifall till reservationen, ty genom ett sådant yrkande, om detta yrkande skulle vinna kammarens bifall, skulle ju kamrarna stanna i olika beslut, vilket härvidlag ingalunda är önskvärt. Vi finna oss således på reservanternas sida nödsakade att avstå från att yrka bifall till reservationen för att ändå kunna uppnå det resultat, som kan vara att vinna genom ett bifall till utskottsmajoritetens hemställan.

Jag vill emellertid med ett par ord motivera reservanternas ståndpunkt och förslag beträffande ett omedelbart upphävande av legostadgan. De medborgare här i landet, som erkänna de rättsgrundsatser, som under senare tid blivit åtminstone i viss mån vägledande för lagstiftningen, måste utan tvekan erkänna det berättigade i att legostadgan för husbönder och tjänstehjon den 23 november 1833, denna mer än 90-åriga legostadga, borde upphävas och borde ha varit upphävd långt före detta. Den är enligt mitt förmenande och enligt reservanternas enhälliga mening icke endast föråldrad utan det är helt enkelt en skamfläck för landet, att den existerar — just detta, att en medborgare, en tjänare visserligen, men en medborgare i alla fall, säljer sig mot kontant erkänsla för ett helt år — för en tio-kronorssedel säljer sig bort — och är fullständigt ofri under det följande tjänsteåret. Härtill kommer också, att själva den grundval, på vilken legostadgan så att säga är uppbyggd, är den, att tjänstehjonet är husbondens egendom. Det framgår tydligt av legostadgans 38 §, där det heter: »Uppstår husbönder emellan tvist om bättre rätt till tjänstehjon eller om verkan av skedd städsel; gånge förste domstols utslag i verkställighet, ändå att ändring däri sökes; och upprätte den slutligen tappande all skada.» Husbönderna kunna tvista inför domstol, om vilken av dem som äger rätt till tjänstehjonet. Tjänstehjonet står vid sidan därav och har ingenting att säga. Det är två parter, som båda anse sig äga den tjänande brodern eller systemen, och domstolen bestämmer, vem som under kommande tjänsteår skall vara ägare. Det är icke nog

*Ang.
undervisning i
engelska
språket vid
folkskole-
seminarierna.*
(Forts.)

*Ang.
upphävande
av
legostadgan.*

Ang.
upphävande
av
legostadgan.
(Forts.)

med att tjänstehjonet betraktas såsom husbondens egendom, utan tjänstehjonet kan överlätas ungefär på samma sätt, som man byter klockor eller hästar. Enligt 48 § legostadgan skall nämligen tjänstehjon träda i tjänst hos den nya ägaren vid husbondens avträdande av sin fasta egendom eller om denna fasta egendom lämnas av ägaren för borgenärernas förnöjande, såsom det heter. Oavsett hurudan den nya husbonden är, har tjänstehjonet skyldighet att stanna kvar eller träda i tjänst hos denne under den tid, som återstår av tjänsteåret. Ingen frågar det minsta efter vad tjänstehjonet tycker eller tänker. Det är uppenbart, att dessa bestämmelser måste anses kränkande, ja, de kränka medborgaren och människan i det innersta.

Vidare finns i legostadgan den orimliga bestämmelsen, som också utskottsmajoriteten framhåller i sin motivering, att husbonde icke är skyldig att under tjänsteåret utbetala något av tjänarens lön. Det är uppenbart, att denna bestämmelse aldrig kan tillämpas, d. v. s. husbonden kan icke använda sig av denna sin rätt, emedan tjänstehjonet måste leva. Men det är icke nog med att man säger, att husbonden är tvungen att betala ut lönen, ty i annat fall kan tjänstehjonet icke leva och arbeta — det är icke tillräckligt — utan tjänstehjonet står ändå enligt denna orättfärdiga lag i den ställningen, att det icke kan åberopa någon laglig rätt för att utfå sin lön under året. Vad tjänaren får ut får han av nåd, och han eller hon blir på grund härav icke endast ett tjänstehjon utan han och hon bli följaktligen nådehjon och ingenting annat.

Dessa stadganden ha sagt oss reservanter, att de motivera icke blott en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om förslag till legostadgans upphävande utan de motivera ett omedelbart upphävande av denna föråldrade lag. Det är enligt mitt förmenande oförklarligt, huru utskottsmajoriteten kunnat komma fram till det yrkande, den här ställt fram. Det begäres en utredning. Om man ser på vad man vill ha utrett, frågar man sig vad man egentligen vill ha fram. Utskottsmajoriteten vill ha utrett, i vilken utsträckning legostadgan tillämpas. Det finns ju ingen möjlighet att svara ja eller nej på frågan, om legostadgan tillämpas här eller där, emedan den icke kan tillämpas. Den tillämpas här och där i visst avseende, men i sin helhet kan den icke tillämpas. Man kan aldrig få ett bestämt besked om att i så och så stor utsträckning tillämpas där legostadgan; och vad beträffar vad utskottsmajoriteten menar med att få utrett vilka olägenheter, som uppstått eller kunna uppstå genom att andra avtal trätt i legostadgans ställe, så förvånar det mig, huru man kan söka efter svar på det hållet. Kollektivavtalen äro ju det som i det fallet i viss utsträckning efterträtt legostadgan, även inom jordbruket, men vill man ha reda på olägenheterna och fördelarna av kollektivavtalet, borde man rätteligen vända sig åt det håll, där man har den största erfarenheten, där man har en 30-årig erfarenhet av kollektivavtalet, nämligen till industrien. Och kollektivavtalens tillämpning inom industrien visar väl till fullo, att de icke medfört några olägenheter utan lett till mera ordnade och bättre förhållanden i det avseendet. Den utredning, som här begäres, finner jag sålunda för min del vara fullständigt meningslös. Den kan icke i någon mån vara ägnad att skapa klarhet kring denna fråga.

Vidare åberopar utskottsmajoriteten fattigvårdslagens 4 § såsom stående i ett visst samband med legostadgan. Från juridisk synpunkt kan man nog med tillhjälp av de mest halsbrytande härklyverier göra en anmärkning på den punkten, detta därför att 4 § av fattigvårdslagen då skulle bli en död bokstav. Men ur ren social synpunkt vore det en välgärning om legostadgan upphävdes. Ty med den kännedom jag har om förhållandena på landsbygden och om lantarbetarna, må jag säga, att nog har lantarbetaren större skydd att påräkna, ifall han får sitt fattigunderstöd enligt 1 § fattigvårdslagen såsom andra medborgare i stället för efter 4 § samma lag d. v. s. nådebröd från storbönderna.

Detta har varit våra skäl för att riksdagen redan nu borde besluta om legostadgans upphävande och antagande av de övergångsbestämmelser, som vi reservanter framlagt. Som emellertid första kammaren varit sig lik även i dag och även den här gången gått i förväg att stjälpå ett rättfärdighetens förslag, nödgas vi finna oss i att dessa stadganden skola äga bestånd ännu någon tid. Under förhoppning, att den utredning, som begäres av utskottet, omedelbart måtte verkställas, för att vi skola få se, att den är meningslös, och under förhoppning att förslag om legostadgans upphävande blir framlagt i sådan tid, att det kan antagas vid nästa års riksdag, skall jag inskränka mig till att med tungt hjärta yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang.
upphävande
av
legostadgan,
(Forts.)*

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Sundling: Herr talman! Det är icke så mycket att säga om denna fråga. Det är ett så pass uttruskat ämne så att det snart icke är mycket kvar. Jag kan emellertid icke undgå att säga några ord i fråga om själva motionen. Här säger motionären följande: »Det privata storbruket bär sig icke. Jordbruket går med stora förluster. Så klagas högljutt från storbrukarhåll. Det må vara sant. Männe icke godsägarna själva i väsentlig grad bära skulden här-till? Helt visst. Näringsidkare omhulda sina arbetare. Lantarbetsgivaren har i regel handlat motsatt. Med oerhörd kraft och energi har han därför motarbetat allt, som bidragit att höja hans egen arbetarestam.» Man måste väl säga, att detta är visdomsord, och jag måste beklaga, när herr jordbruksministern sökte efter vägar för att stödja jordbruket, han då icke vände sig till den personen, som skriver dessa ord, ty för honom tycks det kunna gå lätt och ledigt att få jordbruket på fötter. Då skulle det väl i alla fall med denna utgångspunkt ha visat sig, att det kooperativa jordbruket och småbruket, som icke äro beroende av legostadgan, skulle vara fullt bärkraftiga. Så är icke förhållandet, och jag tror att den väg, herr Sjölander anvisar till jordbrukets räddning, har ringa värde för jordbrukets framtid.

Jag kan icke heller underlåta att påpeka, att motionären måtte hysa någon gammal klockarkärlek till legostadgan, eftersom han i sin motion utskriver samtliga de paragrafer i legostadgan, som borttogos 1920, och som nu äro ur gällande kraft. Det kan väl aldrig vara möjligt, att dessa citat äro medtagna för att upplysa riksdagsmännen om vad som finns i legostadgan, utan de äro väl medtagna för helt andra personers skull. Jag för min del kan dock icke finna det vara rätt att vid utskrivandet av paragraferna i legostadgan, som icke är väl sedd av jordbruksarbetarna, även taga med sådana paragrafer, som äro föråldrade och borttagna ur lagen. Det måste ju rent ut vara ägnat att vilseleda dem. Om man hastigt läser igenom motionen, måste man få den uppfattningen, att alla dessa gamla bestämmelser finnas kvar, ehuru de borttogos redan år 1920. Jag undrar, om det icke för riksdagstrycket hade varit tillräckligt, om endast paragrafnummerna och icke hela texten satts ut.

Jag skall som sagt icke ingå vidare på själva legostadgan. Då utskottet här har föreslagit en skrivelse med begäran om utredning om på vad sätt borttagandet av legostadgan kan inverka på andra stadganden, har det huvudsakligen skett till följd av det sammanhang, som finns mellan denna stadga och fattigvårdslagens § 4. De arbetare, som äro anställda enligt legostadgan, ha nämligen rättighet att fordra, att arbetsgivaren skall sörja för deras sjukvård under den tid, tjänsteavtalet gäller. I fråga om arbetare, som äro anställda genom kollektivavtal — jag har själv sådant avtal med mina arbetare — är arbetsgivaren även skyldig att tillse, att arbetarna få sjukvård, men för alla arbetare, som varken äro anställda genom kollektivavtal eller enligt legostadgan, har ar-

Ang.
upphävande
av
legostadgan.
(Forts.)

betsgivaren icke skyldighet att sörja för sjukvård, utan den saken kastas över på kommunen. Det kan ju vara sant, att så ändå sker i många fall. Ekonomiskt svaga arbetsgivare kunna icke ge någon sjukvård, och arbetsgivaren kanske även av ren trilska eller av andra orsaker låter bli att lämna densamma. Det är dock en rätt så viktig sak för kommunerna att det bestämmes hur det skall förhålla sig med den saken. Endast 5 procent av Sveriges samtliga 400,000 lantarbetare ha kollektivavtal, och det är alltså en avsevärd mängd arbetare, som stå utanför.

Vi ha även i utlåtandet erinrat om den förordning, som finns i Danmark, och som huvudsakligast berör sådana saker som sjukvård och bostadsförhållanden. Jag tror, att man skulle kunna vinna mycket genom att införa ett avtal i samma stil som det danska med bestämmelser om att arbetsgivaren skall vara skyldig att hålla goda bostäder för arbetarna och sörja för deras sjukvård.

Jag kan icke riktigt vara med om att det här skall drivas upp en strid mellan lantarbetare och arbetsgivare just i tider, när jordbruket har synnerligen svårt att få debet och kredit att gå ihop och är i behov av lugn och arbetsfred. Jag kan knappast finna, att motionen är skriven för att avvärja stridigheter mellan arbetarna och arbetsgivarna, utan den förefaller mig snarare vara i viss mån tillkommen för att åstadkomma sådana.

Då det icke gjorts något yrkande om bifall till reservationen, ber jag endast att få ansluta mig till utskottets yttrande och hänvisa till den utförliga motive-ring, som finns intagen i utlåtandet.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 8.

Föredrogos vart efter annat:

andra lagutskottets utlåtande, nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av internationella arbetskonferensen åren 1922 och 1923 fattade beslut;

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratificering av vissa ändringar i stadgan för den internationella arbetsbyrån; och

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:t proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 2 i förordningen den 20 november 1863 om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm samt förslag till förordning om vården av vissa kyrkogårdar i Stockholm; samt

statsutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till byggnader och reparationer; och

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillägg till instruktionen för riksdagens revisorer av stats-, banko- och riksgäldsverken jämte en i ämnet väckt motion.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 9.

Ang. rätt för
aktiebolag att
i visst fall
återbekomma
erlagd
stämpelavgift.

Härefter företogs till avgörande bevillningsutskottets betänkande, nr 24, i anledning av väckt motion om rätt för aktiebolag att i visst fall återbekomma erlagd stämpelavgift.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 121, hade herr *Borell* föreslagit, att riksdagen måtte vidtaga erforderlig åtgärd för att aktiebolag, som på grund

av den ursprungliga lydelsen av § 93 i aktiebolagslagen av den 12 augusti 1910 för åstadkommande av sitt aktiekapitals nedskrivning måst ombildas till nytt bolag utan att därvid ha förenats med annat aktiebolag, skulle kunna återbekomma stämpelavgift, som erlagts för aktier, vilka utan tillskott av penningar utgivits i utbyte mot aktier i det förutvarande bolaget.

Ang. rätt för aktiebolag att i visst fall återbekomma erlagd stämpelavgift.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Röing, Boman* och *Lithander*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av förevarande motion, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning av frågan, huruvida de av 1922 och 1924 års riksdagar beslutade lättnaderna i fråga om beslut att nedsätta aktiekapitalet borde föranleda restitution av erlagd ny aktiestämpel i sådana fall, då jämlikt bestämmelserna, sådana de numera vore avfattade, erläggandet av ny aktiestämpel kunnat undvikas, samt för riksdagen framlägga det förslag, till vilket utredningen kunde ge anledning.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Lithander: Herr talman! I den förevarande motionen har motionären syftat till att ernå en enligt hans mening rättvis behandling utav de aktiebolag, vilka på grund av gällande bestämmelser i aktiebolagslagen nödgats utge nya aktier, utan att därvid något nytt kapital tillskjutits. På sin tid skrev riksdagen till Kungl. Maj:t med begäran om en utredning i syfte att borttaga de olägenheter, som därutinnan förefunnos. Kungl. Maj:t har också kommit med en proposition, som dock endast delvis täckt de krav, som riksdagen på sin tid framställde. Det är visserligen alldeles riktigt, att framöver torde olägenheterna i det väsentligaste vara avhjälpda, men fortfarande står dock kvar, att man i vissa fall icke skipat den rättvisa, som för många synes ligga tydlig och klar. Reservanterna ha därför velat, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle göra en hemställan om en utredning, som skulle avse att täcka den skillnad, som har uppstått.

Jag skall icke trötta kammaren med att ingå i några närmare detaljer. Saken framgår ju tydligt såväl av motionen som av utskottets betänkande och även av motiveringen till reservationen. Det har emellertid upplysts, att den formulering av klämman, som reservanterna givit sin reservation, måhända kan anses i någon mån gå utöver motionens ram, och jag anhåller därför, herr talman, att med återopande av den i reservationen anförda motiveringen få hemställa,

att riksdagen måtte, i anledning av förevarande motion I: 121 av herr *Borell*, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning av frågan, huruvida aktiebolag, som på grund av den ursprungliga lydelsen av § 93 i aktiebolagslagen av den 12 augusti 1910 för åstadkommande av sitt aktiekapitals nedskrivning måst ombildas till nytt bolag utan att därvid ha förenats med annat aktiebolag, må kunna återbekomma stämpelavgift, som erlagts för aktier, vilka utan tillskott av penningar utgivits i utbyte mot aktier i det förutvarande bolaget, samt för riksdagen framlägga det förslag, till vilket utredningen kan ge anledning.

Därmed har, herr talman, yrkandet i reservationen bragts i full överensstämmelse med ordalydelsen i motionen.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Ang. rätt för
aktiebolag att
i visst fall
återbekomma
erlagd
stämpelavgift.
(Forts.)

Herr **Lövgren**: Herr talman! Jag skall endast med hänvisning till utskottets motivering be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det av herr Lithander under överläggningen framställda yrkandet; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 10.

Ang. tullen
å velociped-
kedjor.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört bevillningsutskottets betänkande, nr 25, i anledning av väckt motion om ändring i gällande bestämmelser angående tull å för velocipeder avsedda kedjor.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion nr 57 hade herr *Laurén* föreslagit, att riksdagen måtte besluta, att rubrik 1091 i gällande tulltaxa skulle erhålla följande förändrade lydelse:

Velocipeder:

-----
kedjor (även i längder) och andra delar, ej särskilt nämnda, 1 kg. 1 kr. 60 öre.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herr *Lithander*.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **Lithander**: Herr talman! Till det föreliggande utskottsbetänkandet har jag fogat en reservation utav den anledningen, att jag anser, att det krav, som motionären har framställt, är berättigat. Förhållandet är ju det, att han har velat få den för denna importartikel avsedda tullen att verka så, som det från början har varit meningen, nämligen så att velocipeddelar åsättas en sådan tull, att tullen passar in med tullen å färdiga velocipeder. I stället för att man förr brukat taga in lösa delar, har man nu börjat taga in de ifrågavarande kedjorna i långa längder, och detta förfaringssätt har medfört en annan tullsats än som från början varit avsedd.

Emot motionärens yrkande har det nu framhållits, att dessa kedjor även användas för andra ändamål inom industrien. För min del har jag emellertid den uppfattningen, att det nog mera är i undantagsfall, som just denna artikel användes inom industrien. Man använder där nog kedjor av helt andra och grövre dimensioner. Det torde därför icke möta någon egentlig svårighet att precisera rubriken så, att syftet med motionärens framställning kan vinnas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr **Laurén**: Herr talman! Utskottet har icke ansett, att min motion enbart avser en tullteknisk fråga och därför avstyrkt densamma. Den innebär emellertid, anser jag, om något en tullteknisk fråga. Som herr Lithander redan har framhållit, gäller tulltaxans föreskrift om tull på velocipedkedjor avpassade kedjor i längder på 5 fot. Nu har denna bestämmelse kringgåts på det sättet, att man inför kedjor i längder om 250 å 300 fot, och under det att avpassade kedjor dra en tull av omkring 72 öre, komma 5 fot kedjor i långa längder på detta sätt att draga en tull av endast 4.5 öre.

Enligt vad som framgår av kommerskollegii och generaltullstyrelsens yttrande, vilket finnes bifogat det föreliggande betänkandet, uttalade bevillnings-

utskottet vid 1898 års riksdag angående ändring av bestämmelserna rörande tullbehandlingen av velocipeder såsom sin mening, att, då dessa till största delen vore föremål för inhemsk tillverkning och på det de fabriker, vilkas verksamhet allenast bestode i att sammansätta till största delen från utlandet införda delar till velocipeder, ej måtte särskilt gynnas, en lämplig skyddstull borde åsättas velocipeddelar.

Det framgår härav tydligt, att man icke velat uppmuntra enbart sammanläggning av velocipeder, utan sökt framkalla en fullständig velocipedindustri. Här om någonsin vore det väl därför skäl att lägga tullen på kedjor på samma sätt, som man tänkt sig beträffande övriga velocipeddelar, men genom det nuvarande förfaringssättet slipper ju importören ifrån den mesta tullen. Till en början hade man till och med blindbultar i kedjorna, så att man endast hade att slå ut dem för att avpassa kedjorna i längder och även nu är avpassningen en mycket enkel sak. Man har sagt, att en förändrad tullsats för kedjor i längder skulle drabba även de svenska velocipedfabrikerna. Det gör den visserligen, men jag vill erinra om att det icke blott är en kedja, som slites ut på varje velociped, utan att det är två å tre stycken och på dessa reservkedjor, om de importeras i längder, skördar importören och »avpassaren» vinsten.

Nu skulle man ju kunna tänka sig, att den av mig föreslagna anordningen skulle fördyra kedjorna. Så tror jag dock icke blir fallet, därför att importören redan nu har en oskäligt stor marginal. En kedja kan tillverkas inom landet för kr. 2.50 å 3.—, beroende på kvaliteten. Jag var i går inne i en större affär här i Stockholm och frågade efter priset på sådana kedjor. Det visade sig, att den billigaste kostade 6 kronor, och att det fanns kedjor ända upp till 9 kronor. När jag förklarade, att jag fann priset väl högt, svarade man, att det ändå var nedsatt. Kedjorna hade kostat kr. 7.50 ända till för någon vecka sedan. Möjligen kan det ha varit min motion, som föranlett, att importörerna funnit sig böra minska litet på marginalen, och i så fall har jag åtminstone den tillfredsställelsen, att motionen medfört något gott för konsumenterna. Det är mellanhänderna, som ta vinsten, och även om man nu skulle lägga en tull av 72 öre på kedjorna, vilket skulle bli fallet med en tullsats av kr. 1.60 per kilogram, är marginalen ändå tillräckligt stor för att dessa mellanhänder skola kunna reda sig.

Man bör väl i alla fall söka skaffa den svenska industrien så mycket arbete, den kan få; därigenom, att ifrågakvarande tillverkning garanteras det skydd, som tillverkarna av övriga velocipeddelar erhålla, vinner i någon mån detta.

Man har också anmärkt, att det är endast på delar, som ha undergått en större arbetsprestation, som man lagt denna tull, men jag vill erinra därom, att vid import exempelvis av styrstänger behöva dessa endast vara något böjda, så att man kan se, att det är meningen att använda dem som styrstänger till velocipeder, för att de skola tariffieras såsom velocipeddelar och följaktligen dra en tull av kr. 1.60. Ändå återstår i detta fall en hel del arbete, som skall utföras efteråt, och det behövs mycket mera arbete på en styrstång i detta stadium än på en velocipedkedja i »långa längder».

Denna fråga är således, anser jag, av tullteknisk art. Jag begär i min motion icke någon ökad tull utan endast en förklaring till tullstadgan, så att dessa kedjor skola dra samma tull som andra velocipeddelar. Om en importör tar in kedjor i långa längder, exempelvis 5,000 fot — det blir 1,000 kedjor —, uppgår den tull, som han erlägger för dessa kedjor, endast till omkring 45 kronor. Skulle han för detta parti erlägga tull såsom för velocipeddelar, uppgår tullen till över 700 kronor. Skillnaden är ju väsentlig, och jag kan icke förstå annat än att det är oriktigt att tullbehandla dessa kedjor på sådant sätt. Åtminstone har icke riksdagen menat det så, och det är väl dock riktigtast, att vår svenska

Ang. tullen
å velociped-
kedjor.
(Forts.)

Ang. tullen
å velociped-
kedjor.
(Forts.)

industri skall ha den nytta av tullen, som man från början avsett. Drager man ut konsekvenserna av det nuvarande förfaringssättet vid sådan import, skulle resultatet, tvärt emot vad bevillningsutskottet uttalade vid 1898 års riksdag, bliva, att endast sammansättning av velocipeder vore lönande här i landet.

Jag vill sluta med att erinra om en notis i en av gårdagens tidningar, som meddelade, att fyra stora sammanslutningar på det industriella området ha begärt att postverket skulle släppa ut ett nytt frimärke med uppmaning att främja svenskt arbete. Postverket har avslagit denna framställning men har i stället gått med på att i makuleringsstämplarna intaga någon sådan uppmaning som »Köp svenska varor» eller »Främja svensk industri». Bevillningsutskottet har här genom sitt avstyrkande utlåtande följt en alldeles motsatt princip. Jag kan icke gilla den, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till min motion.

Herr Lövgren: Herr talman! »Köp svenska varor» är naturligtvis en alldeles utmärkt paroll, men meningen är väl icke, att man skall köpa svenska varor till vad pris som helst. Meningen är väl fastmera den, att vi skola få svenska varor i konkurrens med de varor, som framställas ute på världsmarknaden, utan en alltför oskäligen fördyring. När jag inom bevillningsutskottet har följt med majoriteten och sålunda gått på den linjen, att herr Lauréns motion bör avstyrkas, har det skett från den synpunkten, att det icke är något svenskt intresse att på detta sätt i lä av en tulländring, som han vill ha det, uppmuntra fem eller sex eller kanske ännu några flera svenska fabriker att börja tillverkning av cykelkedjor. Ty om vi icke här i landet med de resurser, som vi ha på detta område, kunna upptaga en tävlan med utlandet utan några tullsatsar, då vet jag icke, på vilket område vi skulle kunna göra det.

För övrigt vill jag säga, att i den utredning, som utförts av kommerskollegium och generaltullstyrelsen, finnas några siffror, som äro belysande för hur kedjan fördyras från det den kommit in och till det den är ute hos konsumenten. »En velocipedkedja har, enligt uppgift, en längd av 5 engelska fot och en vikt av c:a 90 gram per fot, motsvarande 450 gram per kedja. Inköpspriset för de bättre kedjorna utgör för närvarande 46 öre per fot (oförtullat). Försäljningspriset utgör en gros 60 öre, reparatörpris 75 öre och katalogpris 1 krona 20 öre per fot. En tull av 1 krona 60 öre per kilogram skulle sålunda motsvara 72 öre per kedja eller c:a 31 % av inköpspriset.» Om det nu är så, att den svenska fabrikanten verkligen har intresse av att sälja sina kedjor, kan han undvika ett led av mellanhänderna samt genom en enkel skrivelse till cykelreparatörer och försäljare runt i landet offerera sin vara och sålunda eliminera bort grossisterna. Det förfaller mig då, som om man skulle få rätt så bra betalt, ty det är klart, att den utländske fabrikanten icke har lika lätt att gå förbi grossisterna som den svenske fabrikanten.

Det föreföll mig något halsbrytande, när herr Laurén sade, att det här icke är fråga om någon ökad tull och i nästa ögonblick sade, att om varan förtullas efter nuvarande bestämmelser, blir det 45 kronor men efter hans förslag blir det 700 kronor. Det måtte väl om någonting vara ökad tull. Jag sade i en debatt häromdagen, att någon gång måste vi börja tänka på att verkligen sanera vårt näringsliv, och här ha vi ett tillfälle att slå in på rätt bog genom att låta denna fabrikation, som påbörjats och som i kvalitetshänseende står lika högt som den bästa fabrikationen i utlandet, växa upp till en stark och sund industri i konkurrens med utlandet. Jag vill icke vara med om att skapa ett tullskydd, i lä av vilket det skulle bli jobberi och spekulation, som i längden skulle bli till fördärv för industrien.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Laurén: Herr talman! Herr Lövgren slutade med att önska, att en fabrikation skall kunna växa upp i konkurrens med utlandet. Men hur skall detta ske, när fabrikationen icke får det skydd, som andra fabrikationer ha just på detta område? Det är en svår konst att åstadkomma sådant. Jag tror nämligen, att om det skall bli en sådan fabrikation här i landet, måste den först och främst ha skydd i *början*. Och om det därigenom kan åstadkommas en ökad fabrikation av inhemska kedjor, är det klart, att när dessa bleve kända och kunde föras ut i marknaden, skulle just den oskäligen mellanhandsvinsten försvinna, och då komme kedjorna i stället för att nu hållas uppe i högt pris bli billiga, därom är jag fullkomligt övertygad. Herr Lövgren sade själv — han läste upp siffror ur bilagan till betänkandet — att en kedja kan inköpas för 46 öre per fot. Det blir 2:30 per kedja, och den kan tillverkas och försäljas för mellan 2:50 och 3 kronor men icke billigare utan förlust. Men när den då kan säljas till grossister för mellan 2:50 och 3 kronor, måtte vi väl kunna åstadkomma så starkt tryck på mellanhänderna så att icke priset skall behöva höjas utöver vad det nu är.

*Ang. tullen
å velociped-
kedjor.
(Forts.)*

Herr Sköld: Herr talman! Herr Laurén envisas med att anse denna fråga vara en tullteknisk fråga, men det är klart, att det talet måste förfalla, så snart det kan påvisas, att anordningen ifråga är ägnad att höja det gällande tullskyddet med många hundra procent. Då måste det vara en tullskyddsåtgärd.

Då är frågan, vad man när för resultat med vidtagandet av denna tullskyddsåtgärd. Herr Laurén har den mycket märkvärdiga uppfattningen, att resultatet skulle komma att bli en sänkning av priset. Han var till och med så djärv, att han trodde, att den sänkning, som inträffat under den senare tiden, skulle stå i samband med motionen. Det är väl annars så, därom vittnar all erfarenhet, att när det i riksdagen kommer fram krav på ökat tullskydd, som ha någon utsikt att gå igenom, bruka mellanhänderna på förhand taga ut denna tullhöjning i form av en prisförhöjning. Det är ett märkvärdigt prisleförhållande, som existerar. När herr Laurén säger, att en viss kedja, som kostar 2:50 i tillverkning, i en affär kostar 6, 7 à 9 kronor. Men vad denna ofantliga marginal beror på, veta vi allesammans. Det är på den svenska järnhandels organisation. Nå, en höjning av tullen med 72 öre innebär naturligtvis en höjning av priset med 72 öre, det kommer man icke ifrån. Det finns ingen anledning för järnhandlarna att sänka priset, därför att en tull på varan blivit höjd, utan tvärtom. Den saken kunna vi vara övertygade om.

Nu menade emellertid herr Laurén, att vinsten skulle vara, att en ny tillverkning skulle få det skydd, som den behöver för att växa upp. Då frågar jag: var har herr Laurén den utredning — och den får man ändå begära — som visar, att denna höjning av tullskyddet är precis den som behövs för att bilda underlag för ett uppammande av denna industri. Är det icke all sannolikhet för att en tullhöjning, som innebär icke mindre än 30 % av varans värde, även som tullskydd måtte vara alldeles för hög, och just denna omständighet, att vi stå inför en kraftig tullhöjning utan utredning av behovet, den måste visa oss, att detta är en tullskyddsfråga och icke en tullteknisk fråga. Detta är ett förslag, som riksdagen icke i lättsinne får gå åstad och bifalla, därför att det står något allmänt talesätt bakom. I sak är frågan icke stor, i princip är den större. Jag är ense med herr Lövgren därom, att man uppnår icke lättnader för vårt industriella liv genom att på rak arm införa en tullhöjning, som icke på något sätt är sakligt motiverad.

Jag anhåller, herr talman, om bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kamraren bifallen.

§ 11.

Föredrogos vart för sig bevillningsutskottets betänkanden:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § 2 och 3 mom. i förordningen den 23 oktober 1908 angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 13 april 1922 om ändrad lydelse av 3 § i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper; och

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående befrielse i vissa fall från erläggande av lastpenningar.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 12.

Ang.
nedskrivning
i vissa fall av
oguldna ut-
skylder m. m.

Härpå upptogs till behandling bevillningsutskottets betänkande, nr 29, i anledning av väckt motion med förslag till lag om nedskrivning i vissa fall av oguldna utskylder och allmänna avgifter.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 142, hade herr *Kilbom m. fl.* föreslagit, att riksdagen måtte antaga följande

Förslag

till

Lag om nedskrivning i vissa fall av oguldna utskylder och allmänna avgifter.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Häftar någon för oguldna utskylder eller andra allmänna avgifter till stat eller kommun, vilka förfallit till betalning före den 1 januari 1923, skall hädanefter vid deras betalande eller indrivande sådan nedsättning i deras belopp verkställas, som motsvaras av förhållandet mellan allmänna prisvärdet det år, utskylderna och avgifterna förföllo till betalning, samt samma värde under det år skatten betalas eller uttages.

Såsom allmänt prisvärde under ett visst år skall anses medeltalet av det under årets olika månader gällande prisvärde å konsumtionsvaror enligt av socialstyrelsen verkställda indexberäkningar.

2 §.

Beslut om nedsättning enligt 1 § skall, oavsett att särskild ansökning därom ej framställes, skyndsamt meddelas av vederbörande uppbördsman eller, där utskylderna överlämnats till indrivning, av utmätningssmannen, samt må genast verkställas, även om klagan däremot föres.

Har beslut om nedsättning en gång meddelats, stånde därvid fast, även om allmänna prisvärdet sedermera förändras.

3 §.

Sedan skattskyldig erlagt det enligt 1 § reducerade beloppet av honom påförda utskylder och avgifter, vare så ansett som om nämnda utskylder och avgifter blivit till fullo guldna, och må förty återstoden ej vidare av honom utkrävas.

4 §.

Med stöd av de inom socialstyrelsen uppgjorda utredningar över allmänna prisvärdets stegring sedan juli månad 1914 och efter förslag av nämnda styrelse utfärdar Kungl. Maj:t varje halvår till ledning för uppboräds- och utmätningmäns tabeller, vari, uttryckta i jämna tusental, angivas de bråktal, varmed under olika år förfallna skattebelopp böra reduceras. Samtidigt lämnas hänvisning om tillvägagångssätt vid redueringen.

*Ang.
nedskrivning
i vissa fall av
oguldna ut-
skylder m. m.
(Forts.)*

5 §.

Klagan över uppborädsmans eller utmätningmans beslut enligt denna lag föres i den ordning, som är stadgad för klagan över felaktig debitering av utskylder.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och skall härvid iakttagas följande:

1) Är vid sagda tid ärende angående indrivning av i denna lag omförmälda utskylder eller avgifter beroende på utmätningmans åtgärd, skall därmed tillsvidare anstå, intill dess beslut fattats om utskyldernas eller avgifternas nedläggning.

2) Har vid nämnda tid någon del av utskylder eller avgifter redan guldits, skall det oaktat hela det belopp, som är eller varit överlämnat för indrivning, nedsättas i enlighet med bestämmelserna i denna lag med tillämpning av då gällande reduceringsprocent samt från det sålunda nedsatta beloppet avräknas vad dittills blivit guldut och endast det därefter återstående beloppet indrivs. Skulle vid sådan reduering och avräkning intet återstå, vare så ansett som utskylderna och avgifterna blivit till fullo guldna.

3) Har till uttagande av utskylder eller avgifter införsel beviljats i den skattskyldiges avlöning, pension eller livränta och är införselåtgärden ej ännu avslutad, förfares på sätt nyss sagts, och åligger det utmätningssmannen att skyndsamt verkställa avräkning av utskyldsbeloppet och underrätta arbetsgivare eller myndighet om vad ytterligare skall innehållas, ävensom vidtaga den jämkning i införselbeslutet, som härav må påkallas.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Uti en vid betänkandet fogad reservation hade herr *Samuelsson* förklarad, att han yrkat bifall till motionen.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **Samuelsson**: Jag har till detta utskottsutlåtande fogat en reservation vari jag yrkar bifall till motionen. I anledning härav ber jag att få säga några ord.

Meningen med motionen är ju den, att vi skulle vilja försöka få riksdagen att i någon mån hjälpa de medborgare, som på grund av arbetslöshet under den stora kris som gått över landet icke med bästa vilja i världen kunnat betala sina skatter i rätt tid och nu få betala dem i ett penningvärde, som är betydligt högre än det som rådde det år, då skatten skulle erläggas. Man har så mycket mera anledning att i detta fall vidtaga åtgärder, då dessa grupper icke blott ha fått under långa tider gå utan arbete, utan sedan fått vidkännas löneminskningar i rätt så raskt tempo, vilket helt naturligt gör, att de ha mycket svårt att, även om de fått arbete, kunna betala sina skatter, isynnerhet om icke riksdagen vidtager några

Ang.
nedskrivning
i vissa fall av
oguldna ut-
skylder m. m.
(Forts.)

åtgärder för att reducera dem till det värde, som egentligen är rättvist enligt det nuvarande penningvärdet. Jag är fullt övertygad om att nästan de flesta av kammarens ledamöter från sina kommunalfullmäktige eller stadsfullmäktige känna till, att man där mer än en gång under senare tid haft att behandla spörsmål liknande detta. Jag har fått reda på, att det hos snart sagt de flesta fullmäktige, åtminstone där man haft någon större arbetarstäm i kommunen, varit framställningar om någon reducering eller avskrivning, för att dessa medborgare på så sätt återigen skulle komma på rätt bog i samhället. Här borde enligt mitt förmenande ha varit tillfälle för bevillningsutskottet att visa litet större forståelse för denna grupp medborgare i det läge, vari de för närvarande befinna sig.

Om man nu går närmare in på utskottsutlåtandet, finner man, att utskottet i första punkten säger, att det icke kunnat gå med på motionen, särskilt därför att man där krävt, att det skulle gälla även kommunalskatterna. Det har icke kunnat gå med på saken, därför att man då skulle gå in på kommunernas laga fordringar, vilket vore ur rättssäkerhetssynpunkt betänkligt. Detta är ju en sak, som man kan diskutera, men jag anser åtminstone för min del, att även den enskilde medborgaren som sådan bör ha rätt att fordra, att man även ser något litet på rättssäkerhetssynpunkten, när det gäller att hjälpa honom, och ser till, att han kan fullgöra sina skyldigheter och får fullgöra dem så, att han kan föra en något så när människovärdig tillvaro. Jag anser, att rättssäkerhetssynpunkten med hänsyn till den enskilde medborgaren borde i detta fall gå före rättssäkerhetssynpunkten, när det gäller att tillvarataga kommunernas intressen. För övrigt ifrågasätter jag, om icke riksdagen mer än en gång hittills har fattat beslut i frågor, som gälla kommunernas ekonomiska liv i mycket större utsträckning, än vad det här är fråga om. Även om det skulle gå därhän, att man i kommunerna i vissa fall skulle få företaga några små uttaxeringar för att hjälpa denna grupp, som kommit efter, så kan jag för min del icke inse annat, än att det är en fullständigt rättvis synpunkt och rättvis tanke, att vi på detta sätt samfällt försöka hjälpa dessa medborgare ur deras knipa.

Vad sedan beträffar kronoutskylderna, har utskottet även där gjort en hel del anmärkningar. Man pekar i början på att det skulle vara en orättvisa mot de skattebetalare, som hava betalat sina skatterestantier så sent som i år och icke få hjälp av det beslut, som riksdagen genom att bifalla motionen skulle komma att fatta. Det är ju helt naturligt, att när en riksdagen fattar ett beslut, blir det vid själva övergångspunkten en del, som icke få del av det och för vilka det då skulle kunna anses som en orättvisa. Men jag kan icke se annat än, att detta är en rätt så sökt anledning, när utskottet på denna grund yrkat avslag på motionen. Jag kan åtminstone icke anse det vara skäl för utskottet, att, därför att det möjligtvis finnes en del som redan i år betalat sina skatterestantier, yrka avslag på motionen. För övrigt hava ju aldrig motionärerna någon gång talat om den där *fulla* rättvisan, som utskottet ett par gånger i motiveringen tryckt på. Det kan aldrig bli fråga om full rättvisa. Vi ha endast sagt i vår motion, som jag här ytterligare vill påpeka, att det endast är fråga om en *betydlig* rättvisa åt dessa medborgare, som på grund av samhällsförhållandena icke kunna betala sina skatter.

Utskottet har vidare, när det gäller kronoutskylderna, pekat på de svårigheter, som skulle bli en följd, därest man nu skulle biträda motionen. Det skulle inträffa en del svårigheter, när det gäller indrivandet av kronoutskylderna. Ja, det är helt naturligt, att det måste bli en hel del arbete på grund av ett bifall till motionen. Men jag har den uppfattningen, att dessa svårigheter i alla fall icke kunna vara större, än att riksdagen, om den skulle biträda motionen, alldeles säkert skulle göra en så stor tjänst åt dessa medborgare, att det skulle uppväga de små svårigheter, som skulle bli en följd av ett bifall till dessa reduceringar.

Man har sedan i utskottsutlåtandet tryckt på en statistik, som man inhämtat

från sex församlingar inom Stockholms stad och sju kommuner inom Stockholms län och som visar, att det icke är så många, som för närvarande restera för kronoutskylder, som man har tänkt sig i denna motion. Det är i och för sig tacksamt att studera statistiken, därför att den om något visar, att arbetarna, trots de stora svårigheter de haft under de senare åren, icke äro några skatteskokkare. De ha endast kommit efter nu på grund av de abnorma förhållanden, som varit rådande i landet. Jag menar, att därigenom har statistiken ett visst värde. För övrigt vill jag säga, att denna statistik är uppgjord efter förhållandena här i Stockholm, där det ju även finnes rätt så många arbetare, men om man finge en statistik från kommuner, som huvudsakligen innefattade järnbruchsindustrien, där striderna för arbetareklassen varit som störst, är jag övertygad om att det skulle visa sig, att skatterestantierna där äro betydligt större, än vad denna statistik utvisar. Men även om man skulle kunna säga, att restantierna icke äro större, än vad denna statistik utvisar, så anser jag, att det ändå är tillräckligt många, som på grund av förhållandena kommit efter, för att riksdagen skall vidtaga åtgärder till deras hjälp. Det visar sig, att enbart i dessa sex församlingar i Stockholm är det 1,020, som restera för kronoutskylderna för år 1921, och detta borde enligt mitt förmenande vara tillräckligt, för att riksdagen skulle hjälpa, så mycket mera som dessa huvudsakligen torde ha kommit efter på grund av de abnorma förhållanden som varit rådande. För övrigt är det att märka, att motionärerna aldrig tänkt sig, att detta endast skulle tillämpas på kronoutskylderna. Vi ha velat sträcka riksdagens beslut även till kommunalutskylderna, och då vågar jag försäkra, att en statistik över restantierna ifråga om kommunalutskylder skulle, på grund av de förhållanden som jag förut påpekat, visa betydligt högre siffror än den statistik, som här föreligger i fråga om kronoutskylderna.

Jag har för min del icke av det utskottsutlåtande, som här föreligger, blivit övertygad om att det icke finnes anledning att försöka reducera skatterna för dessa medborgare. Ja, jag skulle kunna tillägga, att på grund av utskottsutlåtandet och på grund av den statistik, som här föreligger från dessa kommuner, och på grund av det resonemang, som man framfört i utskottsutlåtandet, har denna min uppfattning vunnit i styrka, att riksdagen bör se till att i någon mån försöka reducera skatterna och i någon mån försöka hjälpa dessa medborgare, som det här är fråga om. Jag har alltså ingen anledning att frångå den ståndpunkt, som vi intagit i motionen och vilken jag intar i min reservation, och jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservationen och därmed till motionen.

Herr Sköld: Herr talman! Det är klart att vi inom bevillningsutskottet erkänna, att det har uppstått svårigheter för många skattebetalare på den grund, att skatten pålagts och taxerats under en tid med lågt penningvärde, och sedan blir inkrävd under en tid då detta penningvärde är mycket högre. Det är, som sagt, en sak som vi från vår sida inte vilja på något sätt förneka. Men när motionärerna här ha förutsatt vissa åtgärder från statens sida, måste det ju dock tillses, huruvida dessa åtgärder inte bli alltför vidlyftiga och alltför svåra i förhållande till den omfattning det missförhållande har, som det gäller att avhjälpa. Jag tror, att över huvud taget den största stöttestenen för genomförande av en sådan reglering ligger däri, att det skulle medföra en hel del konsekvenser för statsverket, på så sätt att staten skulle tvingas att ge sig i kast med alla de missförhållanden, som uppstått under den tid av svängande penningvärde, som vi nyss ha genomlevat.

Här har från motionärernas sida påpekats den svårighet, som uppstått för de människor, som blivit taxerade under ett lågt penningvärde, och som på grund av en eller annan oförvållad anledning inte varit i stånd att betala skatt förrän man kommit fram till en tid med högre penningvärde. Men det före-

*Ang.
nedskrivning
i vissa fall av
oguldna ut-
skylder m. m.
(Forts.)*

Ang.
nedskrivning
i vissa fall av
oguldna ut-
skylder m. m.

(Forts.)

ligger precis samma skäl, och många gånger lika ömmande skäl, i andra fall, t. ex. beträffande de medborgare, som ha tagit lån i riksbankens avbetalningslånemfond under en tid av lågt penningvärde, och nu tvingas att fullgöra sina förpliktelser i ett mycket bättre penningvärde. Samma sak gäller överhuvud taget varje lån som skett i landet under tider av lågt penningvärde. Och det är svårigheter, som drabba även de allra minst bemedlade samhällsgrupperna och stora grupper av arbetare; man kan erinra sig den strävan som vi de senaste åren ha bevittnat i fråga om att skapa egna hem. Jag har bara pekat på ett par konsekvenser, som röra de minst bemedlade. Men det är klart, att om man överhuvud taget går in för principen att reglera de missförhållanden, som uppstått genom svängningar i penningvärdet, kan man inte stanna bara i den undre kanten, utan är tvungen att utsträcka denna omorganisation på hela det ekonomiska området. Det finns intet land som kan ge sig i kast med en sådan uppgift — det vore fullkomligt utopiskt att tänka, att man skulle gå fram på den väg som här är föreslagen.

Det finns, vid sidan av denna rent principiella utgångspunkt, ett mycket starkt praktiskt skäl gent emot det projekt, som här är framfört. För det första måste det ju sägas ifrån, att frågan huruvida staten har rätt att reglera förhållandet mellan kommunerna och deras gäldenärer, vilken fråga herr Samuelsson ansåg kunna diskuteras, den kan inte diskuteras. Det finns ingen möjlighet för riksdagen att ge sig in för att reglera förhållandet mellan fordringsägare och gäldenärer. Riksdagen kan, som herr Samuelsson påpekade, i skattelagar och andra lagar fatta beslut, som mycket djupt ingripa i kommunernas ekonomi för framtiden, och som också mycket djupt ingripa i de enskilda medborgarnas ekonomi för framtiden, men inte kan riksdagen reglera förhållanden, som ligga tillbaka i tiden, mellan gäldenärer och fordringsägare. Och när herr Samuelsson säger, att medborgarnas rättssynpunkt bör gå före kommunernas rättssynpunkt, ligger saken i själva verket så, att det härskar precis samma demokratiska författning i de självstyrda kommunerna som i den svenska staten. Om det sedan är mycket eller litet är här likgiltigt. Och då är det väl lika uppenbart och klart, att man skall gå till kommunerna med dessa regleringsanspråk. Enligt svensk lag är det nämligen kommunerna, som ha att avgöra denna sak, och inte riksdagen. Enligt mitt sätt att se är det för oss fullkomligt omöjligt att ingripa i dessa rättsförhållanden, då de ligga utanför riksdagens kompetens.

Inom utskottet ha verkställts vissa utredningar, som ha varit avsedda att visa, vilka verkningar ett bifall till förevarande motion skulle komma att ha i vad den avser statsskatten. Vi ha låtit upprätta en statistik från de mest utpräglade arbetardistrikten i Stockholms stad, och från vissa kommuner med mycket framträdande arbetarbefolkning i Stockholms stads omnejd. Det måste sägas, att dessa siffror äro utmärkande för läget i hela landet. Det är emellertid inte alls så, som herr Samuelsson säger, att dessa siffror på något sätt visa den ena eller den andra medborgarkategoriens villighet att betala skatt, utan den visar helt enkelt bara vad som finns kvar, sedan vederbörande ha avkortat och avskrivit skatter i en viss utsträckning. Samma avkortningsförfarande och samma avskrivningsförfarande tillämpas i stort sett i hela landet, och det finns därför all anledning antaga, att skatterna i samma utsträckning äro avkortade och nedskrivna i andra län som i Stockholms län och Stockholms stad. Här är alltså inte fråga om att visa, i vilken utsträckning medborgarna ha betalt sin skatt. Avsikten är att visa, hur mycket oreglerade skatterestantier återstå från det år, som kan komma i fråga för en reglering. Man måste vid bedömandet av dessa siffror först och främst säga, att år 1922 finns det ingen anledning att här upptaga, därför att skillnaden i index mellan de två åren är så liten som mellan 183 och 176. Endast en så liten del av skatten skulle bli

avskriven, att det över huvud taget inte är lönen värt att sätta i gång detta arbete.

Då gäller frågan hur mycket skatter det finns kvar i restantier från 1921. Och det visar sig, att inom dessa sex arbetarförsamlingar i Stockholm har man kvar av dem, som äro beroende på införsel, och några andra kunna inte komma i fråga, som herr Samuelsson också nämnde, 1,020 poster. Men att märka är att av dessa äro 420 arbetare, 600 äro icke arbetare. Då uppstår problemet, huruvida man skall gå åstad och verkställa denna rättvisa inte bara för dem, som äro nödlidande och behöva det ur barmhärtighetssynpunkt, utan avgöra saken från ett slags rättvisesynpunkt för allesammans. Jag tror för min del att det skulle vara det farligaste av allt, om man i detta speciella fall skulle verkställa denna nedskrivning av statens fordringar oberoende av om ett behov föreligger eller ej.

Man måste alltså säga, att det är ett så litet antal personer och fall som verkligen kunna anses behjärtansvärda, att man måste ställa sig mycket frågande huruvida det lönar sig att tillgripa den omständliga apparat, som motionärerna ha ifrågasatt. Det behöver väl inte på något sätt för kammaren uppvisas, vilka svårigheter det skulle komma att medföra ur rent teknisk synpunkt att verkställa de utredningar och de tabellskrivningar inom vårt uppboordsväsen, som här ifrågasättas. Jag tror, när det dock är ådagalagt, att effekten blir så minimal, att det icke finns någon anledning att tillgripa så stort våld.

Jag tror, att det jag här anfört kan vara tillräckligt. Jag skall sluta med att dessutom påpeka, att det yrkande som här har framställts av herr Samuelsson icke torde lända till det resultat som motionärerna ha avsett. Jag skall taga mig friheten att för kammaren läsa upp första paragrafen av den förordning som här är föreslagen:

»Häftar någon för oguldna utskylder eller andra allmänna avgifter till stat eller kommun, vilka förfallit till betalning före den 1 januari 1923, skall hädanefter vid deras betalande eller indrivande sådan sänkning i deras belopp verkställas, som motsvaras av förhållandet mellan allmänna prisvärdet det år, utskylderna och avgifterna förföllo till betalning, samt samma värde under det år skatten skall betalas eller uttagas.

Såsom allmänt prisvärde under ett visst år skall anses medeltalet av det under årets olika månader gällande prisvärde å konsumtionsvaror enligt av socialstyrelsen verkställda indexberäkningar.»

Hur skall nu detta räknasätt tillgå? Jo, å ena sidan skall man taga medeltalet av månadsberäkningarna inom socialstyrelsen för det år skatten förföll till betalning, å andra sidan skall man till jämförelse taga det år, under vilket skatten skall betalas. Men medeltalet för det år skatten skall betalas blir inte färdigt förrän efter 31 december samma år. Skatten kan alltså inte betalas förrän *efter* det år under vilket skatten skall betalas. Man kan ju fråga sig, under vilket år då skatten egentligen skall betalas. Såvitt jag förstår kan en tolkning av denna paragraf endast lända till, att skatten överhuvud taget inte blir betald alls. Givetvis måste erkännas att det kan vara en mening i detta också, och det kan ju hända att motionärerna avsett en sådan lösning. Det betyder ju i grund och botten ingenting annat än att riksdagen beslutar efterskänka alla dessa skatterestantier. Det kan också vara en väg, som väl så bra låter sig diskutera.

Men det är icke detta frågan gäller. Jag måste alltså säga, att ur såväl principiella som praktiska synpunkter måste ett framgående på motionärernas väg betecknas som omöjligt. Dessutom är det förslag som här är framlagt ur lagteknisk synpunkt sådant, att det inte lär av kammaren kunna bifallas.

På grund härav, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang.
nedskrivning
i vissa fall av
oguldna ut-
skylder m. m.
(Ports.)*

Ang.
nedskrivning
i vissa fall av
oguldna ut-
skylder m. m.
(Forts.)

Herr **Kilbom**: Herr talman! När jag nyss hörde herr Skölds anförande erinrade det mig bra mycket om ett samtal, som jag har haft här i Stockholms stad men en skatteuppbördskommisarie. Herr Skölds synpunkter har varit skatteuppbördskommisariens synpunkter. Han talade visserligen i början av sitt anförande om att i bevillningsutskottet hade man erkänt att svårigheter uppstått för vissa, framför allt naturligtvis mindre inkomsttagare, därigenom, att skattebetalningen måste erläggas i annat penningvärde än det, som gällde då skatten utskrevs. Men de synpunkter som sedan anfördes, voro verkligen skatteuppbördskommisariens. Trots att man erkänner dessa svårigheter, och trots att man alltså, liksom herr Sköld i egenskap av socialdemokrat, vet, hur en massa arbetare ha det ute i landet, drager man inte konsekvenserna av sitt erkännande, eller tar någon hänsyn till hur arbetarna i landet i verkligheten ha det. Jag måste här verkligen säga, att det tydligen inte alls är bra för vissa personer att komma in i bevillningsutskottet, ty där bli de sannerligen mera det *borgerliga* samhällets gårdvarar än de taga till sin uppgift att tillvarataga sina valmäns intressen. Jag har emellertid under mina resor ute i landet, senast åtta dagar i söndags, fått så klara belägg för nödvändigheten att vidtaga några åtgärder i motionens riktning, att jag skall tillåta mig att här lämna några siffror.

Jag vill emellertid, innan jag kommer dit, hänvisa till att denna fråga, om också icke i samma form som här så dock i varje fall frågan om vilka åtgärder man skall vidtaga för att lindra för de mindre ekonomiskt situerade då det gäller deras skattebetalning, har varit uppe i ett stort antal kommuner landet runt. Då vi senast behandlade frågan angående tillämpning av lagen om införsel i lön anförde jag några fall. Jag kunde här anföra ytterligare en del, men då här sitta i kammaren en hel massa medlemmar av kommunalförvaltningar, som veta, att läget är sådant, att människorna icke kunna betala, torde det vara överflödigt. Med hänsyn till denna vetskap torde det väl ändå vara rätt så märkvärdigt, om man skulle taga större hänsyn till utskottets ohållbara synpunkter än till nödvändigheten att hjälpa dem, som i detta avseende behöva hjälp.

Utskottet gör gällande, att ett av de skäl, som tala emot åtgärder i anslutning till motionen, är att kommunernas rätt till skatten inte kan beskäras. Rättsäkerheten, säger man, skulle bli illusorisk. Åja, om man vore lika ömsint om rättssäkerheten då det gäller andra fall i detta land som man är i detta, skulle det sannerligen vara mycket bättre med rättsäkerheten än det för närvarande är. Jag antar, att vi emellertid redan i dag på en annan punkt på föredragningslistan bli i tillfälle att belysa denna rådande rättssäkerhet. Det skulle, enligt mitt sätt att se, ha varit någon mening, om saken formulerats så från demokratisk synpunkt: kommunernas bestämmanderätt får inte kringskäras. Men hade man gjort det skulle jag i min tur ha svarat: kommunernas självbestämmanderätt är redan så kringskuren, inte minst i Stockholm som jag nu närmast tänker på, och kringskäras i en sådan utsträckning nära nog varje dag, att det snart ingenting blir kvar av densamma.

Vidare säger man, att på andra håll än i fråga om skattebetalandet har det uppstått svårigheter på grund av penningvärdets förändring, utan att någon reglering kan ske. Visst har reglering skett, även om man inte skrivit in det i lagen. Vad är det annat t. ex. då folk ha fått gå i konkurs på grund av följderna av den deflationsperiod, som har efterträtt inflationsperioden? Det är en reglering, som förhållandena själva ha genomfört, och ingenting annat. Jag räknar naturligtvis här med de fall, där konkursen inte har gjorts av andra skäl än det rena och klara tvånget. Regleringar till följd av penningvärdets förändring finns det även i många andra avseenden.

Man säger vidare, att genom en åtgärd i enlighet med motionen skulle likheten mellan de skattskyldiga komma att rubbas. Jag vill påstå, att denna likhet finns redan nu *icke*. Jo, den finns i teorien, men den finns naturligtvis ej i praktiken. Av två personer med låt mig säga 2,000 kronor i inkomst per år har den ene två barn att försörja, alltså inklusive sig själv och hustru 4 personer, den andre 6 barn, alltså inklusive sig själv och hustru 8 personer. Alldeles oavsett därifrån, att för dem gäller skatteavdrag för antalet barn åtminstone under en viss ålder, existerar mellan dessa familjer ingen som helst likhet då det gäller erläggande av skatt. Det förefaller mig verkligen, som om man således inte behöver taga alltför stora hänsyn till vad som *teoretiskt* kan vara riktigt, men praktiskt icke är det. Under alla omständigheter väntade jag inte att herr Sköld skulle göra det.

*Ang.
nedskrivning
i vissa fall av
oguldna ut-
skylder m. m.
(Forts.)*

Det underbaraste skälet är emellertid då man talar om, att det ur bokförings-synpunkt är så svårt att genomföra en åtgärd i enlighet med motionen. Jag har verkligen tittat efter i skatteuppbördsräkningarna, och det föreföll mig inte alls vara svårt, naturligtvis förutsatt att viljan finns. Skulle det männe inte gå att linjera upp en ny kolumn eller skriva en siffra bredvid en annan i en redan befintlig kolumn i bokföringen? Inte ens torde det bli några svårigheter att tala om, i varje fall av den natur att de äro oöverkomliga, då kommun måste vända sig till en annan för indrivning av skatt från en person, vilken i den ursprungliga hemorten inte fullgjort densamma. Skall man låta dylika rent tekniska svårigheter vara avgörande, skulle jag vilja ställa den frågan till herr Sköld: vad finns det då överhuvud taget för möjligheter att åstadkomma någonting? Sådana argument kunna åberopas mot vilket som helst förslag till ändring av gällande bestämmelser. Då det utkommer en ny lag t. ex., skall det utfärdas en ny författning om saken, denna skall skickas ut till alla de personer, som äro beroende av tillämpningen, folket skall, åtminstone borde, ha reda på den nya lagens innehåll o. s. v. Argumentet om de tekniska svårigheterna synes mig alltså motivera påståendet om de obotfärdigas förhinder. Slutligen har utskottet gjort en undersökning av skatterestantierna i bl. a. några av Stockholms församlingar för de år, som skulle kunna tänkas komma i fråga. Och man har då kommit till det resultatet, att för år 1921 kvarstå på restlängd endast 420 arbetare. Den siffran i och för sig säger dock ingenting alls, och det vet herr Sköld precis lika bra som jag. Därtill kommer, trots bestridandet gentemot herr Samuelsson på den punkten, att i det avseendet är Stockholm icke typiskt för de förhållandena i vissa delar av det övriga landet, som i första hand ligga till grund för motionen.

Jag vill erinra om hurudana förhållandena ute vid järnbruken äro. Och det är dem man i första hand måste taga hänsyn till här. 1920 fick man, om jag icke minns alldeles galet, ute vid järnbruken i två repriser vidkännas en löne-nedsättning, varje gång på 20 %. Det dekretades helt enkelt, det spikades upp på fabriksdörren ett tillkännagivande, att från och med den och den datum gällde den och den löne-nedsättningen. Redan då sköt man ett grundskott i arbetarfamiljernas ekonomi. Ty man kan icke tala om att levnadskostnaderna ens *börjat* sjunka vid den tiden. Så kom sedan arbetslösheten på allvar, från 1921. Och den drabbade mest järnbruken. Sedan arbetarna där arbetat en kort tid i slutet av 1922 och början av 1923 — vissa arbetare hade icke arbetat alls — så kom lockouten från den 28 januari 1923 till augusti samma år för att slå benen undan åttatimmarslagen. Först i september månad 1923 började arbetet. Järnbruksarbetarna började då få en liten smula inkomst.

Jag har här ett brev från en arbetare vid ett bruk i Västmanland, från Surahammar, som jag fått för åtta dagar sedan, vari det meddelas vilka löner arbetarna där hava. Timpningen utgör där 68 öre. Och för dem, som till-

Ang.
nedskrivning
i vissa fall av
oguldna ut-
skylder m. m.

(Forts.)

höra fackföreningsrörelsen, är det ingen hemlighet, att där endast undantagsvis förekommer ackordsarbete. Det vill med andra ord säga, att deras inkomst är 68 öre per timme. De hava per månad cirka 120 kronor. Jag tillåter mig citera brevet från den man jag talar om, en man, vars vederhäftighet ingen kan tvivla på, ty han åtnjuter allmänt förtroende på sin ort och i sin organisation. Han säger: »I januari 1923 hade jag en bruttoinkomst av 193 kronor, varav avgick 86 kronor, den större parten till utskylder, men därtill komma hyra, ved, sjukkasse och fackföreningskontingent. Februari, mars, april, maj, juni, juli lockout. Då hade jag kronor 10:50 i veckan. I familjen äro vi sex personer. En pojke har jag, som nu förtjänar till maten själv, men jag får hålla honom med kläder och skor. Augusti hade jag kr. 172:88, avgick kr. 69:16; september kr. 187:61, avgick kr. 38:16; oktober kr. 222:32, avgick kr. 68; november kr. 229:53, avgick kr. 78:50; december kr. 56:18, avgick kr. 29:61. Sedan har min hustru varit sjuk, och därmed hava följt en hel del onkostnader, som jag ej här specificerat. Januari 1924 var min förtjänst kr. 173:70, avgick kr. 65; februari kr. 126:59, avgick kr. 62:78.» — Jag undrar just ändå, herr Sköld, om det icke vore lämpligare, att bevillningsutskottets socialdemokratiska ledamöter, då undersökningar skola göras, t. ex. hos sina partivänner ute i landet, som hava med skatteuppbörden att göra, hörde efter, huru arbetarna ha det, i stället för att använda sig av ämbetsmän, vilka icke ordentligt känna läget och som platt ingen känsla ha för arbetarklassens läge.

Jag har också några andra siffror angående förhållandet med skatterna i Jokkmokks kommun i Norrbotten, som borde intressera t. ex. herr Lövgren en liten smula. Det skrivs härom, att ett nödtillstånd framskapats tack vare skogsavverkningens inställande i stor utsträckning — en avis till skogsbolagen! Jag kan dock i det sammanhanget med stor tillfredsställelse stryka under herr Lindmans maning på skogsvårdssällskapets möte häromsistens, att man måste börja hushålla ekonomiskt med vår skog. Det är bara skada, att den insikten kommit litet för sent. — »Skatteindrivningarna ha utarmat ännu flera heter det i fortsättningen, som därigenom tvingats till fattigvården och ännu hårdare tryckt de få återstående skattedragarnas förmåga. För att betala de tunga skatterna har folk fått lämna gård och grund, sina mjölkkor, sin enda dragare, sina jordbruksredskap, sina möbler o. s. v.» Huru skatteskruben måst tilldragas under denna nödperiod framgår av några siffror, som jag skall nämna. 1918 uttaxerades per 100 kronor 7:70 kronor; 1919 kr. 13:70, 1922 kr. 13:58, 1923 kr. 14:—. För att ännu bättre illustrera tillståndet skall jag angiva hela utdebiteringen för dessa år. Dessa summer sluta på för 1918 kr. 250,828:41; 1919 kr. 587,985:05; 1921 kr. 1,024,789:09 och 1923 kr. 902,895:56. Hela utdebiteringssumman har med andra ord ökats från kr. 250,828:41 år 1918 till kr. 902,895:56 år 1923. Och man förstår av sig själv, att när utdebiteringssummorna ökats på det viset, bli svårigheterna delvis tack vare statsmakternas alltför hastigt framdrivna deflationspolitik outhärdliga för skattebetalarna och de mindre inkomsttagarna. Det framgår också av de skattebelopp, som bönderna och arbetarna där uppe förmått erlägga. 1918 inflöto sålunda endast 171,093 kronor av uttaxerade 250,000. 1919 inflöto 314,000 kronor, och då var det en restlängd på 273,812 kronor, eller med andra ord, skattebetalarna förmådde det året betala endast ungefär hälften av den uttaxerade summan. År 1920 betecknar emellertid en fullständig katastrof i detta avseende. Då inflöto endast 334,000 kronor av utdebiterade 851,000. Restlängden det året uppvisade alltså en summa av 517,000 kronor, en summa, som med nära 200,000 kronor överstiger vad som influtit på utdebiterade kommunalutskylder det året.

Det förstår var och en, att under sådana förhållanden är det fullständigt omöjligt att kunna fortsätta med det system som nu råder. Är det så att

riksdagen icke i år vill fatta något beslut i anslutning till motionen, blir resultatet det, att kommunerna undan för undan i sina böcker få släpa med dessa restlängder, och följden därav blir, att så småningom kommer man att *tringas* till att avskrivna dem. Och varen övertygade om att det fanns ett medvetet sammanhang mellan den motion, vi nyss behandlat här rörande mistandet av rösträtten för dem, som icke fullgjort sin skattskyldighet, d. v. s. icke inbetalt uppdebiterade skatter, och de stora restlängderna för obetalda skatter.

Jag tror sålunda, herr talman, att det finnes mer än nog av skäl, som tala för denna motion, och mycket starkare talande skäl än de, som tala i den riktningen, som bevillningsutskottet anfört och herr Sköld nyss ytterligare sökt stärka. Jag tillägger ännu en gång: är det så, att man är ense därom, att det finnes stora svårigheter för skattebetalarna, då kan jag icke förstå, hur man kan komma till den slutsats, som bevillningsutskottet härvidlag gjort. För den händelse man icke är mera byråkratisk och mindre tar hänsyn till de verkligt behövandes intressen, än man kunde hava rätt att vänta, åtminstone från vissa håll.

Herr Sköld talade om att det här förslaget är så förfärligt omöjligt. Det är möjligt, att det icke är så bra. Det är jag den förste att erkänna, ty jag gör visst icke anspråk på att förslaget skall vara fullkomligt, även om en jurist, som sysslat med skattelagar, tittat på det. Men jag tror icke, att det är så omöjligt, som herr Sköld nyss med en viss lämpligt avpassad betoning sökte göra gällande. Dock, även om så vore, men t. o. m. enligt utskottets eget utlåtande verkligen *föreligga stora svårigheter*, och om förhållandena ute i kommunerna landet runt, icke minst inom industridistriktet, men också inom distrikt, där mindre jordbruk finnas, visa dessa svårigheter, då frågar jag: äro icke dessa förhållanden av den betydelse, att man bör taga mera hänsyn till dem och, i fall *detta* förslag är olämpligt, föreslå något annat? Det borde ändock vara huvudsaken, att realiteterna och rättssynpunkterna finge komma till tals.

Herr **Sköld**: Herr talman! Jag vet icke, om det kan föreligga någon anledning att bemöta herr Kilbom. Han har egentligen icke talat om den sak det här gäller. Han har försökt att utmåla oss som det borgerliga samhällets gårdvarar och skildrat interiörer, som tydligen icke hava med denna lag att skaffa. Han har försökt att skapa ett sken av rättfärdighet omkring det omöjliga projekt, som han och hans medmotionärer här åstadkommit.

Jag skall likväl ta mig friheten att i alla fall peka på några av de synpunkter, som herr Kilbom anfört. Herr Kilbom säger, att runt om i kommunerna har frågan om omöjligheten att kunna betala skatterna varit uppe. Jag förmodar, att detta där ute i kommunerna medfört, att kommunalskatterna blivit avskrivna för de människor, för vilka det varit omöjligt att betala, ty en dylik åtgärd hava kommunerna full rätt till. Har kommunen erkänt omöjligheten för vederbörande att betala skatten, så har man väl också avskrivit de kommunala skatterna. Och så är det väl i grund och botten också, herr Kilbom? I de allra flesta kommuner släpar man icke åren igenom med några restlängder, utan skatterna avskrivnas.

Herr Kilbom ansåg, att den kommunala självbestämmanderätten är rätt hårt kringskuren, och att det icke finnes någon anledning att slå vakt omkring rättssäkerheten för kommunerna. Ja, när jag hörde detta, kom jag att erinra mig ett beslut vid förra årets riksdag. När riksdagen beslöt taga en del av nöjeskatten från Stockholms stad och giva den åt de kungliga teatrarna, vilket ramaskri åstadkom det icke från Stockholm, även från den kanten, som herr Kilbom representerar! Och där var dock fråga om ett beslut, som sträckte sina verkningar mot framtiden och icke som här till den tid, som varit.

Ang.
nedskrivning
i vissa fall av
oguldna ut-
skylder m. m.
(Forts.)

Ang.
nedskrivning
i vissa fall av
oguldna ut-
skylder m. m.
(Forts.)

Sedan påstod herr Kilbom, att man icke kan jämföra Stockholm med övriga delar av landet, ty där skulle råda olika förhållanden. Jag må säga, att då måtte jag vara ohjälpligt okunnig. Jag vet icke, att det gäller några andra förhållanden beträffande skatternas indrivning, avkortning och avskrivning i Stockholm än vad som gäller för hela landet, nämligen att indrivningen skall skyndsammast möjligt vara genomförd. Det kan därför icke bliva tal om någon annan ordning för Stockholm, såvida det icke föreligger slarv från uppboordsmyndigheternas sida. Och då är det väl lämpligast att på vederbörlig ort påtala det slarvet.

Sedan kom herr Kilbom här och skildrade en arbetares ställning vid Surahammar. Jag tar ögonblickligen fasta på detta exempel. Herr Kilbom sade ju hela tiden, att denne man hade betalt sin skatt. Hur skall då detta förslag kunna hjälpa honom? Herr Kilbom skildrade även mycket omständligt förhållandena i Jokkmokk. Men dessa stackare synas dock hela tiden hava betalt sin skatt. De kunna ju därför icke heller komma i åtnjutande av de förmåner, som här i detta avseende äro ifrågasatta. Vad vi inom utskottet framför allt gjort är, att vi påpekat, att tack vare det gällande avskrivnings- och avkortningsförfarandet är det ett så litet antal människor kvar, som restera med sina utskylder för det år, som här skulle kunna komma i fråga — ty det kan icke gälla något annat år än 1921 — att det är för litet antal för att det skall vara lönt att ge sig in på detta, även om det icke skulle finnas så starka principiella skäl mot hela förfarandet, som det i grund och botten finnes.

Alltså, herr Kilbom har här argumenterat för någonting helt annat än det förslag han framlagt. Och jag förstår, att det är nödvändigt för herr Kilbom att göra det för att förslaget, såsom herr Kilbom själv torde förstå, skall få någon verkligt saklig innebörd. Det kan icke hjälpas, att vi, som sitta i utskottet och skola behandla dessa frågor, få taga på dessa ting en liten smula mindre lättsinnigt, än herr Kilbom kan göra.

Slutligen skulle jag bara vilja tillfoga, att när herr Kilbom varit uppe och tittat efter i längderna och funnit, hur lätt det skulle vara att göra detta arbete, så skall jag icke säga annat om den saken än det, att när man läst denna motion och sett, hur den ser ut, så tror jag också, man får förklaringen på varför det för herr Kilbom förefallit så lätt att genom en titt i längderna komma till rätta med problemet.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes av herr Kilbom, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 187 ja mot 11 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 13.

Föredrogos vart efter annat bankoutskottets memorial, nr 28, angående användande av riksbankens vinst för år 1923; samt

utlåtanden:

nr 29, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om viss ändring i särskilda bestämmelser angående tillämpning av avlöningsreglementet för befattningshavare vid riksdagens verk; och

nr 30, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning angående ytterligare anslag för utarbetande av personregistret till riksdagens protokoll för åren 1809—1866.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda memorial och utlåtanden hemställt.

§ 14.

Till avgörande förelåg vidare bankoutskottets utlåtande, nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa pensioner och understöd m. m. från allmänna indragningsstaten.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4, angående pension åt förre kamreraren E. F. Lilliesköld.

I en till riksdagen avlåten, den 7 mars 1924 dagtecknad proposition, nr 85, som hänvisats till bankoutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:ts under punkten 4 föreslagit, att riksdagen måtte medgiva, att förre kamreraren vid tekniska högskolan Ernst Ferdinand Lilliesköld finge, räknat från och med den 1 januari 1923, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension till belopp av 500 kronor.

*Ang. pension
åt förre
kamreraren
E. F. Lillie-
sköld.*

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av förevarande framställning, måtte medgiva, att förre kamreraren vid tekniska högskolan Ernst Ferdinand Lilliesköld finge, räknat från och med den 1 januari 1924, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till belopp av fyrahundra kronor.

Vid denna punkt var fogad reservation av herrar *Abrahamsson* och *Gardell*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke måtte av riksdagen bifallas.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr Gardell: Herr talman! Vid detta utlåtande har jag icke kunnat låta bli att avlåta en reservation, och jag ber därför att få säga några ord.

Beträffande herr Lilliesköld har han varit huvudkassör vid statens järnvägar, och därifrån åtnjuter han en pension av 4,000 kronor årligen. Dessutom har han under en längre tid haft en bisyssla som kamrer vid Tekniska högskolan, och därför har han icke haft lön utan endast arvode. Detta arvode har utgått med 800 kronor under åren 1892—1918, 1918—1920 med 1,000 kronor och 1921 och 1922 med 2,700 kronor. Då detta har varit ett arvode och icke någon lön, är det mycket riskabelt för riksdagen att börja jämställa en arvodes-

Ang. pension
åt förre
kamreraren
E. F. Lillie-
sköld.
(Forts.)

tagare med en löntagare, då man ju icke kan veta var sådant kan sluta. Statskontoret, som har yttrat sig över denna proposition, har också sagt, att det syntes tveksamt, huruvida han vore berättigad till pension för detta belopp, och det har icke kunnat gå med på Tekniska högskolans begäran om 1,500 kronor utan nedsatt beloppet till 500 kronor. Denna begäran har departementschefen även biträtt.

Bankoutskottet har varit tveksamt, huruvida han borde få någon pension, det har endast föreslagit 400 kronor. Jag för min del utgår från, att en tjänsteman som är anställd i statens tjänst och där har en bra avlöning och en bra försäkring för sin ålderdom, genom att vara tillförsäkrad pension, bör icke befatta sig med tillfälliga arbeten och hindra andra tjänstemän utom statens verk att få en välbehörlig inkomst.

Därför, herr talman, skall jag be att få yrka avslag på bankoutskottets hemställan, och samtidigt skall jag meddela, att första kammaren har bifallit reservationen med 84 röster; utskottet fick endast 29 röster.

Häruti instämde herr *Eriksson* i Grängesberg.

Herr **Winkler**: Herr talman, mina damer och herrar! Jag skall be att få yrka bifall till bankoutskottets utlåtande nr 31 i denna punkt. Det förhåller sig ingalunda så, att denne person, nämligen kamrer Lilliesköld, är den förste statsanställda man, som får pension på grund av två olika tjänster, utan det förekommer rätt ofta i bankoutskottet dylika pensionsärenden. Det är icke längre än sedan i fjol till exempel som det här fördes en mycket lång och livlig debatt om pensionsökning åt en kapten, som fört en postångare mellan Öland och fastlandet, och som redan tidigare hade pension på grund av sin anställning som sjöofficer, och det var även en rorgångare och en maskinist, där förhållandet var alldeles detsamma. Det är alldeles uppenbart, att de icke skola hava full pension för sin andra tjänst, men en man som denne, som tjänstgjort under mer än 30 år vid Tekniska högskolan, bör icke vara utan all slags tacksam erinran för denna långa och trogna tjänst. Även om befattningen under mycket lång tid haft karaktären av bisyssla, så har han använt mycket av sin lediga tid för fullgörande av ifrågakvarande tjänst, och under de sista åren, sedan han fick pension från statens järnvägar, har befattningen såvitt mig är bekant icke förenats med någon annan.

Nu har visserligen Tekniska högskolan föreslagit icke mindre än 1.500 kronor, men detta har statskontoret avstyrkt i likhet med vad som skett vid tidigare fall vid beviljade pensionsökningar för sådana som haft tvenne tjänster och i stället föreslagit 500 kronor, vilket även har blivit Kungl. Maj:ts förslag. Om nu riksdagen skulle avslå de 400 kronor, vartill bankoutskottet har nedprutat beloppet, skulle det såvitt jag kan bedöma innebära, att bankoutskottet och riksdagen framdeles icke skulle kunna bevilja någon person, som har en pension eller ett understöd på grund av tidigare statstjänst, någon ökning på grund av att han även innehåft en annan statstjänst, vare sig detta skett samtidigt med att annan tjänst innehåfts eller efter det han lämnat en föregående statstjänst, och det skulle vara en ganska betänklig sak, om vi sloge in på en sådan linje. Om det vore så, att det vore första fallet, då kunde jag finna något motiv för herr Gardells avslagsyrkande, men så är icke förhållandet, utan det är en praxis, som hittills tillämpats vid många tillfällen, och jag skulle beklaga, om riksdagen skulle fatta ett sådant beslut, som skulle hava den innebörden, att det skulle beröra samtliga dylika fall för framtiden och kanske även få delvis retroaktiva följder.

Herr talman, jag ber få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Persson** i Fritorp: Herr talman! Min ärade vän å Malmöhusbanken, herr Winkler, sökte göra gällande, att det icke vore första gången riksdagen beviljat en tilläggs pension av liknande innebörd som den föreslagna, och jag vill icke bestrida riktigheten härav. Däremot tror jag det vore första gången en befattningshavare i så pass framskjuten ställning det här gäller beviljades pension för en bredvid statstjänsten innehavd bisyssla. Jag vill för min del icke ingå på de principer, efter vilka bankoutskottet föreslår pensioner, men jag kan icke gå med på detta förslag om pension. Den förste talaren har redan erinrat om de olika förslag, som myndigheterna avgivit i detta ärende, det har så att säga varit en fullständig entreprenadauktion. Tekniska högskolans förvaltningsnämnd har föreslagit en pension av icke mindre än 1.500 kronor per år. Befattningshavaren i fråga har för detta arbete under 20 års tid icke haft mer än 800 kr. i arvode och under 5 år 1,500 kr. — till och med 1917. Det skulle alltså innebära, att pensionen skulle bli större än det arvode han den längsta tiden åtnjutit i denna anställning. Statskontoret har i sitt yttrande över förslaget yttrat, att det kunde starkt ifrågasättas, huruvida någon som helst pension borde beviljas herr Lilliesköld för kamrerarbefattningen, och vidare har det icke gått med på Tekniska högskolans förslag utan föreslagit beloppet till endast 500 kronor. Departementschefen har för sin del tillstyrkt statskontorets förslag. Utskottet har gått ned till 400 kronor. Nu skulle man kunna förstå det hela, om det förelegat några som helst ömmande skäl, men sådana hava icke blivit förebragta, och då vidare första kammaren med stor övervikt bifallit reservationen hoppas jag denna kammare skall fatta samma beslut. För min del anser jag det jämväl principiellt oriktigt, att en befattningshavare skall få pension för två tjänster, och med denna uppfattning ber jag, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

*Ang. pension
åt förre
kamreraren
E. F. Lillie-
sköld.
(Forts.)*

Herr **Hamrin**: Herr talman! När jag läste utskottets förevarande utlåtande, blev jag mycket förvånad över utskottets sätt att behandla denna fråga. Jag förmodade emellertid att en stark reservation var vidfogad, men jag fann till min förvåning, att det endast var två av bankoutskottets ledamöter, som reserverat sig. Sedermera har jag emellertid hört, att ställningen inom bankoutskottet alls icke var sådan som handlingarna synas visa. Det var tvärtom på det sättet, att 8 röstade för bankoutskottets hemställan och 6 emot, och det förklarar i någon mån eller rättare sagt mildrar min överraskning över att bankoutskottet verkligen kunnat gå in för sådana principer, som bankoutskottet här gjort. Ty enligt mitt förmenande äro de fullkomligt ohållbara från alla synpunkter sett. I stället för att en person, som åtnjutit en jämförelsevis hög lön och haft en framskjuten plats inom statsförvaltningen, som denne person haft, skulle få en särskild premiering därför att han mångsysslat under det han innehade sin ordinarie befattning, så borde tvärtom det tagas hänsyn till detta, så att han finge en minskad pension, när han avginge. Här är en person, som haft huvudkassörsbefattningen vid statens järnvägar. Vederbörande hava tillåtit honom att jämväl hava en annan befattning som bisyssla. När han avgått från huvudbefattningen har han fått en pension, som uppgår med dyrtidstillägg till nära 6,000 kronor — 5,600 kronor har det sagts — och så kommer man och föreslår, att han skall hava en särskild premiering för sin bisyssla, som han haft under samma tid, med 500 kronor. Jag vill fråga herr Winkler: är det verkligen rimligt att gå in för sådana principer? Nu säger herr Winkler, att det varit precedensfall föregående år, och han syftade därvid framför allt på kapten Gyllenstierna, om vars pension det vid föregående års riksdag fördes vidlyftiga debatter. Men nu vill jag för min personliga del säga, att jag uppträdde i kamrarna upprepade gånger emot hans pension. Fallet är emellertid helt annorlunda än det som nu föreligger. Gyllenstierna hade pension som offi-

Ang. pension
 åt förre
 kamreraren
 E. F. Lillie-
 sköld.
 (Forts.)

cer vid flottan, och sedan han frånträtt denna sin officersbeställning, tog han tjänst som befälhavare på postångaren Öland och efter 15 års chefsskap på den ångaren erhöll han av riksdagen en pension — Kungl. Maj:t föreslog 1,100 kronor, men jag vill minnas, att han fick endast 550 kronor. Samma förhållande var det också med de andra personerna, som i samband härmed pensionerades. De hade icke haft sina befattningar som bisysslor utan hade haft dem som sin enda eller huvudsakliga uppgift. Men här är, som förut nämnts, en person, som jämsides med en framstående befattning inom statsförvaltningen har tillåtits ha en bisyssla, och därför skall han nu hava en särskild premiering. Hårtill kommer ytterligare en omständighet, som jag ber få betona. Jag gör det visserligen med en viss reservation, därför att jag icke personligen haft tillfälle att undersöka saken, men det lär vara så, att herr Lilliesköld har pension på gammal stat, d. v. s. har 80 % på sin lön plus dyrtidstillägg. Då är det väl icke rimligt att gå in för, att han skall ytterligare premieras för denna sin stora förmån, som han haft i motsats till åtskilliga andra, som äro fullt upptagna med sina tjänstebefattningar inom statsverket och som icke tillåtits eller icke haft tillfälle att skaffa sig biinkomster. Nu vill jag för övrigt säga till min ärade kamrat i bankoutskottet, att skall man göra besparingar, så förefaller det mig egendomligt att lägga det så, att när det föreslås 500 kronor skall bankoutskottet visa sin goda vilja och sitt stora sparsamhetsnit genom att pruta 100 kronor. Men principen är alldeles densamma enligt min mening, den är rosenrasande i varje fall.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Med herr Hamrin förenade sig herr *Borg*.

Herr **Winkler**: Herr talman! Det är mycket bekvämt för herr Hamrin att inte vara närvarande vid utskottets behandling av ett ärende och sedan angripa utskottet för det beslut som fattas, på det sätt han här gjort. Jag vill bara, att det skall gälla någorlunda lika principer vid tillämpningen av dessa pensionsanslag, ty bankoutskottet har tillräckligt besvär ändå, då det lätt blir en oändlig mängd diskussioner och utredningar om jämförelsevis små pensionsbelopp. Det finns inga fastslagna normer på detta område, utan man får pröva varje fall för sig.

Nu säger min ärade vän herr Persson ifrån Kristianstadsbanken, att därför att ifrågakvarande person redan förut har 4,000 kronor i pension, bör han icke få något vidare. Ja, då vore det ju riktigast, herr Persson, att säga ifrån, *vilken* gräns som skulle vara den rätta härvidlag — skall det vara så, att en person som har 1,000, 2,000 eller 3,000 kronor under *inga* förhållanden kan få något mera och skola *alla* som ha *under* detta belopp bli tillgodosedda! — Jag anser att bestämmelserna skola tillämpas ungefär lika oavsett vad en person på annat håll har i pension. Jag vågar påstå, att många fler fall än jag nu har tillfälle att räkna upp äro likställda med detta, då personer, som haft två anställningar i statens tjänst, fått det pensionsbelopp, som han skulle erhålla, om han blott hade den ena anställningen, höjt på grund av den andra. Jag säger än en gång att den saken borde utredas på ett helt annat sätt än nu skett, då man utan någon som helst motivering frångår en hittills följd praxis. Med avseende å nedsättningen av beloppet ber jag att få säga, att hittills har jag i bankoutskottet yrkat bifall till varje kungl. proposition rörande en pensionsfråga, när några anmärkningar från statskontoret icke framställts. Jag anser, att de pensioner man beviljar på grund av sådana kungl. propositioner är mycket mera berättigade än dem vi ge med anledning av en enskild motionärs framställning, vilken ett ögonblick lyckas fånga kammarens känslöstämning, ty i dessa senare fall är beviljandet av pensionerna oriktigt i nio fall av tio.

Vi se nu här, att ursprungligen hade man tänkt sig att i detta fall bevilja ett belopp av inte mindre än 1,500 kronor i tillägg. Men att man sedan stannat för 400 kronor. Då nämligen statskontoret ansett, att man icke bör behandla denne man på ett annat sätt än med honom likställda tidigare blivit behandlade och då förslag framställdes från en socialdemokratisk ledamot i statsutskottet därom, att denne man borde ha ett något lägre belopp, varför man icke borde gå längre än till 400 kronor, så gick jag med på denna sak, och det skedde visst icke därför, herr Hamrin, att jag personligen ansåg mig böra spara på 100 kronor. Jag för min del yrkade nämligen först, att den pension skulle beviljas som föreslagits av Kungl. Maj:t. Jag anslöt mig till utskottet inte heller av den orsaken, att förslaget kom från den nu sittande regeringen, ty jag skulle stått på precis samma ståndpunkt, om någon annan regering kommit med förslaget. Jag säger nämligen än en gång, att de pensioner som beviljas med anledning av framställningar från Kungl. Maj:t äro bra mycket bättre motiverade än de som beviljas med stöd av enskilda motioner. Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets här föreliggande förslag.

Ang. pension
åt förre
kamreraren
H. F. Lilliesköld.
(Fortn.)

Herr Strindlund: Herr talman! I sitt första yttrande framhöll herr Winkler, att om man icke bifölle utskottets utlåtande, skulle riksdagen därmed uttala, att den icke ville taga hänsyn till s. k. prejudikat, d. v. s. sådana beslut, som förut fattats i liknande fall. Men i och med att frågeställningen blir denna, uppkommer givetvis ett sådant läge, att riksdagen med godkännande av utskottets ståndpunkt också i viss mån fränsäger sig rätten att pröva dessa pensioner, fall från fall. Under sådana förhållanden måste man ovillkorligen hålla på, att reservationen bifalles, och detta just för att möjliggöra för kammaren att utöva den rätt, som den mer än en gång visat, att den vill ha, nämligen att, i de fall då det förhåller sig så, att vederbörande icke äga laglig rätt till pension, få, innan beslut fattas, pröva skälen för densamma.

Med denna motivering ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Gardell: Herr talman, mina herrar! Herr Lilliesköld har icke blott 4,000 kronor i pension, utan med dyrtidstillägg uppgår densamma till 5,400 kronor. Man bör härvidlag taga hänsyn till, att det visserligen i Stockholm kan finnas tillfällen för statens tjänstemän att erhålla bisysslor, men att sådana möjligheter icke erbjuda sig på landsorten, uti avlägsna landsändar. Under sådana förhållanden skulle ett bifall till utskottets förslag enligt min mening verka mycket orättvist mot alla sådana tjänstemän, som icke äro bosatta i Stockholm.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes av herr Winkler, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å bankoutskottets hemställan i punkten 4 av utskottets förevarande utlåtande nr 31, bifaller den vid punkten fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Andra kammarens protokoll 1924. Nr 25.

*Ang. pension
åt förre
kamreraren
E. F. Lillie-
sköld.* Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.
Omröstningen utföll med 152 ja mot 36 nej; och hade kammaren alltså med
avslag å utskottets hemställan bifallit den vid punkten fogade reservationen.

(Forts.)

Punkterna 5—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 15

Avgåvos följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 150, med förslag till lag om samhällets barnavård m. m., nämligen av:

herr *Paulsen* nr 445 och 446; samt

herr *Ericson* i Boxholm nr 447.

Dessa motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,33 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.